ΕΡΡΙΚΟΣ ΙΨΕΝ — ΥΠΟ WERENSKJOLD

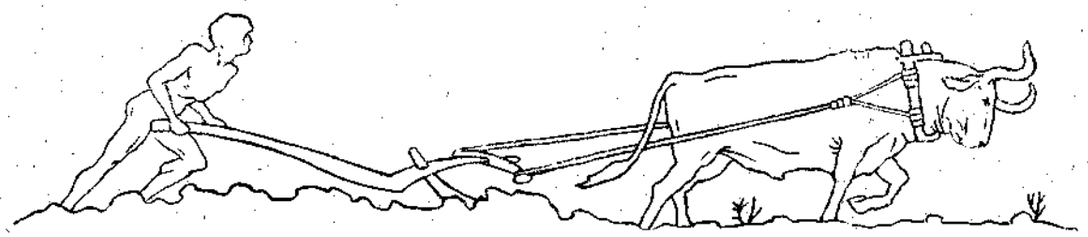

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Ϛ' 31
ΜΑΪΟΥ 1906

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΜΑΣ

Από τινος τὸ βιβλίον διέρχεται κρίσιν καθ' ὅλον τὸν κόσμον εἰς βαθμὸν ἀνησυχητικόν. Εἶνε ἐλάττωμα τάχα τῶν συγγραφέων μὴ δυναμένων νὰ ἐπιτύχουν τὴν προσοχὴν τοῦ μεγάλου δημοσίου; Εἶνε τὸ πνεῦμα τὸ πρακτικόν, τὸ ἐμπορικὸν καὶ παραπολὺ γήϊνον τοῦ καιροῦ μας; Βέβαια εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ βιβλίον ποτὲ δὲν ἐστάθη εἰς τὴν θέσιν του. Ὥστε δὲν πρόκειται περὶ πραγματικῆς κρίσεως· πολὺ περισσότερον πρόκειται περὶ ἀντιπαθείας πρὸς τὸ διάβασμα δυσεξηγήτου.

Τὰ «Παναθήναια» θέλοντα νὰ ἐπιχύσουν κάποιο φῶς εἰς ζήτημα μεγάλης ἠθοκοινωνικῆς σημασίας, ἀπευθύνουν μερικὰς ἐρωτήσεις εἰς τοὺς ἀναγνώστας των, εἰς τὰς ὁποίας αὐτοὶ παρακαλοῦνται ν' ἀπαντήσουν. Ἐπίσης θὰ ἐρωτηθοῦν διὰ τὸ ζήτημα ἰδιαιτέρως καὶ οἱ συνεργάται μας, οἱ συγγραφεῖς, οἱ καλλιτέχναι, οἱ δημοσιογράφοι ὅσοι, ὡς ἐκ τῆς ἰδιότητός των, ἠμποροῦν νὰ μᾶς πληροφορήσουν πόσο διαβάζει ὁ κόσμος, τί συνήθως διαβάζει, ἐπαρκῶς, ἢ ἀνεπαρκῶς. Πῶς θὰ ἐνισχυθῇ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ διάβασμα τῶν νεοελλήνων κ.τ.λ.

Θέτομεν λοιπὸν τὰ κατωτέρω ἐρωτήματα εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ τοὺς παρακαλέσωμεν ν' ἀπαντήσουν. Ὅσαι ἀπαντήσεις περισσότεραι συγκεντρωθοῦν, τόσον θὰ μᾶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξαγάγωμεν πορίσματα χρήσιμα μᾶλλον. Ἀπαντήσεις δεχόμεθα μέχρι τῆς 1 Ἰουλίου. Τὰ «Παναθήναια» ἐπιφυλάσσουν εἰς ἑαυτὰ τὸ δικαίωμα νὰ δημοσιεύσουν τὰς μᾶλλον χαρακτηριστικὰς ἀπαντήσεις. Παρακαλοῦμεν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ λάβουν τὴν καλωσύνην ν' ἀπαντήσουν, νὰ περιορισθοῦν εἰς ὀλίγα καὶ περιεκτικὰ λόγια. Τὰ «Παναθήναια» θ' ἀνεθέσουν εἰς συνεργάτην των τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀπαντήσεων, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ γράψῃ τὸ συμπέρασμα τῆς ὅλης ἐρεύνης.

α) Διαβάζετε πολὺ ἢ ὀλίγον; Καὶ τί συνήθως;

β) Τὰ ἀναγνώσματά σας ζητεῖτε εἰς ἐφημερίδας, εἰς περιοδικά, ἢ μήπως εἰς βιβλία;

γ) Εἰς τὰς ἐφημερίδας, εἴτε εἰς τὰ περιοδικά, τί σᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερον; Κατὰ συνέπειαν, τί διαβάζετε; Ἐκ τῶν ἀναγνωσμάτων σας ποῖον ἦτο ποῦ σᾶς ἔκαμε τὴν μᾶλλον διαρκῆ ἐντύπωσιν;

δ) Διατί διαβάζετε; μήπως διότι ἀπολαύετε, ἢ μήπως διότι νομίζετε ὅτι ὠφελεῖσθε;

ε) Διαβάζετε κατὰ προτίμησιν ἑλληνικὰ ἢ ξένα — ἐφημερίδας, βιβλία ἢ περιοδικά —;

ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ»

Ο ΕΡΡΙΚΟΣ ΙΨΕΝ

Ο Ἐρρῖκος Ἴψεν ἀπέθανε τὴν 11)24 τοῦ μηνὸς τούτου εἰς ἡλικίαν 78 χρόνων, ἀφοῦ πρὸ καιροῦ ἔπαυσεν ἢ καλλίτερα ἐτελείωσε τὸ μέγα φιλολογικὸν ἔργον του. Καὶ μαζὶ μὲ τὴν συναίσθησιν τῆς ἀξίας καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἐκτελέσεως, καὶ ἀκόμη μαζὶ μὲ τὴν νίκην καὶ τὴν δόξαν ἐνώθη τώρα ἡ εὐθανασία, *τῶν ἀγαθῶν τὸ θειότερον*, διὰ νὰ πλεχθῇ ὁ ἀτίμητος στέφανος διὰ τὸν ἐξαιρετικὸν ἄνθρωπον, ποῦ νικητὴς ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ αἰωνίου. Ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς ὑπερόχους ἠμπόρεσαν ὡσὰν ὁ Ἴψεν, νὰ ἐπιδιώξουν ἀδιάκοπα τὴν πραγματοποίησιν τοῦ μεγάλου ἰδανικοῦ των καὶ νὰ τὴν ἐπιτύχουν, καὶ ἀκόμη ὀλιγώτεροι ἔφθασαν ὡσὰν αὐτὸς νὰ ἴδουν ἀναγνωρισμένον καὶ πολύδοξον τὸ τελειωμένον ἔργον αὐτῶν, νικηταὶ ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κάθε τύψιν ἐκ τῆς νίκης καὶ ἀσφαλισμένοι ἀπὸ κάθε τῆς τύχης ἀντίδρασιν.

Ἐγεννήθη τὸ 1828 εἰς τὴν Skien, μικρὰν πολιτείαν τῆς Νορβεγίας. Ὁ πατέρας του, ὅπως ὅλοι σχεδὸν οἱ πρόκριτοι τῆς Skien, ἦτον ξυλέμπορος καὶ φαίνεται ὅτι εὐδοκιμοῦσεν, ὥστε νὰ ζῇ ἄνετα. Ἦτον φαιδρὸς πάντοτε καὶ ἀγαποῦσε νὰ σατυρίζῃ. Ἀπ' ἐναντίας ἡ μητέρα τοῦ Ἴψεν ἦτο σιωπηλή, σκυθρωπὴ καὶ μὲ πολλὴν λουθηρανικὴν αὐστηρότητα, ὅπως πολλοὶ εὑρίσκονται ἐκεῖ, διότι ἡ Skien εἶναι ἡ πατρίδα τοῦ Lammers, τοῦ αὐστηροτέρου διαμαρτυρομένου θεολόγου, καὶ ζοῦν ἀκόμη ἐκεῖ μὲ τὰς ἀναμνήσεις του

Ὀλίγον γνωστὴ λεπτομέρεια διὰ τὴν καταγωγὴν τοῦ Ἴψεν εἶναι ὅτι αὐτός, ὁ κατ' ἐξοχὴν Νορβεγὸς ποιητής, ὁ ἀντιπροσωπεύων παραπάνω ἀπὸ κάθε ἄλλον τὸ νορβεγικὸν αἴσθημα καὶ τὴν νορβεγικὴν ἔμπνευσιν (διότι ἡ σκέψις του εἶναι γενικωτέρα καὶ κοσμοπολιτικὴ) δὲν εἶχε μέσα του ρανίδα κἂν νορβεγικοῦ αἵματος. Ὁ τρίτος πάππος του ἦτο Δανὸς ναυτικός, καὶ εἰς τὸ Βέργεν, τὴν παράλιον νορβεγικὴν πόλιν, ἐνυμφεύθη τὸ 1726 μίαν Γερμανίδα. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἐρρῖκος Πέτερσεν Ἴψεν, πλοίαρχος ἐπίσης, ἐνυμφεύθη τὴν δεσποινίδα Βένχε Ντίσιγκτον ἀπὸ τὴν Σκωτίαν, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἐρρῖκος, πάππος τοῦ Ἴψεν, ἐπῆρε γυναῖκα γερμανίδα εἰς τὸ Σκίεν, πλοίαρχος δὲ ἐπνίγη εἰς Γκρίμσταδ. Ἀπὸ τὴν παράδοσιν τοῦ ναυαγίου αὐτοῦ ὁ Ἴψεν ἐνεπνεύσθη τὸ πλέον δυνατὸν ποίημά του, τὸ Terje-Vigen [1].

Τέλος ὁ πατέρας τοῦ ποιητοῦ, Κνοὺδ Ἴψεν, ἐνυμφεύθη τὴν Μαρίαν-Κορνηλίαν Ἄλτεμβουργ, θυγατέρα πλουσίου γερμανοῦ ἐμπόρου.

Αἱ πνευματικαὶ ἰδιότητες εἶναι κληρονομία, κατὰ τὸν λεγόμενον νόμον τοῦ ἀταβισμοῦ· ἀπὸ τὰς γυναικείας προγόνους, καὶ οἱ βιογράφοι τοῦ Ἴψεν, ἀκολουθοῦντες τὸν συρμὸν τῆς κληρονομικότητος, εὑρίσκουν πῶς ὁ ποιητὴς ἔχοντας προγόνους Σκωτίδας καὶ Γερμανίδας, ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὰς πρώτας τὸν πουριτανισμὸν καὶ τὸν ἰδεαλισμόν, ποῦ χαρακτηρίζει τοὺς Σκώτους, καὶ ἀπὸ τὰς δευτέρας τὴν κλίσιν του εἰς τὸν ρεμβασμὸν καὶ εἰς τὴν μεταφυσικήν, τὴν ἐξαιρετικὰ ἀγαπητὴν εἰς τοὺς Γερμανούς. Ἀπὸ τοὺς ἀρσενικοὺς προγόνους του — λέγουν — ἐκληρονόμησε τὴν ἀγάπην τῶν ταξειδιῶν, τὴν ἐνεργητικότητα καὶ τὸν κοσμοπολιτισμόν, ποῦ τὸν ἔκαμε νὰ ὑπομείνῃ εἴκοσι χρόνων ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὴν πατρίδα του. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Ἴψεν εἶχεν ὅλα αὐτὰ τὰ Σκωτικὰ καὶ τὰ Γερμανικὰ καὶ τὰ Δανικὰ χαρίσματα, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα, ποῦ ἔδωκαν εἰς τὸ ἔργον του τὴν σφραγῖδα τῆς μεγαλοφυΐας, μάλιστα δὲ ἰδιαιτέρως εἶχε τὴν ἁρμονικὴν καὶ φωτισμένην λιτότητα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Ἡ οἰκογένειά του εἶχε καλὴν ὑπόληψιν. Ὁ Ἴψεν ὡς πρὸς αὐτὸ καὶ ὡς πρὸς τοὺς παιδικοὺς χρόνους του γράφει τὰ ἑξῆς εὔθυμα εἰς τὸν βιογράφον του Ἐρρῖκον Jaeger, ποῦ τοῦ ἐζήτησε πληροφορίας.

«Ὅταν ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια οἱ δρόμοι τῆς γενεθλίου μου πολιτείας ἐβαπτίσθησαν ἢ ξαναεβαπτίσθησαν, ἕνας δρόμος ἐπῆρε τὸ ὄνομά μου. Ὄχι μόνον ἐφημερίδες μοῦ τὸ ἀνήγγειλαν, ἀλλὰ καὶ ταξειδιῶται ἀξιόπιστοι μοῦ ἔφεραν τὴν εἴδησιν. Εἶναι, ὡς μοῦ εἶπαν, ὁ δρόμος ποῦ πηγαίνει ἀπὸ τὴν ἀγορὰν εἰς τὸν λιμένα. Ἂν αὐτὸς εἶναι, ἄδικα τοῦ ἔδωκαν τὸ ὄνομά μου, διότι οὔτε ἐγεννήθηκα οὔτε ἐκατοίκησα ποτὲ ἐκεῖ. Ἀπ' ἐναντίας εἶδα τὸ φῶς κοντὰ εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς ἕνα σπίτι ποῦ λέγεται τοῦ Στόκμανν. Τὸ σπίτι μας ἦταν κοντὰ

[1] Ibsen: Poésies complètes: μετάφρασις Colleville et Zepelin: ἔκδοσις τῆς «Plume» 1903.

Ἐρρῖκος Ἴψεν.

εἰς τὴν ἐκκλησία, ποῦ ὁ ὑψηλὸς πύργος της ἐκινοῦσε τὴν προσοχήν. Δεξιὰ ἦτο τὸ κρατητήριον, ἀριστερὰ τὸ δημαρχεῖον, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ φυλακὴ καὶ τὸ ἄσυλον τῶν τρελλῶν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῆς πλατείας τὸ λύκειον καὶ τὸ κοινοτικὸν σχολεῖον. Ἡ ἐκκλησία ἦτο εἰς τὸ μέσον τῆς πλατείας. Ἡ πρῶτη θέα ποῦ εἶχα εἰς τὸν κόσμον, ἦταν ὁ σωρὸς αὐτὸς τῶν πετρῶν χωρὶς πρασινάδα καὶ χωρὶς ὁρίζοντα. Κάποιος ὑπόκωφος καὶ φοβερὸς θόρυβος ἐβογκοῦσε ἀκατάπαυστα ὡσὰν βογκητὸν γυναικῶν ἢ ὡσὰν θλιβερὸν παράπονον. Ἦτον τὸ βοῦτὸ τῶν μικρῶν καταρακτῶν ἑνωμένο μὲ τὸ παραπονετικὸν τραγοῦδι τῶν σχιστηρίων ξύλου, τὰ ὁποῖα ἐδούλευαν ἔξω τῆς πόλεως. Καὶ ἀργότερα δὲν ἠμποροῦσα νὰ διαβάσω τὴν ἐξιστόρησιν τῶν τελευταίων βασάνων ἑνὸς καρατομημένου, χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῶ τὸ ἀνεβοκατέβασμα τῶν πριονιῶν εἰς τὰ σχιστήρια ἐκεῖνα.

«Ἡ σπουδαιοτέρα οἰκοδομὴ τῆς πόλεως ἦτον ἡ ἐκκλησία..... Τὸ μαῦρον μορμολύκειον ἑνὸς σκύλλου ἐπάνω εἰς τὸν πύργον τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὸ ὁποῖον μοῦ εἶχαν διηγηθῆ κάποιαν παράδοσιν, ἐκεντοῦσε περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα τὴν φαντασίαν μου. Ἐζοῦσε, λέγουν, ὁ σκύλλος ἄλλοτε μὲ τὸν νυκτοφύλακα τῆς ἐκκλησίας, ποῦ ψηλὰ ἀπὸ τὸν πύργον ἔλεγε τὰς ὥρας τὸ βράδυ, ρίπτοντάς τας εἰς τὸ κενὸν τῆς νυκτός. Ὁ κόσμος τὸν ἔβλεπε σπανιώτατα. Μάλιστα μόνον μίαν φοράν. Μίαν νύκτα τοῦ τέλους τοῦ Δεκεμβρίου, τὴν στιγμὴν ποῦ ἐφώναζε τὴν πρώτην ὥραν τοῦ χρόνου, βλέποντας ποῦ ὁ σκύλλος ἀπὸ κάτω τὸν ἐκύτταζε μὲ τὰ κόκκινα μάτια του προσηλωμένα ἐπάνω του, ἔπεσε κάτω καὶ ἐσκοτώθηκε, καὶ ἀπὸ τότε κανένας νυκτοφύλακας δὲν φωνάζει ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο τὰς ὥρας..... Ἡ ὑπηρέτριά μας κάποιαν ἡμέρα μὲ εἶχεν ἀνεβάσει ἐκεῖ ἐπάνω καὶ κρατῶντας με ἀπὸ πίσω, μοῦ ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ κρεμασθῶ πρὸς τὸ κενόν. Θυμοῦμαι πόσον μοῦ ἐπαραξοφάνη ποῦ ἔβλεπα τὸ ἀποπάνω μέρος τῶν καλυμμάτων τῶν διαβατῶν.... Αἴφνης εἶδα ὅλον τὸν κόσμον νὰ τρέχῃ πρὸς τὸ σπίτι μου... Ἐλησμόνησα τί ἔγινε κατόπιν. Ἀργότερα μοῦ εἶπαν πῶς ἡ μητέρα μου βλέποντάς με ἐκεῖ ὑψηλὰ ἐτρόμαξε δυνατὰ καὶ ἐλιποθύμησε καὶ πῶς ξαναβλέποντάς με κοντά της μὲ ἀγκάλιασε μὲ κλάματα. Ἀπὸ τότε δὲν ἠμποροῦσα νὰ ὑπάγω πρὸς τὴν ἀγορὰν χωρὶς νὰ κυττάξω σὰν ὑπνωτισμένος τὸ παραθυράκι τοῦ καμπαναριοῦ ὑψηλά, καὶ μοῦ ἐφαίνετο πῶς εἶχε δι' ἐμὲ αὐτὸ καθὼς διὰ τὸν μαῦρον σκύλλον κάποιαν ἰδιαιτέραν σημασίαν.

«Ἔχω ἀκόμη ἄλλην μίαν ἐνθύμησιν ἐκείνου τοῦ καιροῦ. Εἰς ἀνάμνησιν τῆς βαπτίσεώς μου εἶχα λάβει ἓν ἀσημένιο μετάλλιον ποῦ εἶχεν ἐπάνω τὴν κεφαλὴν ἀνθρώπου μὲ ὑψηλὸν μέτωπον, ἀετώδη μύτην, γυμνὸν λαιμὸν καὶ ποῦ μοῦ ἔκανεν ἔκπληξιν. Ἡ ὑπηρέτριά μας μοῦ ἔμαθε πῶς τὸ μετάλλιον εἶχεν ἐπάνω τὸν Φρειδερῖκον Ρέξ. Μιὰ φορά, ποῦ ἔπαιζα μὲ τὸ μετάλλιον, μοῦ ἐξέφυγε καὶ ἐχάθη εἰς μίαν τρύπαν τοῦ πατώματος. Πιστεύω πῶς οἱ γονεῖς μου ἔκριναν ὡς ἀπαίσιον οἰωνὸν τὸ χάσιμον τοῦ βαπτιστικοῦ μου μεταλλίου καὶ ἔβγαλαν τὰς σανίδας καὶ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν τὸ ἀναζήτησαν. Μάταια ὅμως. Ὁ Φρειδερῖκος Ρὲξ δὲν ξαναῆλθεν εἰς τὸ φῶς.

«Διὰ πολὺν καιρὸν κατόπιν ἐνόμιζα τὸν ἑαυτόν μου μεγάλον ἔνοχον, καὶ ὅταν ἔβλεπα τὸν ἀστυφύλακα ἔτρεχα νὰ κρυφθῶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ κρεββάτι εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιόν μου.

«Δὲν ἐμείναμεν πολὺ εἰς τὸ σπίτι αὐτὸ τῆς πλατείας. Ὁ πατέρας μου ἀγόρασε πλέον εὐρύχωρον σπίτι, ὅταν ἤμουν τεσσάρων χρόνων. Τὸ σπίτι αὐτὸ εἶχε προαύλιον ἐπάνω εἰς τὸν δρόμον καὶ ἦταν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς πολιτείας. Τὰ δωμάτιά του ἦσαν εὐρύχωρα καὶ πολλά, καὶ ἐπειδὴ ἤρχετο πολὺς κόσμος ἡμεῖς τὰ παιδιὰ δὲν ἐμέναμεν πολὺ εἰς τὸ σπίτι. . »

Καὶ ὁ Ἴψεν ἐξακολουθεῖ τοιουτοτρόπως διηγούμενος τὰ τῶν παιδικῶν του χρόνων, ποῦ δὲν εἶχαν τίποτε τὸ ἐξαιρετικὸν οὔτε ὡς πρὸς τὴν οἰκογένειάν του οὔτε ὡς πρὸς αὐτόν.

Ἐν τούτοις ἀπὸ τὴν κοινοτοπίαν ἐκείνην τῆς παιδικῆς ζωῆς του, ἀπὸ τὸ ἀσφυκτικὸν καὶ πεζὸν περιβάλλον τῆς μικρᾶς πολιτείας, εὑρῆκεν ὁ ποιητὴς ἔπειτα ὕλην διὰ τὰ τρία του ἔργα: τὸν «Brand» ποῦ παρουσιάζει τὰς αὐστηρὰς λουθηρανικὰς ἰδέας τοῦ συμπατριώτου του πάστορος Λάμμερς, τὸν «Peer Gynt» ποῦ ἔχει λεπτομερείας τῆς πολυτελοῦς πατρικῆς οἰκίας καὶ τὴν «Ἕνωσιν τῶν νέων» τὴν Ἀριστοφάνειον σάτυραν, ποῦ γελοιοποιεῖ τὰς μικρότητας τῶν προυχοντίσκων τῆς Σκίεν.

Τὸ 1836 — ἦτο τότε ὁ Ἴψεν ὀκτὼ ἐτῶν — συνέβη εἰς τὴν οἰκογένειάν του καταστροφή. Ὁ πατήρ του ἐπτώχευσε καὶ ἔκαμε συμβιβασμόν, κατόπιν τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθησαν νὰ μετοικήσουν εἰς μικρὸν ἰδιόκτητον σπίτι τῶν περιχώρων. Ἡ ζωὴ ἐκεῖ ἐπέρασε πτωχικὰ καὶ ὁ Ἑρρῖκος, πρωτότοκος τῆς οἰκογενείας, αἰσθάνθη περισσότερον τὴν μετατροπὴν τῆς τύχης. Ἀπέφευγε τὸν κόσμον. Κατεγίνετο, ὅπως γράφει ἡ ἀδελφή του, εἰς τὸ διάβασμα βιβλίων, περιηγήσεων καὶ ταξειδίων καὶ εὕρισκε κάποτε εὐχαρίστησιν εἰς τὸ νὰ κατορθώνῃ παιγνίδια ταχυδακτυλουργίας. Συχνὰ ἔζωγράφιζεν ἀνθρώπους καὶ ἔκαμνε χάρτινα ἀνδρείκελα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔδιδεν ἔκφρασιν μεγάλης χαρᾶς ἢ μεγάλης λύπης, στάσιν ἀρχοντιᾶς ἢ ταπεινότητος — πρῶται αὐταὶ ἀπόπειραι τοῦ μέλλοντος σκηνοθέτου τῆς Βέργεν, ὡς γράφει ὁ Jaeger. Τὸ 1842 ἐγύρισεν ἀπὸ τὴν ἔξοχὴν ἡ οἰκογένεια Ἴψεν εἰς τὴν Σκίεν, καὶ ὁ ποιητὴς ἐμβῆκεν εἰς μίαν θεολογικὴν σχολήν. Ἐκεῖ ἐμελετοῦσε μὲ ζῆλον τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ θεολογικά, μάλιστα τὴν Βίβλον, τῆς ὁποίας αἱ ἀναμνήσεις φαίνονται ζωηραὶ εἰς τὰ ἔργα του.

Μετὰ τρία ἔτη ἡ οἰκογένειά του ἔκρινεν ὅτι ὁ Ἑρρῖκος ἔπρεπε νὰ καταγίνῃ εἰδικῶς εἰς κανὲν ἐπάγγελμα, καὶ αὐτὸς ἐδιάλεξε τὴν ζωγραφικήν. Καμμία εἰκὼν ἀπὸ ὅσας ἐζωγράφισε δὲν σώζεται, ἀλλ' ὁ παλαιὸς βιογράφος του Botten Hansen[1] ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ποιητὴς ἔδειξε ζωγραφικὸν τάλαντον ἰσχυρότατον. Ὁπωσδήποτε βέβαιον εἶναι ὅτι εἶχε μεγάλην ἀγάπην καὶ βαθεῖαν γνῶσιν τῆς ζωγραφικῆς, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν πινακοθήκην εἰκόνων τῆς Ἀναγεννήσεως, ποῦ ἐσχημάτισε κατόπιν μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ πολλὰς δαπάνας καὶ ποῦ τὴν μετέφερε ὅπου ἐπήγαινε. Ὁ Γεώργιος Brandès, ὁ μέγας κριτικὸς φιλολόγος καὶ φίλος τοῦ Ἴψεν, ποῦ ἔχει κάμει τὴν καλλιτέραν ἴσως βιογραφίαν αὐτοῦ, γράφει διὰ τὴν πινακοθήκην αὐτήν. «Τὴν τελευταίαν φοράν, ποῦ τὸν εἶδα εἰς τὴν Δρέσδην, τὸν ἐρώτησα ἂν κανὲν ἀπὸ τὰ ἔπιπλα ποῦ ἦσαν ἐκεῖ ἦτον ἰδικόν του καὶ μοῦ ἔδειξε τότε τὰς εἰκόνας κρεμασμένας γύρω· καὶ βλέποντας αὐτὰς μὲ ἀγάπην μοῦ ἀπήντησε: ἰδοὺ ὅλη μου ἡ περιουσία».

Ἐν τούτοις εἰς ἡλικίαν δεκαὲξ χρόνων παρῆτησε τὴν ζωγραφικήν, διότι εὑρῆκε θέσιν ὡς βοηθὸς φαρμακείου εἰς τὸ Grimstad, ἕνα παράλιον χωρίον μὲ 800 κατοίκους, ὅπου ἐπέρασε πέντε ὁλόκληρα χρόνια. Ὁ Ἴψεν ὑπέφερε πολὺ ἀπὸ τὴν περιωρισμένην ἐκείνην ζωὴν καὶ διεσκέδαζε γράφοντας στίχους καὶ μελετῶντας ἰατρικὰ βιβλία. Διότι οἱ πόθοι του εἶχαν μεταβληθῆ καὶ ὁ σκοπός του ἦτον νὰ λάβῃ δίπλωμα ἰατροῦ. Συγχρόνως ἡ πολιτικὴ ἄρχισε νὰ τὸν συγκινῇ. Τὴν Νορβεγίαν τότε εἶχαν οἱ Δανοί, ἀλλὰ κάποιον αἴσθημα ἀνεξαρτησίας εἶχεν ἀρχίσει νὰ φανερώνεται ἀπὸ τοὺς νέους, καὶ ὁ Ἴψεν εἰς τὸ χωριδάκι ἦταν ὁ θερμότερος κῆρυξ τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ.

Ὅταν τὸ 1848 ἡ Οὐγγαρία ἔκαμεν ἐπανάστασιν κατὰ τῆς Αὐστρίας, ὁ Ἴψεν εἴκοσι χρόνων μόλις ἔγραψε μακρὸν θαυμάσιον ποίημα ἐνθαρρύνοντας τὴν ἐπανάστασιν. Καὶ τὸν ἑπόμενον χρόνον ἀφοῦ ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη ἐπνίγη μέσα εἰς τὸ αἷμα, πάλιν ἔγραψεν ἐμπνευσμένους στίχους διὰ τοὺς νικηθέντας. Τότε ἔγραψε καὶ δώδεκα σοννέτα διὰ τὸν Δανο-γερμανικὸν πόλεμον μὲ τὸν τίτλον «Ξυπνήσατε, Σκανδιναυοί».

Ὕστερα τοῦ ἔτυχε νὰ μελετήσῃ τὴν βιογραφίαν τοῦ Κατιλίνα ἀπὸ τὸν Σαλούστιον καὶ τοὺς σχετικοὺς λόγους τοῦ Κικέρωνος, καὶ

[1] Illustreret Nyhedsblad (1863).

ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτὴν ἔλαβε τὴν ἔμπνευσιν τοῦ πρώτου δραματικοῦ ἔργου του, ποῦ ἔγραψε κατόπιν καὶ ποῦ παρουσιάζει τὸν διεφθαρμένον Ρωμαῖον ἐπαναστάτην μὲ ψυχικὴν ἀξίαν καὶ μὲ πόθον τῆς ἐλευθερίας — ὅλως διόλου διαφορετικὸν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν. Τότε ἔγραψε καὶ ἓν λυρικὸν διὰ τὸν Oehlenchloeger ποίημα, τὸ ὁποῖον, ὅπως πολλὰ ἄλλα ἔργα του ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, δὲν ἐτυπώθη. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν ποιημάτων ἐκείνων — ἀπὸ τὰ ὁποῖα εὑρῆκεν εἴκοσι ἓξ ἀνέκδοτα καὶ ἐτύπωσεν ὁ κ. Jaeger — εἶναι ὅτι δὲν ἀκολουθοῦν τὸν μεσαιωνικὸν ρομαντισμόν, ποῦ ἐπικρατοῦσε τότε καὶ εἰς τὴν Νορβεγίαν, ἀλλὰ πραγματεύονται διὰ τὰ νέα γεγονότα καὶ τὰς νέας ἰδέας. Εἶναι δὲ ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ὑποκειμενικά, ἐλεγειακὰ μᾶλλον παρὰ σατυρικά, ἀπαισιόδοξα περισσότερον παρὰ φαιδρά. Ἡ βαθεῖα ἀντίληψις τοῦ Ἴψεν, ποῦ κυριαρχεῖ εἰς τὰ κατόπιν ἔργα του, πῶς ἡ εὐτυχία ἔγκειται εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ὄχι εἰς τὴν νίκην, εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ ὄχι τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἐπιδιωκομένου, εὑρίσκεται ἀόριστος ἀκόμη εἰς τὰ νεανικά του ἐκεῖνα ποιήματα. Εἰς τοὺς στίχους, ποῦ ἀπευθύνει πρὸς τὸ ἔθνος του, δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὸ παρὸν παρὰ διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὰς ἡρωϊκὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος, λέγοντας πῶς ἕνας λαὸς ὅταν χάσῃ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν χαρὰν ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν ἐνδόξου παρελθόντος, εἶναι λαὸς ἀξιολύπητος! «Καὶ ὅταν ὅλα χαθοῦν — λέγει κάπου — ἡ ἐνθύμησις αὐτῶν εἶναι κτῆμα αἰώνιον, κάτι ἐξευγενισμένον καὶ ἀπαλλαγμένον ἀπὸ τὴν σύντομον διάρκειαν».

Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ μεγάλου τραγικοῦ, ὁ σκοτεινὸς φόβος καὶ ἡ θλιβερὰ φρίκη — αἰσθηματικὴ φανέρωσις τῶν γενικωτέρων ἀντιλήψεων περὶ τοῦ συνόλου τῶν πραγμάτων — καὶ ἀκόμη κάποιος μύχιος σεβασμὸς τοῦ μοιραίου ἐπικρατοῦν καὶ εἰς τὰς πρώτας ἐκείνας ἐμπνεύσεις τοῦ ποιητοῦ. Ζωηρὰ μυθοπλαστία, χαρακτηριστικὴ τῆς σκέψεως τῶν λαῶν, ποῦ ζοῦν εἰς τὰ πολὺ θερμὰ καὶ τὰ πολὺ ψυχρὰ κλίματα — διότι τὴν ἁρμονίαν τῶν χρωμάτων καὶ τῶν σχημάτων καὶ τῶν μύθων μόνον οἱ προνομιοῦχοι τῆς Μεσογείου λαοὶ ἐπαρουσίασαν — μυθοπλαστία βγαλμένη ἀπὸ τὴν ἀοριστίαν καὶ τὴν σκληρότητα τοῦ περιβάλλοντος — ὑπάρχει εἰς τὰ ποιήματα καθὼς καὶ εἰς πολλὰ τῶν κατόπιν δραματικῶν ἔργων τοῦ Ἴψεν. Εἰς ἕνα τραγοῦδι του «τῆς νύχτας» λέγει:

«Μεσάνυχτα κτυπᾶν καὶ εἰς τὸ κοιμητῆρι
Βγαίνουν οἱ νεκροὶ κι' ἀρχίζουν νὰ χορεύουν.
Μίαν ὥρα ὁλάκερη τὰ κόκκαλα τους κινοῦνται [ρυθμικὰ
Καὶ ἕνας κρότος σὰν τυμπάνων ἠχολογᾷ ἀπὸ τὰ [καύκαλά των.

Εἰς ἄλλο του τραγοῦδι, ἀμφιβάλλοντας ἀκόμη διὰ τὴν ἀξίαν του, λέγει:

«Μοιάζει ἡ σκέψι μου τὸ ζωηρὸ κῦμα
Ποῦ σπάζει ἐπάνω στὸ βράχο τὸν ἀκίνητο
Καὶ κανένα ἀχνάρι δὲν ἀφήνει καὶ καμμιὰν ἐν- [θύμησιν».

Μετὰ τὴν διαμονὴν πέντε χρόνων εἰς τὸ Grimstad ἐπῆγεν ὁ Ἴψεν εἰς τὴν Χριστιανίαν τὸ 1853 διὰ νὰ τελειώσῃ τὰς σπουδάς του. Θέλοντας νὰ προετοιμασθῇ γρήγορα δι' ἐξετάσεις, ἐπῆγεν οἰκότροφος εἰς ἓν φροντιστήριον. Ἐκεῖ ἐγνώρισε συμφοιτητὰς τὸν κατόπιν μεγάλον συγγραφέα Βγιόρνσον καὶ τὸν Ὀλαφσον Βίγνιε, μὲ τοὺς ὁποίους ἔγεινε φίλος. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὰ χρηματικὰ μέσα νὰ παρακολουθήσῃ διὰ πολὺν καιρὸν τὰς φροντιστηριακὰς ἀσκήσεις, ἔδωκεν ἔπειτα ἀπ' ὀλίγους μῆνας ἐξετάσεις, ὄχι μὲ πολλὴν ἐπιτυχίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε γράψει εἰς στίχους τὸν «Κατιλίναν», τὸ πρῶτον δρᾶμα του, καὶ κατόπιν τὸν «Τούμουλους», μονόπρακτον ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμιμήθη κάπως τὸν Δανὸν ποιητὴν Oelenshloeger, παρουσιάζων εἰς τὴν σκηνὴν τοὺς Βίκιγκς — τοὺς ἀρχαίους δηλαδὴ Νορμανδοὺς ἥρωας. Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ παλαιὰ θρησκεία τοῦ Ὀδέν, ἤτοι ὁ προμεσαιωνικὸς θρύλλος καὶ ἡ μεσαιωνικὴ παράδοσις εὑρίσκονται ἀντιμέτωποι εἰς τὸ δραμάτιον αὐτὸ τοῦ Ἴψεν, τὸ ὁποῖον ἐστάλη εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ μεγάλου θεάτρου τῆς Χριστιανίας καὶ ἔγινε δεκτόν, παρασταθὲν τὴν 26 Σεπτεμβρίου τοῦ 1850 διὰ πρώτην φοράν.

Μαζὶ μὲ τὸν στενὸν φίλον του καὶ θαυμαστὴν Schulernd, ποῦ τὸν εἶχε βοηθήσει χρηματικῶς διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Κατιλίνα, ἐκατοικοῦσε τότε ὁ Ἴψεν εἰς ἕνα δωμάτιον πτωχικῆς συνοικίας τῆς Χριστιανίας. Τὰ κέρδη ἀπὸ τὴν παράστασιν τοῦ Tumulus ἦσαν μετριώτατα καὶ τοῦ Schulerud τὰ χρήματα ἦσαν πολὺ ὀλίγα, ὥστε οἱ δύο φίλοι ἔζοῦσαν μὲ στερήσεις. Συχνά, ὅπως βεβαιόνει ὁ βιογράφος τοῦ Ἴψεν κ. Botten Hansen, ἐξηροδειπνοῦσαν.

Ἕνας ἄλλος ἀκόμη ἔκαμε παροδικὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Ἴψεν. Ὁ φοιτητὴς Θεόδωρος Alidgaard, σοσιαλιστὴς καὶ ὀπαδὸς τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Ἔλαβε μέρος τότε εἰς τὴν σύνταξιν τῆς σοσιλιαστικῆς ἐφημερίδος καὶ ἐπήγαινεν εἰς τὰς συνελεύσεις τοῦ σοσιαλιστικοῦ συλλόγου, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ δείξῃ ποτὲ σοσιαλιστικὰ φρονήματα. Ἡ ἀστυνομία ἐπὶ τέλους κατέσχε τὴν ἐφημερίδα, καὶ τὰ φιλολογικὰ χειρόγραφα τοῦ Ἴψεν, χωρὶς νὰ εἶναι ἐπιλήψιμα, ὀλίγον ἔλειψε νὰ χαθοῦν μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα τῆς ἐφημερίδος εἰς τὰ ἀστυνομικὰ ὑπόγεια.

Ὁ ποιητὴς εἶχε πρὸς τούτοις φίλους τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸν Botten Hansen καὶ τὸν συγγραφέα Olafson Vinje μὲ τοὺς ὁποίους συνεταιρικῶς ἐξέδωκε μικρὰν φιλολογικὴν ἐφημερίδα ὑπὸ τὸν τίτλον Manden. Οἱ δύο σύντροφοί του ἦσαν μεγαλείτεροι τὴν ἡλικίαν, καὶ μολονότι δὲν εἶχαν ὅπως ὁ Ἴψεν φιλολογικὴν ἐπιτυχίαν, ἦσαν πλέον μορφωμένοι καὶ συνετοί. Καὶ οἱ δύο ἐπέδρασαν πολὺ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξίν του. Ὡς φιλολόγος κριτικὸς τότε ὁ Ἴψεν ἦτο ἐπιθετικὸς καὶ βίαιος ἐναντίον τῶν συντηρητικῶν καὶ ἀκόμη ἐναντίον τῶν ριζοσπαστῶν. Ὅπως εἰς τὴν πολιτικὴν εὕρισκε καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν ὅτι ἔλειπεν ἡ τόλμη, ἡ ἄκρα ἐλευθερία τῆς σκέψεως καὶ ἡ εἰλικρίνεια. Καὶ τότε, προκειμένου περὶ τῶν λεγομένων φιλελευθέρων, ἔγραψε εἰς στίχους διὰ μελόδραμα τὴν Νόρμαν ἢ «τοὺς ἔρωτας ἑνὸς πολιτικοῦ» κατὰ τὴν παρῳδίαν τῆς Νόρμας τοῦ Bellini.

Εἰς τὴν Manden ἐδημοσιεύθησαν καὶ τὰ πρῶτα τραγούδια τοῦ Ἴψεν, τὰ περισσότερα λυρικά. Εἰς τὰ παλαιότερα μιμεῖται τὸν δανὸν Oehlenschloeger καὶ εἰς τὰ μετέπειτα τὸν Paludan-Müller καὶ εἰς «τὸν Κύκνον» του τὸν Νορβηγὸν Munch.

Ὕστερ' ἀπ' ὀλίγους μῆνας ἡ Manden ἐβαπτίσθη μὲ ἄλλον τίτλον «Andhrimmer» καὶ ἔγεινεν ἐπιθεώρησις πολιτικοφιλολογική, χωρὶς νὰ ἔχῃ περισσοτέραν ἐπίτυχίαν, διότι ποτὲ δὲν ἀπέκτησε περισσοτέρους τῶν ἑκατὸν συνδρομητάς· ἕως οὗ μετὰ ἐννέα μῆνος ἔπαυσεν ἡ ἔκδοσίς της.

Ἦτο τότε ἐνάμισυ χρόνον εἰς τὴν Χριστιανίαν ὁ Ἴψεν καὶ διαδοχικῶς ἔκαμε τὸν δραματικὸν συγγραφέα, τὸν λυρικὸν ποιητήν, τὸν ἀρθρογράφον, τὸν χρονογράφον, τὸν σατυρικόν, τὸν κριτικόν, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἐξασφαλίσῃ τοιουτοτρόπως τὰ μέσα τῆς ζωῆς. Ὅλα αὐτὰ ὅμως ἐπροκάλεσαν κάποιον θόρυβον καὶ τὸν ἔκαμαν φιλολογικὴν προσωπικότητα μικρᾶς πόλεως, ὥστε ὅταν τὸ νέον θέατρον τῆς Βέργεν ἔλαβεν ἀνάγκην ἑνὸς διευθυντοῦ τῆς σκηνῆς, ἀπετάθησαν εἰς αὐτόν.

Ἀνέλαβε τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1851 καὶ τὸν ἑπόμενον χρόνον τοῦ ἐδόθη 1000 φράγκων ἀποζημίωσις διὰ νὰ ταξειδεύσῃ καὶ νὰ διδαχθῇ εἰς ξένα θέατρα τὴν σκηνοθεσίαν. Ἐπῆγε τρεῖς μῆνας εἰς Κοπεγχάγην, εἰς Δρέσδην καὶ εἰς Βερολῖνον καὶ ἐξαναγύρισεν εἰς Βέργεν μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μείνῃ πέντε χρόνους διευθυντὴς τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου μὲ τὸν πτωχὸν μισθὸν 1500 φρ. ἐτησίως. Ὠφελήθη ὅμως ἀλογάριαστα ὡς δραματικὸς συγγραφεὺς ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του ἐκεῖνο, ποῦ τὸ ἔκαμε δέκα χρόνια εἰς διάφορα θέατρα τῆς Νορβεγίας, διότι ἀπέκτησε τελείως τὴν γνῶσιν τῆς σκηνῆς, ὥστε ὅλα τὰ ἔργα του κατόπιν νὰ εἶναι σκηνικῶς τεχνικώτατα.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Νορβεγίαν εἶχε γεννηθῆ ἰσχυρὰ ροπὴ διὰ κάθε τι ἐθνικὸν — τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις, τὰ ἐθνικὰ τραγούδια, τὴν ἐθνικὴν μουσικὴν — ποῦ ἐφανέρωνε κάποιον σωβινισμόν, σχεδὸν γελοῖον. Ὁ Ἴψεν θέλοντας νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτὸν ἔγραψεν ἐπάνω εἰς ἐθνικὸν παραμύθι ἕνα ἔργον «Ἡ νύκτα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου» μίμησιν κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ «Ὀνείρου θερινῆς νυκτὸς» τοῦ Σαίξπηρ. Παρεστάθη εἰς τὸ θέατρον τῆς Βέργεν τὴν 2 Ἰανουαρίου 1853 καὶ οὔτε ἐπέτυχεν οὔτε κατόπιν ἐτυπώθη.

Ὕστερα ἀπὸ δύο χρόνια ἔδωκεν εἰς τὸ αὐτὸ θέατρον τὸ πρῶτον ἄρτιον δρᾶμα του «Madame Inger à Ostraat», εἰς τὸ ὁποῖον ζωγραφίζει συγκινητικὰ τὴν παρακμὴν τῆς Νορβεγίας εἰς τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ὁμιγεῖ μὲ ἐνθουσιασμὸν διὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν Νορβεγῶν τοῦ 14ου αἰῶνος διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

Τὸ 1856 ἔγραψε δύο ἄλλα δράματα «Ἡ ἑορτὴ εἰς Σολχῶγκ» ἢ «ἑορτὴ τοῦ ἡλιολούστου βουνοῦ» ποῦ βασίζεται εἰς ἀρχαῖα δημοτικὰ τραγούδια τῆς Νορβεγίας καὶ τὸν «Ὀλὰφ Λίλλη Κρὰνς» κωμῳδίαν ἐπὶ τῶν Νορβεγικῶν ἐπίσης παραδόσεων μὲ κάποιον ὅμως φιλοσοφικὸν πνεῦμα.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Ἴψεν ἀγάπησε ζωηρὰ τὴν θυγατέρα τοῦ πάστορος Thoresen, καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην αὐτὴν ἐμπνευσμένος ἔγραψε τὴν «Ἑορτὴν εἰς τὸ Σολχῶγκ» ποῦ φανερώνει ἐκεῖ τύπους κτηνωδίας συνάμα καὶ ἀγάπης, τελειόνοντας μὲ αἰσιοδοξίαν ἀσυνείθιστον εἰς τὴν σκέψιν του. — Τὸ δρᾶμα εἶχε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Τὸ θέατρον ἦτον γεμᾶτο καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν θεατῶν ἀκράτητος. Ὁ Ἴψεν εἰς τὸν πρόλογον τῆς δευτέρας ἐκδόσεως αὐτοῦ γράφει. «Σὰν ἐτελείωσεν ἡ παράστασις μ' ἐκάλεσαν πολλὰς φορὰς εἰς τὴν σκηνήν. Ἔπειτα ἡ ὀρχήστρα καὶ πολὺς κόσμος μοῦ ἔκαμαν διαδήλωσιν εἰς τὸ σπίτι μου. Πιστεύω μάλιστα πῶς ἡ εὐγνωμοσύνη μ' ἔκαμε νὰ βγῶ εἰς τὸ παράθυρον καὶ νὰ μιλήσω πρὸς τὸν λαόν».

Τὸ δρᾶμα αὐτὸ παρεστάθη ἐπανειλημμένως εἰς τὴν Βέργεν, ἔπειτα εἰς τὴν Χριστιανίαν καὶ εἰς τὴν Στοκχόλμην, ἔκαμε δὲ γενικὴν τὴν φῆφην τοῦ Ἴψεν εἰς ὅλην τὴν Σκανδιναυίαν.

Ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτὴν ἀφοσιώθη ὅλος εἰς τὸν ἔρωτά του καὶ μετὰ ἕνα χρόνον ἐνυμφεύθη τὴν ἀγαπημένην του, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἔψαλεν εἰς ὡραῖα λυρικὰ ποιήματα τὸν ἔρωτά του.

Μετὰ τὴν παράστασιν καὶ τοῦ «Ὀλὰφ Λίλλη Κρὰνς» ὁ Ἴψεν, ποῦ ἐτελείωνε τὸ συμβόλαιόν του μὲ τὸ θέατρον τῆς Βέργεν, ἔφυγε διὰ τὴν Χριστιανίαν, ἀφήνοντας τὴν θέσιν του εἰς τὸν φίλον του Bjoernson, τὸν δραματικὸν ἀντίπαλόν του.

Εἰς τὴν Χριστιανίαν ἔφερε μαζί του τελειωμένον ἓν νέον ἔργον, ἄρτιον καθ' ὅλα, ποῦ σημειώνει μάλιστα νέαν φάσιν τῆς φιλολογικῆς ζωῆς τοῦ Ἴψεν. «Οἱ πολεμισταὶ εἰς Ἐλγολὰνδ» μὲ μῦθον βγαλμένον ἀπὸ τὰ ἐπικὰ ποιήματα τῶν Σαγκὰς καὶ τῶν Ἐδδὰς — ποῦ τόσον πολὺ ἐνέπνευσαν τὴν φιλολογίαν τῶν βορεινῶν λαῶν τοὺς τελευταίους αὐτοὺς χρόνους — μὲ γλῶσσαν ἁπλῆν καὶ σύντομον, ὁμοίαν μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐπικῶν τούτων ποιημάτων (γλῶσσαν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν ὡς θὰ ἐλέγαμεν ἡμεῖς) εἶναι θαῦμα τέχνης, διότι ἀποδίδουν πιστὰ καὶ ζωντανὰ καὶ μὲ τὴν περασμένην ἐκείνην γλῶσσαν καὶ μὲ τρόπον σκέψεως ἀνάλογον τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ἐποχῆς, τοὺς ἡρωϊκοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους. — Ὁ ρομαντισμὸς ὅμως, ποῦ ἐπικρατοῦσε τότε, ἔκρινεν ὡς πτωχὸν καὶ χυδαῖον τὸ ἔργον, καὶ τοιουτοτρόπως δὲν τὸ ἐδέχθησαν πρὸς παράστασιν οἱ διευθυνταὶ τῶν θεάτρων τῆς Κοπεγχάχης καὶ τῆς Χριστιανίας.

Δυνατὸς ἀγὼν ἐγίνετο τότε διὰ νὰ γίνῃ τὸ θέατρον τῆς Χριστιανίας ἐθνικόν. Διότι τὸ διεύθυνεν ἀκόμη Δανὸς καὶ ἠθοποιοὶ ἦσαν Δανοὶ καὶ ἔπαιζαν εἰς Δανικὴν γλῶσσαν — δηλαδὴ γλῶσσαν καταληπτὴν ἀλλὰ ὄχι καὶ καθ' αὐτὸ ἐθνικὴν καὶ τοῦ λαοῦ. Ὁ Ἴψεν, χολωμένος ἀπὸ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ ἔργου του, ἐπετέθη κατὰ τῆς Δανικῆς ἐπικρατήσεως μὲ βιαιότητα, καὶ ἀφοῦ ἐτύπωσε τὸ ἔργον του, τὸ παρέστησε εἰς τὸ δευτερεῦον Νορβεγικὸν θέατρον. Ἵδρυσε δὲ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1859 καὶ τὴν Νορβεγικὴν Ἕνωσιν μὲ σκοπὸν ἀποδιώξεως τῆς Δανικῆς θεατρικῆς τέχνης.

Μετ' ὀλίγους δὲ χρόνους ὑπῆρξε νικητής. Οἱ Δανοὶ ἔφυγαν, καὶ ἠθοποιοὶ Νορβεγοὶ ἐμβῆκαν εἰς τὸ θέατρον τῆς Χριστιανίας.

Τὸ 1860 ἔγραψεν ὁ Ἴψεν δύο ποιήματά του, τὸ λυρικὸν ἀριστούργημά του «Terje Vigen» καὶ «Εἰς τὸ ἄπειρον».

Τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ἔγραψε καὶ «Τὴν Κωμῳδίαν τοῦ ἔρωτος» ὅπου, ὡς ὀρθὰ κρίνει ὁ κ. Leneveu [1], ξεσπᾷ ὁ πόλεμος ἐναντίον τοῦ ψεύδους... Ἡ ἀγάπη, κατὰ συνθήκην ὅπως γίνεται, εἶναι ἀράχνη ὑφασμένη ἀπὸ μικροατιμίας καὶ μικροϋποκρισίας... Καὶ ὁ γάμος εἶναι ἁπλούστατα πρᾶξις κακῆς πίστεως καὶ συμφεροντολογικοῦ ὑπολογισμοῦ.

Περιττὸν νὰ σημειωθῇ πῶς ἡ κωμῳδία αὐτὴ ἔλαβε πολὺ κακὴν ὑποδοχήν.

Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς τὸν ἑπόμενον χρόνον ἐδημοσίευσε «Τοὺς μνηστῆρας τοῦ στέμματος» ἔργον μὲ βάσιν ἱστορικήν, ἀλλὰ μὲ τάσιν ἠθικολογικὴν καὶ φιλοσοφικήν. Ἡ θέλησις καὶ ἡ δρᾶσις ἐξυμνοῦνται ὡς αἱ κατ' ἐξοχὴν ἀρεταί. Καὶ αὐτὸ ὅμως — ἓν ἀπὸ τὰ καλλίτερα τοῦ ποιητοῦ δράματα — ἐπροκάλεσεν ἐπικρίσεις καὶ φιλολογικοὺς διωγμούς. Ἡ δημοσιογραφία τοῦ ἐπετέθη φοβερά, τὸν παρέστησεν ὡς ἄθλιον, εὐήθη, ἐπιδιώκοντα παραδοξολογήματα ἀπὸ κακοπιστίαν, καὶ κανεὶς οὔτε εἰς τὴν Χριστιανίαν, οὔτε εἰς τὴν Στοκχόλμην, οὔτε εἰς τὴν Κοπεγχάγην δὲν εὑρέθη νὰ τὸν ὑπερασπίσῃ. Τότε πρὸς στιγμὴν ὁ Ἴψεν ἀπεθαρρύνθη καὶ ἀπεγοητεύθη. Τὰ ποιήματα ποῦ ἔγραψε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην φανερώνουν ἀμφιβολίαν εἰς τὸ τάλαντόν του καὶ μελαγχολίαν.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ καλητέραν τύχην ὁ ὑπέροχος ποιητὴς εἰς τὴν Χριστιανίαν, ὅπου, καθὼς εἰς ὅλας τὰς νεοσυστάτους κοινωνίας καὶ εἰς ὅλας τὰς μικρὰς πρωτευούσας, ἐπικρατοῦσεν ὁ πιθηκισμός, ἡ στενοκεφαλιὰ καὶ ἡ ψευδοκαλαισθησία, ἐθριάμβευε δὲ ἡ κοινοτοπία, ἡ ἀγυρτεία καὶ ἡ μετριότης.

Ἐδῶ μάλιστα δὲν εἶναι ἴσως ἄσκοπον νὰ παραθέσω τὴν περιγραφὴν τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς Χριστιανίας, ποῦ ἔκαμαν οἱ βιογράφοι τοῦ Ἴψεν κ. κ. Colleville καὶ Zepelin, διότι ἐκτὸς ποῦ παρέχεται ἰδέα τῶν προσκομμάτων ποῦ ἀπήντησεν ὁ ποιητής, παρουσιάζονται καὶ κά-

[1] Ibsen et Maeterlinck.

ποιαι ζωηραὶ ἀναλογίαι μὲ τὰ ἰδικά μας ἐδῶ καὶ παρέχεται κάποια παρηγορία εἰς τοὺς εἰλικρινεῖς Ἕλληνας ἐργάτας τῆς σκέψεως καὶ τῆς τέχνης.

«Πρὸ ὀγδοήντα - ἐννενήντα χρόνων ἡ Χριστιανία εἶχε μόλις ἓξ χιλιάδας κατοίκους. Μὲ ἀμερικανικὴν ταχύτητα ἔφθασε νὰ ἔχῃ τώρα 160 χιλ. ἀλλὰ δὲν ἔλειψαν ἀπ' αὐτὴν αἱ μικρότητες, αἱ ἀκαταστασίαι, αἱ χυδαιότητες, αἱ ῥᾳδιουργίαι, αἱ ψευτοεπιδείξεις καὶ ἡ ἀγυρτικὴ ματαιοδοξία συντροφιασμένη μὲ ἐσωτερικὴν ἀμάθειαν. Λιβανίζουν καὶ ἐκεῖ τὰς μετριότητας καὶ ἀρνοῦνται κάθε σεβασμὸν εἰς τὴν πραγματικὴν ὑπεροχήν».

Ὁ Βεργκελὰνδ ἀκόμη, ὁ πατριωτικώτερος τῶν Νορβεγῶν συγγραφέων, παραπονεῖται διότι ἐγεννήθη εἰς τὴν Χριστιανίαν. Ὁ Βγιόρνσον ἐπίσης. Ὁ Ἰωνᾶς Λὶ καὶ ἡ κυρια Κόλλε ὑβρίζουν σχεδὸν τὸ κοινὸν τῆς Χριστιανίας, τὴν πνευματικὴν νωθρότητα, τὴν ἀκαλαισθησίαν του καὶ τὴν ἔλλειψιν φιλολογικῆς κρίσεως. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς πραγματικοὺς ποιητὰς καὶ τεχνίτας δὲν ἠμπόρεσε νὰ μείνῃ ἐκεῖ. Ὁ Kielland εἶναι πάρεδρος κάποιου χωριοῦ, ὁ Gunnar Heiberg, ὁ Krogh καὶ ὁ Lie ζοῦν εἰς τὸ Παρίσι, καὶ ἄλλοι καλλιτέχναι Νορβεγοὶ μένουν εἰς τὸ Μόναχον καὶ εἰς τὴν Ρώμην.

Ὁ Ἴψεν ἀκολούθησε τὸν γενικὸν κανόνα. Ἡ παραγνώρισις τὸν ἔκαμε νὰ φύγῃ. Ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ Björnson καὶ τοῦ Lie ὁ Ἴψεν, πάμπτωχος τότε, ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Νορβεγικὴν Βουλὴν τὸ Digter-Gage, ὑποτροφίαν διδομένην εἰς τοὺς καλλιτέχνας διὰ τὴν σπουδήν των εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Μὲ πολλὴν δυσκολίαν τοῦ ἐψηφίσθη ἕνα πολὺ μικρὸν ποσὸν διὰ νὰ ταξειδεύσῃ ἀνὰ τὴν Νορβεγίαν. Δὲν τοῦ ἔμενε παρὰ νὰ ζήσῃ ἀπὸ τὰ ἔργα του. Καὶ διὰ «Τὴν Κωμῳδίαν τοῦ Ἔρωτος» ἐπῆρε 500 φράγκα, διὰ τὴν «Κυρίαν Inger» 250 καὶ ἄλλα τόσα διὰ «τοὺς πολεμιστὰς εἰς τὸ Ἐλγολάνδ». Ἐπεινοῦσε τότε κυριολεκτικῶς. Οἱ φίλοι του ἔζητοῦσαν νὰ τὸν διορίσουν ὑποεισπράκτορα τελωνειακόν.

Τὸ 1864 ἔγινεν ὁ Δανο-Πρωσσικὸς πόλεμος, καὶ ὁ Ἴψεν ἔγραψεν ἐνθουσιασμένην ἔκκλησιν πρὸς τοὺς Σουηδο-Νορβεγοὺς νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀδελφούς των Δανούς. Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐκκλήσεως τὸν ἀπεγοήτευσε περισσότερον καὶ τὸν ἐδυνάμωσεν εἰς τὴν ἀπόφασίν του νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα του. Μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας ἐπέτυχε νὰ τοῦ δοθῇ μισὴ ὑποτροφία καὶ ἄλλην μισὴ κατώρθωσε νὰ λάβῃ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Διοίκησιν. Πρὶν φύγῃ ἐδημοσίευσε μερικὰ λυρικὰ ποιήματα, τολμηρὰ εἰς τὴν ἔμπνευσιν καὶ θαυμαστὰ εἰς τὴν τέχνην, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ Eider.

Πηγαίνοντας εἰς τὴν Ρώμην ἐσταμάτησεν εἰς τὴν Βενετίαν διὰ μερικὰς ἡμέρας, ἡ ἐντύπωσίς του δὲ ἀπὸ τὴν θαλασσοχαρῆ πόλιν καὶ ἀπὸ τὰ μνημεῖα της φαίνεται ζωηρὰ εἰς ὅσα ἔγραψε μετέπειτα. Ἐκεῖθεν διέβη εἰς τὴν Φλωρεντίαν, καὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1864 ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ρώμην. Τότε ἡ Αἰωνία πόλις ἦταν ἀκόμη ἡ Παππικὴ Ρώμη, γεμάτη καλλιτεχνικὴν ζωὴν καὶ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὴν συνταγματικὴν πολιτικομανίαν, ἐθεωρεῖτο δὲ ὡς ἡ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας τῶν Σκανδιναυῶν καλλιτεχνῶν, ποῦ τόσον πολλοὶ ἦσαν, ὥστε εἶχαν καὶ λέσχην. Ἐσύχναζαν δὲ μαζὶ μὲ τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὸ «*Ἑλληνικὸν καφενεῖον*» [1]. Ἐκεῖ ἐπήγαινε τακτικὰ καὶ ὁ Ἴψεν καθὼς καὶ εἰς τὴν λέσχην τῶν Νορβεγῶν, ὅπου διεκρίθη διὰ τὸ ἀτίθασσον τῶν ἰδεῶν του. Ὁ νέος κόσμος μέσα εἰς τὸν ὁποῖον εὑρέθη, τὸ γλυκὺ κλῖμα, ἡ πλουσία εἰς βλάστησιν φύσις, τὰ ἐρείπια καὶ τὰ μνημεῖα, ποῦ εἰς κάθε βῆμα συναντᾷ κανεὶς εἰς τὴν παλαιὰν καὶ τὴν μεσαιωνικὴν κοσμοκράτειραν, ἔδωκαν εἰς τὸν ποιητὴν πλοῦτον νέων ἐντυπώσεων καὶ σφρῖγος ἐμπνεύσεως. Τὸ 1865 ἔγραψε τὸν «Μπρὰντ» καὶ τὸν ἔστειλε εἰς τὸν τακτικὸν ἀπὸ τότε ἐκδότην του Hegel εἰς τὴν Κοπεγχάγην. Τὸ ἔργον ἔγινε δεκτόν, ἐτυπώθη καὶ εἰς τρεῖς μῆνας εἶχε τέσσαρας ἐκδόσεις. Ὁ Ἴψεν ἐπὶ τέλους ἔγινεν ἔνδοξος.

Μετὰ δύο ἔτη εὑρισκόμενος εἰς τὴν Ἴσκιαν καὶ ἔπειτα εἰς τὸ Σορρέντον ἔγραψε τὸν «Peer Gynt», ὁ ὁποῖος ἔλαβεν ἐπίσης μεγάλην ἐπιτυχίαν.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία ἐβοήθησε τότε τὸν ποιητὴν εἰς τὸ ν' ἀρχίσῃ τὸ κύριον ἔργον του, τὰ κοινωνικὰ καὶ ψυχολογικὰ δράματα, ποῦ τὸν ἀνέδειξαν ἀδιαφιλονείκητα τὸν μεγαλείτερον δραματουργὸν τῶν νεωτέρων χρόνων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σαίξπηρ.

Τὸ 1869 ἔγραψεν εἰς Δρέσδην «Τὴν Ἕνωσιν τῶν Νέων» τὸ πρῶτον τῆς νέας σειρᾶς ἔργον του. Ἐξετάζει εἰς αὐτὸ τὰς κοινωνικὰς ροπὰς καὶ τὰ λαϊκὰ ἰδανικὰ καὶ ἀμειλίκτως ἐπιτίθεται κατὰ τῶν συντηρητικῶν συνάμα καὶ κατὰ τῶν φιλελευθέρων. Ὁ Δανιὴλ Χαίρ, ἥρως τοῦ δράματος, ἐκδηλῶν τὴν ἀηδίαν τοῦ ποιητοῦ δι' ὅλην τὴν ἀτελεσφόρητον αὐτὴν κοινωνικὴν πάλην, λέγει: «Εἴτε ὁ χοῖρος φάγῃ τὸν σκύλλον εἴτε ὁ σκύλλος φάγῃ τὸν σκύλλον λίγο μὲ μέλει». Τὸ ἔργον παρεστάθη εἰς τὴν

[1] Τὸ καφενεῖον αὐτὸ ὑπάρχει ἀκόμη Via Condotti.

Χριστιανίαν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1869, καὶ ὁ Ἴψεν εἰς τὴν Αἴγυπτον εὑρισκόμενος τότε, ἔμαθεν ὅτι ἐσφυρίχθη.

Ἀγανακτημένος ἔπαυσεν ἀπὸ τότε ἑπτὰ χρόνια νὰ δίδῃ ἔργα εἰς τὸ θέατρον. Κατέγινεν ἐν τούτοις εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ μεγάλου φιλοσοφικοῦ δράματός του «Αὐτοκράτωρ καὶ Γαλιλαῖος». Δὲν εἶχε δὲ πλέον ἀνάγκην καὶ νὰ γράφῃ διὰ νὰ ζῇ διότι τὰ ἐκδοθέντα ἔργα του τοῦ ἀπέφεραν κέρδη, καὶ ἡ Νορβεγικὴ Βουλὴ ἐπὶ τέλους ἐψήφισε δι' αὐτὸν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν. Συγχρόνως εἰς τὸ θέατρον τῆς Χριστιανίας τοῦ ἐπροσφέρθη θέσις θεατρικοῦ συμβούλου, ἀλλ' ἠρνήθη ἀποφασισμένος νὰ ζήσῃ μακράν. Τὸ 1869 μόνον ἐπῆγεν εἰς τὴν Στοκχόλμην, καὶ τὸ 1874 εἰς τὴν Χριστιανίαν, ὅπου τοῦ ἔγινε πανηγυρικὴ ὑποδοχή. Τὸ 1873 εἶχεν ἐκδοθῆ καὶ τὸ μέγα δρᾶμα του «Αὐτοκράτωρ καὶ Γαλιλαῖος» τὸ ὁποῖον μόλις τὸ 1869 παρεστάθη εἰς τὴν Λειψίαν διασκευασμένον, διότι εἶναι δυσκολωτάτη ἡ σκηνοθεσία του, καὶ οἱ διάλογοί του ἀπρόσιτοι εἰς τὸ πολὺ κοινόν.

Νέον κοινωνικόν του δρᾶμα «τὰ στηρίγματα τῆς κοινωνίας» ἐγράφη τὸ 1877 εἰς τὸ Μόναχον καὶ ὡσὰν συνέχεια κοινωνικῆς ἀναλύσεως «τὸ σπίτι τῆς Κούκλας» εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸ 1879, καὶ «οἱ Βρυκόλακες» τὸ 1881 εἰς τὸ Σορρέντον. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀπέρριψαν ὡς ἀνήθικον καὶ τὰ τρία Σκανδυναυϊκὰ θέατρα. Τότε ἀγανακτημένος ὁ Ἴψεν καὶ συνδέων μαζὶ μὲ τὴν κοινωνικὴν παρατήρησιν καὶ τὴν φιλοσοφικὴν ἰδέαν καὶ ἓν εἶδος προσωπικῆς ἀπολογίας του καὶ σατύρας, ἔγραψε τὸν «ἐχθρὸν τοῦ λαοῦ» μετὰ τεσσάρων ἐτῶν ἀνάπαυλαν. Ἄλλο του ἔργον ἀκόμη πλέον ἀπαισιόδοξον φανερόνει τὴν πικρίαν τοῦ ποιητοῦ διὰ τὴν ἐξακολουθοῦσαν παραγνώρισιν αὐτοῦ — παραγνώρισιν κακῆς πίστεως πλέον ἀπὸ μέρος τῶν σεμνοτύφων — καὶ ἀποτελεῖ συνέχειαν οὕτως εἰπεῖν «τοῦ ἐχθροῦ τοῦ λαοῦ». Τὸ νέον αὐτὸ ἔργον «Ἡ ἀγριόπαπια» ἔλαβε θριαμβευτικὴν ἀναγνώρισιν, καὶ ὁ ποιητὴς ἀνακτήσας ὅλον τὸ θάρρος του καὶ ὅλην του τὴν δύναμιν, ἔγραψε τὸν «Ροσμερχόλμ» τὸ ἀριστούργημά του, κατὰ τὴν κριτικήν. — Ἠκολούθησαν τὰ ἄλλα του δράματα, ποῦ ἀποφεύγω νὰ δώσω νύξιν κἂν τοῦ περιεχομένου των, μὲ τὴν ἐλπίδα γρήγορα νὰ φανῇ εἰς τὰ «Παναθήναια» κριτικὴ ἀνάλυσις ὅλου τοῦ ἔργου τοῦ Ἴψεν.

Ἰδοὺ ἐν τούτοις σημείωσις τῶν τίτλων μὲ τὰς χρονολογίας τῆς παραστάσεως ἢ τῆς ἐκδόσεως τῶν δραμάτων τοῦ Ἴψεν.

Πρῶτα δράματα (ρομαντικὰ) Κατιλίνας, 1850. Ὁ Τούμουλους, 1850. Ὀλὰφ Λίλλη Κρὰνς 1856. Ἡ ἑορτὴ εἰς Σολχὼγκ 1856. Κυρία Ἴνζερ εἰς Ὀστραάτ, 1857. Οἱ πολεμισταὶ εἰς Ἐλγολάνδ, 1858. Οἱ μνηστῆρες τοῦ στέμματος, 1864. Αὐτοκράτωρ καὶ Γαλιλαῖος 1873.

Δεύτερα (τριλογία λυρικο—φιλοσοφικὴ) Ἡ κωμωδία τοῦ ἔρωτος, 1862. Μπράντ, 1866· Πέερ Γύντ, 1868.

Τρίτα (νεώτερον δρᾶμα) Ἡ ἕνωσις τῶν νέων, 1869. Τὰ στηρίγματα τῆς κοινωνίας 1877. Σπίτι τῆς Κούκλας, 1879. Οἱ Βρυκόλακες 1881. Ὁ ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ, 1882. Ἡ ἀγριόπαπια, 1884. Ροσμερχόλμ, 1886. Ἡ γυναῖκα τῆς θάλασσας, 1888. Ἕδδα Γκάμπλερ, 1890. Σόλνερς ὁ οἰκοδόμος, 1892. Ὁ μικρὸς Ἐὐόλφ, 1894. Σὰν ξυπνήσωμε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς 1899.

Ὅλη ἡ κολοσσιαία αὐτὴ ἐργασία—ποῦ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἔκτασίν της θὰ χρειασθῇ καιρὸς νὰ τὴν ἐννοήσῃ καλὰ ὁ κόσμος—ἔγεινεν ἀπὸ τὸν ποιητὴν τακτικῶς, ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ μεθοδικῶς. Τὰς κινήσεις, τὰ πρόσωπα, τὰ συμβάντα καὶ τὸ περιβάλλον ἀκόμη ἔπαιρνε ἀπὸ τὸν κόσμον γύρω του μὲ θαυμαστὴν ἀκρίβειαν. Διότι ἡ παρατηρητικότης του ἦτο ἐκπληκτική. Τὰς ἰδέας του, ποῦ ἔχουν μεγάλην φιλοσοφικὴν βαθύτητα καὶ συνάμα ζωντανὴν ἀοριστίαν—συναίσθησιν δυνατὸν εἰπεῖν τῆς σχετικότητος τῆς ἀληθείας — ἐβασάνιζεν ἐπίμονα, πρὶν ἀποφασίσῃ νὰ τὰς διατυπώσῃ. Καὶ εἰς τὴν σκηνικὴν σύνθεσιν ἐπροχωροῦσε μὲ προσοχὴν καὶ μὲ πεῖραν, ὥστε πολλάκις νὰ ἐπεξεργάζεται πολλοὺς μῆνας ἓν ἔργον του τελειωμένον.

Τοιουτοτρόπως ἐπέρασεν ὅλην τὴν ζωήν του ἐργαζόμενος — ζωὴν οἰκογενειακῶς εὐτυχῆ καὶ κοινωνικῶς ἄνευ σημαντικῶν περιπετειῶν. Φύσει δὲν ἦτο διαχυτικὸς καὶ δὲν ἀγαποῦσε τὰς συναναστροφάς, ἐπροσπάθει δὲ νὰ ζῇ μέσα εἰς τὸν κόσμον ἀπαρατήρητος ἢ καλλίτερα ἀνενόχλητος. Ἡ φήμη καὶ ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἡ δόξα, μολονότι ἄργησαν νὰ τοῦ ἔλθουν, ἐλάμπρυναν τὸ μέγα ἔργον του, καὶ εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου γέρων ἐπέστρεψε, τοῦ ἔγιναν τιμαὶ ἐξαιρετικαί, ὅλος δὲ ὁ φιλολογικὸς κόσμος ἔδειξε σέβας καὶ θαυμασμὸν εἰς τὸν ὑπέροχον ποιητὴν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ζωῆς του.

Ι. ΖΕΡΒΟΣ

ΤΟ ΖΕΥΓΑΡΙ ΤΑ ΡΟΔΑ

Ἀπὸ τὴν συλλογὴν τῶν Δημοτικῶν Τραγουδιῶν τῆς Ρόδου τοῦ κ. Παύλου Γνευτοῦ.

Μιὰ κόρη ἀθθοὺς ἐμάδευγε καὶ ρόδα ἐκαρπολόα
Καὶ τῆς καρδιᾶς της τὰ κρυφὰ στὸν κόρφο της τὰ λέει.
Καὶ στὰ καρπολοήματα ὁ βασιληᾶς ἐπέρνα,
Ζευγάρι ρόδα τῆς ζητᾷ καὶ τέσσερα τοῦ δίνει.
Ἡ μάνα της ἐβίγλιζε ἀπὸ τὸ παναθύρι.
—Κόρη σκύλλα, κόρη ἄνομη, κόρη γεβεντισμένη.
«Κόρη ποῦ δὲν ἐντράπηκες νὰ πιάσῃς δαχτυλίδι
«Ὁπούχεις δώδεκ' ἀδερφοὺς καὶ δεκαφτὰ ξαδέρφια
«Κ' ἔχεις κι' ἀρραβωνιστικὸ ποῦ λείπει στὸ ταξεῖδι.
«Ἔννοια σου νἄρτουν νὰ τὰ πῶ νὰ δῇς τί ἀ σὲ κάμου».
Ἔρχονται δώδεκ' ἀδερφοὶ καὶ δεκαφτὰ ξαδέρφια.
Ποῖτι κ' ἐμισοφάασι κινᾷ καὶ τοὺς τὸ λέει.
Δέρνουν την δώδεκ' ἀδερφοὶ καὶ δεκαφτὰ ξαδέρφια
Κ' ἡ μάνα της κι' ἀφέντης της μὲ τὰ σιδεροσταύρια.
Κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα ἡ κόρη ἐψυχομάχειε.
Ὁ κύρης της τὴν ἀρωτᾷ κ' ἡ μάνα της τῆς λέει.
—«Ἐσὺ κόρη ψυχομαχᾶς, τί ροῦχα νὰ σὲ βάλω;
«Θέλεις τ' ἀμπὰ [1] θέλεις τ' ἀθθὰ θέλεις τὰ βελουδένια;
«Θέλεις τὰ χρουσοπράσινα ποῦ σοῦφερεν ὁ Γιάννης;
—«Μήτε τ' ἀμπὰ μήτε τ' ἀθθὰ μήιε τὰ βελουδένια.
«Μήτε τὰ χρουσοπράσινα ποῦ μοῦφερεν ὁ Γιάννης.
«Μό' θέλω νὰ μὲ θάψετε μ' αὐτὰ τὰ ματωμένα.
«Γιὰ νὰ τὸ μάθῃ ὁ Βασιληᾶς νὰ τὸ γροικήσῃ ἡ χώρα
«Πῶς μ' ἀδικοσκοτώσετε γιὰ 'να ζευγάρι ρόδα».

[1] *Εἶδος ὑφασμάτων τῆς Πόλης γνωστὰ μὲ τὸ ὄνομα ἀμπαδίτικα.*

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΧΩΡΙΣΜΕΝΟΙ ΕΡΑΣΤΑΙ

Δύο σιωπαὶς ἔρημαις καὶ χώριαις, ποῦ ἑνωμέναις θὰ εἶναι μία λαλιὰ γεμάτη ἀγάπη. Δύο ματιαίς, ποῦ ἑνωμέναις θὰ εὐφραίνονταν ἀπὸ ἀγάπη, χαμέναις τόρα ὡσὰν ἄστρα ὀπίσω ἀπὸ σκοταδερᾶ κλαριά.

Δύο χέρια χωρισμένα, ποῦ καὶ μόνο μὲ τὸ ἄγγιγμα θὰ ἔτρεμαν ἀπὸ εὐτυχία. Δύο καρδιαίς, ποῦ ἡ ἴδια λαύρα θὰ τὴς ἔνονε σ' ἕνα ἀγκάλιασμα. Δύο ψυχαίς, —περιγιάλια ποῦ τὰ δέρνουν τὰ κύματα ἀπὸ πέλαγα ποῦ ἀντιπαλέβουν.

Νά, τί εἴμαστε τόρα. Ἄχ, καὶ νὰ μᾶς ἐπρομηνοῦσε ἡ ἐλπίδα μας στὰ βέβαια μία ὥρα ἀκόμα ποῦ εἰς τὸ σκοτεινιασμένο αὐτὸ ρέμα θὰ λάμψῃ καὶ πάλι τῆς Ἀγάπης τὸ φῶς!

Μία ὥρα ποῦ ἀργεῖ τόσο νὰ 'ρθῇ καὶ ποῦ περνάει τόσο γρήγορα, —ποῦ ἀνθίζει καὶ μαραίνεται, —καὶ δὲν ἀφίνει παρὰ μία ἐνθύμησι ξεθωριασμένη, διαπεραστικὴ ὡσὰν τὸ ἄρωμα ἀνθῶν ποῦ ἐμαράθηκαν.

ΕΛΠΙΔΑ ΞΑΝΑΖΟΝΤΑΝΕΜΕΝΗ

Ἐπίστεψα πῶς τὰ ἐνδύματά σου, ὦ Ἐλπίδα μου, ἦσαν σταχτερά, τόσῳ σ' ἔβλεπα μακρυὰ ἀπὸ ἐμένα. Τόρα σιμόνεις, καὶ στὰ ὁλόχλωρα ἐνδυμένη, μοῦ προβάλλεις σήμερα ὅπως καὶ πρῶτα.

Ἄχ, Θεέ μου! ἂν δὲν ἦταν αὐτὴ ἡ μαύρη βαρυεστησιὰ ποῦ σέρνεται, σ' ὅλο τὸν δρόμο, μὰ σὲ ὅλο τὸν δρόμο, τά βήματά μας πάντα θὰ ἐταίριαζαν, καὶ ὁ κόσμος θὰ ἔβλεπε τὴς δύο σκιαίς μας νὰ γίνωντάι ἕνα ἐπάνω στοὺς φράχτες καὶ στὰ τρεχούμενα νερά.

Ὦ Ἐλπίδα μου, ποῦ τὰ μάτια σου εἶνε ὁλοζώντανη ἡ ἀγάπη, —δὲν εἶνε τάχα τὰ μάτια τῆς πολυαγαπημένης μου; —Ὦ *Ἀγάπη* καὶ *Ἐλπίδα* ποῦ εἶσθε ἕνα καὶ τὸ αὐτό!

Γύρε ὅσο μπορεῖς πειὸ ἀπάνω μου, γιατὶ ὁ ἥλιος ποῦ ξεψυχᾷ, ἐκεῖ ποῦ μᾶς ἐζέσταινε τὰ πόδια, μόλις τόρα μᾶς χρυσώνει τὰ μαλλιά.

Ἡ φωνή σου εἶνε ἡ φωνή της, καὶ ἀληθινὰ τ' ὄνομά σου εἶνε τ' ὄνομά της! Ἀλλοίμονο, ἀγκάλιασέ με, γιατὶ πάει πειὰ τῆς ἡμέρας τὸ φῶς.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΕΝ ΤΩι ΕΡΩΤΙ

Στὴ μεγαλόπρεπη πομπὴ τῆς ζωῆς ἐπέρασε ἕνα πλάσμα ποῦ εἶχε τὴς φτερούγαις τοῦ Ἔρωτος καὶ κρατοῦσε μία Σημαία. Λαμπρότατο ἦταν τὸ ὕφασμα τῆς Σημαίας, καὶ ἐπάνω σ' αὐτὸ εὐγενικὰ ὑφασμένη ἦταν ἡ ὄψι σου καὶ τὰ χρώματά σου, ὦ πρόσωπο χωρὶς ψυχή.

Ἠχοὶ μυστηριώδεις, ὅμοιοι μ' ἐκείνους ποῦ συνοδεύουν τὸν ἔρχομὸ τοῦ Ἔαρος, ἀνέμιζαν τὴς πτυχαὶς τῆς Σημαίας σου, καὶ μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου περνοῦσε ἡ δύναμί της βιαστικὰ καὶ χωρὶς ν' ἀφίνῃ κανένα ἴχνος ὡσὰν τὴν ὥρα τὴ λημονημένη ποῦ ἔτριξε ἡ σκοτεινὴ πύλη τῆς γεννήσεως καὶ ποῦ ὅλα ἔξαφνα γύρω ἔγιναν καινούργια.

Μά ἕνας ἄνδρας κουκουλωμένος ἐρχότανε τὸ κατόπι, ἐτύλιξε αὐτὸς τὴν Σημαία τριγύρῳ στὸ κοντάρι γιὰ νὰ τὴν μαζέψῃ καὶ νὰ τὴν δέσῃ, καὶ ἐτράβηξε ἕνα φτερὸ ἀπὸ τὴν φτερούγα τοῦ Σημαιοφόρου καὶ τὸ κράτησε ἐμπρὸς σ' αὐτουνοῦ τὰ χείλη. Τὰ χείλη δὲν τὸ ἐκούνησαν κἄν.

Καὶ μοῦ εἶπε: «Κύτταξε, δὲν ὑπάρχει πνοή. Ἐγὼ καὶ ὁ Ἔρως αὐτὸς εἴμαστε ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶμαι ὁ Θάνατος,»

Μετάφρ. Χ. Θ. Δ. ΔΑΝΤΕ ΓΑΒΡΙΗΛ ΡΟΣΣΕΤΙ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΣΤΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΖΟΛΔΗΣ *

ΤΟ ΠΗΔΗΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΗΜΟΚΛΗΣΙ

Ἡ εἴδησις, μέσα εἰς τὴν μαύρην νύκτα διατρέχει τὴν πόλιν: ὁ Τριστάνος καὶ ἡ βασίλισσα ἔχουν δεθῆ, καὶ ὁ βασιλεὺς θέλει νὰ τοὺς σκοτώση. Πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ὅλοι μαζὶ κλαῖνε.

«Ἀλλοίμονο! Πρέπει νὰ κλάψωμε πολύ. Τριστάνε, ἀνδρεῖε βαρῶνε, θ' ἀποθάνης προδομένος; Καὶ σὺ βασίλισσα εἰλικρινής, τιμημένη, σὲ ποιὸν τόπον θὰ γεννηθῆ μία βασιλοποῦλα ἔμορφη σὰν ἐσένα, καὶ σὰν ἐσένα λατρευτή; Εἶνε λοιπὸν, βρωμοκαμπούρη, ἔργον τῆς μαγείας σου! Ἂς μὴν ἰδῆ ποτὲ Θεοῦ πρόσωπον ἐκεῖνος ποῦ δὲν θὰ σὲ τρυπήση πέρα καὶ πέρα μὲ τὸ μαχαῖρι του ἂν σ' εὕρη! Τριστάνε, ἀγαπημένε καὶ ἀκριβὲ φίλε, ὅταν ὁ Μορχὸλτ ἦλθε ν' ἁρπάξη τὰ παιδιά μας κ' ἔβγῆκε στὸ ἀκρογιάλι μας, κανεὶς ἀπὸ τοὺς βαρώνους μας δὲν ἐτόλμησε νὰ τὰ βάλη μαζί του καὶ ὅλοι ἐσιωποῦσαν ὡσὰν νὰ εἶχαν βουβαθῆ. Ὅμως ἐσύ, Τριστάνε, ἀγωνίσθηκες γιὰ ὅλους ἐμᾶς τοὺς Κορνουαγέζους, κ' ἐσκότωσες τὸν Μορχόλτ· κ' αὐτὸς σὲ ἐπλήγωσε ποῦ λίγο ἔλειψε ν' ἀποθάνης. Σήμερα πρέπει τάχα νὰ σὲ ἰδοῦμε σκοτωμένον»;

Οἱ θρῆνοι καὶ αἱ κραυγαὶ γεμίζουν τὴν πόλιν· ὅλοι τρέχουν πρὸς τὸ παλάτι. Ἀλλὰ τέτοια εἶνε ἡ ὀργὴ τοῦ βασιλέως, ποῦ δὲν ὑπάρχει τόσο τολμηρὸς καὶ περήφανος βαρῶνος ὥστε νὰ τολμᾷ νὰ διακινδυνεύση μίαν λέξιν διὰ νὰ τὸν καταπραΰνη.

Ἡ ἡμέρα ἐγγίζει, ἡ νύκτα φεύγει. Πρὶν βγῆ ὁ ἥλιος, ὁ Μᾶρκος ἀνέβη στ' ἄλογό του κ' ἐπῆγε ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐδίκαζε. Δίδει διαταγὴν ν' ἀνοίξουν ἕναν λάκκον καὶ νὰ συνάξουν κλαδιὰ μὲ ρόζους καὶ μυτερὰ ἄσπρα καὶ μαῦρα ἀγκάθια, βγαλμένα μὲ τὶς ρίζες των.

Τὴν πρώτην πρωϊνὴν ὥραν ἐκάλεσε νὰ συναχθοῦν ὅλοι οἱ εὐγενεῖς τοῦ Κορνουάγι. Ἐμαζεύθησαν μὲ πολὺν θόρυβον· κανεὶς δὲν εἶνε ποῦ νὰ μὴ κλαίη ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Φροκῖνον. Τότε ὁ βασιλεὺς τοὺς ὡμίλησε ἔτσι:

«Ἱππόται, ὕψωσα τὸν σωρὸν αὐτὸν ἀπὸ ἀγκάθια γιὰ νὰ βάλω ἐπάνω τὸν Τριστάνον καὶ τὴν βασίλισσαν. Διότι ἔκαμαν αἰσχρὰν πρᾶξιν.

Ὅμως ὅλοι ἐφώναξαν:

«Κρίσιν, βασιλεῦ, τὴν κρίσιν προτύτερα. Νὰ τοὺς σκοτώσης χωρὶς κρίσιν εἶνε κρῖμα κ' ἐντροπὴ μαζί. Βασιλεῦ, λάβε οἶκτον»!

Ὁ Μᾶρκος ἀπεκρίθη ὠργισμένος:

«Ὄχι, οὔτε ἔλεος, οὔτε οἶκτος, οὔτε δίκη, οὔτε κρίσις. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ δημιουργοῦ ποῦ ἔκαμε τὸν κόσμον, ἂν κανεὶς τολμήση νὰ μὲ ἀποτρέψη, θὰ καῆ πρῶτος ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴ φωτιά»! Δίδει διαταγὴν ν' ἀνάψουν φωτιὰ καὶ νὰ φέρουν ἀπὸ τὸν πύργον τὸν Τριστάνον πρῶτα

Τ' ἀγκάθια φλέγονται, ὅλοι σιωποῦν, ὁ βασιλεὺς περιμένει.

Οἱ δοῦλοι ἔτρεξαν ἕως εἰς τὸν θάλαμον ὅπου εὑρίσκοντο δεμένοι οἱ δύο ἐρασταί. Τραβοῦν τὸν Τριστάνον ἀπὸ τὰ χέρια. Θεέ! τί αἶσχος νὰ τὸν σέρνουν ἔτσι. Κλαίει· ὅμως τί τὸν ὠφελοῦν τὰ κλάματα; Ἡ βασίλισσα φωνάζει τρελλὴ σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν.

«Ἂς ἀπέθαινα, ἀγαπημένε μου, γιὰ νὰ ζῆσης ἐσύ! θὰ ἦτον ἡ χαρά μου»! Ὁδηγοῦν τὸν Τριστάνον εἰς τὸ μέρος ποῦ ἔκαιαν τ' ἀγκάθια ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὀπίσω τους ἕνας ἱππότης τρέχει, τοὺς φθάνει, κατεβαίνει ἀπὸ τ' ἄλογό του, ἐνῷ αὐτὸ τρέχει ἀκόμη: εἶνε ὁ ὁ Ντινάς, ὁ καλὸς σενεσκάλος. Ἔσπευδε νὰ φθάση ἀπὸ τὸν πύργον του, καὶ τ' ἄλογό του ἄφριζε κ' ἔπλεε στὸν ἱδρῶτα.

«Παιδί μου, τρέχω πρὸς τὸ μέρος ποῦ θὰ δικάση ὁ βασιλεὺς· ὁ Θεὸς θὰ θελήση ἴσως νὰ δώσω τέτοιαν συμβουλὴν ποῦ νὰ σώση καὶ σένα καὶ τὴν βασίλισσαν. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν μοῦ ἐπιτρέπει τοὐλάχιστον νὰ σοῦ κάμω τὴν μικρὰν αὐτὴν χάριν. «Φίλοι, λέγει στοὺς δούλους, θέλω νὰ τὸν ὁδηγήσετε μὲ ἐλεύθερα τὰ χέρια» — καὶ ὁ Ντινὰς ἀπέσπασε τὰ δεσμὰ τῆς ἐντροπῆς — «μήπως ἂν ἐπιχειροῦσε νὰ φύγη, δὲν ἔχετε τὰ σπαθιά σας»;

Φιλεῖ τὸν Τριστάνον ἐπάνω στὰ χείλη, ἀνεβαίνει ξανὰ στ' ἄλογό του...

Λοιπὸν ἀκούσατε πόσο πολυεύσπλαχνος εἶνε ὁ Θεός. Αὐτός, ποῦ δὲν θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, εἰσήκουσε τοὺς θρήνους καὶ τὰς κραυγὰς τῶν πτωχῶν ἀνθρώπων ποῦ τὸν παρακαλοῦσαν νὰ λυπηθῆ τὸν Τριστάνον καὶ τὴν βασίλισσαν.

Σιμὰ εἰς τὸν δρόμον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐπερνοῦσε ὁ Τριστάνος, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς βράχου καὶ βλέπουσα πρὸς βορρᾶν μία ἐκκλησοῦλα ὠρθώνετο ἐνώπιον τῆς θαλάσσης.

Ὁ Τριστάνος εἶπε σ' ἐκείνους ποῦ τὸν ὡδηγοῦσαν:

«Ἀφήσετέ με σᾶς παρακαλῶ νὰ μπῶ σ' αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ θάνατός μου εἶνε ἐγγύς, θὰ παρακαλέσω τὸν Θεὸν νὰ μὲ συγχωρήση ἐμένα ποῦ τόσο τὸν ἔχω δυσαρεστήσει. Ἡ ἐκκλησία, βλέπετε, δὲν ἔχει ἄλλην ἔξοδον ἀπὸ αὐτήν· καθένας σας ἔχει τὸ σπαθί του· ξέρετε καλὰ ὅτι μόνον ἀπὸ αὐτὴν τὴν πόρτα μπορῶ νὰ περάσω καί, ὅταν προσευχηθῶ, θὰ ἔλθω πάλι στὰ χέρια σας.

«Μποροῦμε νὰ τὸν ἀφήσωμε».

Τὸν ἄφησαν λοιπὸν νὰ μπῆ στὴν ἐκκλησίαν· τὴν διασχίζει, περνᾷ τὸν χορόν, φθάνει εἰς τὸ μεγάλο ὑελωτὸ παράθυρον τῆς ἀψίδος, ἔργον ἑνὸς ἁγίου, τὸ ἀνοίγει καὶ ἀφίνεται... Καλύτερα ἕνα τέτοιο πέσιμο, ἀπὸ τὸν θάνατον ποῦ τοῦ ἑτοίμαζαν ἐκεῖ κάτω.

Ὅμως, πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι ὁ Θεὸς τὸν ἐλυπήθη: ὁ ἄνεμος τὸν σηκώνει ἀνεμίζοντας τὰ ροῦχα του, ἔπειτα τὸν ἀπιθώνει ἐπάνω εἰς μίαν πλατειὰν πέτραν στὰ πόδια τοῦ βράχου. Οἱ Κορνουαγέζοι ὀνομάζουν ἀκόμη τὴν πέτρα αὐτὴν τὸ «πήδημα τοῦ Τριστάνου».

Κ' ἐμπρὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ ἄλλοι τὸν ἐπερίμεναν ἀκόμη. Ὅμως μάταια διότι ὁ Θεὸς τὸν ἔχει πλέον εἰς τὴν προστασίαν του. Φεύγει· ἡ ἄμμος φεύγει ἐπίσης κάτω ἀπὸ τὰ βήματά του. Πέφτει, στρέφεται ὀπίσω, βλέπει ἀπὸ μακρυὰ τὴ φωτιά: ἡ φλόγα θορυβεῖ, ὁ καπνὸς ἀνεβαίνει. Φεύγει.

Ζωσμένος τὸ σπαθί του, μὲ τὸ χαλινάρι ἀφημένο, ὁ Γκορνεβὰλ εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν πόλιν· ὁ βασιλεὺς θὰ ἔκαιε αὐτὸν ἀντὶ τοῦ αὐθέντου του. Εὑρῆκε τὸν Τριστάνον εἰς τὸν ἔρημον κάμπον καὶ ὁ Τριστάνος ἐφώναξε:

«Διδάσκαλε! Ὁ Θεὸς μοῦ ἔκαμε αὐτὸ τὸ καλό. Ἀ! τί δυστυχής! γιατί λοιπόν; Ἀφοῦ δὲν ἔχω τὴν Ἰζόλδην, τί ἀξίζει ἡ ζωή μου; Καλλίτερα νὰ ἐγκρεμιζόμουν καθὼς ἔπεφτα. Ἐγὼ διέφυγα, Ἰζόλδη, ὅμως ἐσένα πᾶνε νὰ σὲ σκοτώσουν. Τὴν καῖνε γιὰ μένα· γι' αὐτὴν πρέπει ν' ἀποθάνω λοιπὸν κ' ἐγώ».

Ὁ Γκορνεβὰλ τοῦ λέγει:

«Ὡραῖε αὐθέντα, παρηγορήσου, μὴν ἀκοῦς τὴν ὀργήν σου. Βλέπεις τὸν πυκνὸν αὐτὸν θάμνον ποῦ τὸν περικλείει ἕνα πλατὺ χαντάκι· ἂς κρυφθοῦμε ἐκεῖ· οἱ ἄνθρωποι περνοῦν πολλοὶ ἐπάνω ἀπὸ αὐτὸν τὸν δρόμον· θὰ μᾶς τὸ μάθουν, καὶ ἂν τύχη καὶ κάψουν τὴν Ἰζόλδην, ὁρκίζομαι εἰς τὸν Θεόν, τὸν υἱὸν τῆς Μαρίας, πῶς δὲν θὰ πλαγιάσω κάτω ἀπὸ στέγη σπιτιοῦ, πρὶν ἐκδικήσωμε τὸν θάνατόν της.

— Ὡραῖε μου διδάσκαλε, δὲν ἔχω τὸ σπαθί μου.

— Ἰδού, σοῦ τὄφερα.

— Καλά, διδάσκαλε· δὲν φοβοῦμαι πλέον τίποτε ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Θεόν.

— Παιδί μου, ἔχω κάτω ἀπὸ τὸν μανδύαν κάτι ποῦ θὰ σὲ γεμίση χαρά· ὁ στερεὸς αὐτὸς κ' ἐλαφρὸς θώραξ ἠμπορεῖ νὰ σοῦ χρησιμεύση.

— Δῶσε μου, ὡραῖε διδάσκαλε. Μὰ τὸν Θεὸν ποῦ πιστεύω, πηγαίνω νὰ γλυτώσω τὴν ἀγαπημένη μου.

— Ὄχι, μὴ σπεύδης, καθόλου, λέγει ὁ Γκορνεβάλ. Ὁ Θεὸς σοῦ ἐπιφυλάττει ἴσως ἐκδίκησιν μᾶλλον ἀσφαλῆ Συλλογίσου ὅτι δὲν εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν σου νὰ πλησιάσης τὴ φωτιά· οἱ χωρικοὶ τὴν περιτριγυρίζουν καὶ φοβοῦνται τὸν βασιλέα· κ' ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἤθελε τὴν ἀπελευθέρωσίν σου, θὰ σὲ κτυπήση πρῶτος. Παιδί μου, ἡ παροιμία λέγει τὸ νὰ εἶνε κανεὶς παρατολμος δὲν εἶνε παλληκαριά. Περίμενε ..»

Λοιπόν, ὅταν ὁ Τριστάνος ἔπεσε ἀπὸ τὴν ἀπότομη ἀκτὴν, ἕνας ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ τὸν εἶδε ποῦ ἀνηγέρθη καὶ ἔφευγε. Εἶχε φέξει στὸ Τινταγκὲλ κ' ἐγλίστρησε ἕως εἰς τὸν θάλαμον τῆς Ἰζόλδης:

«Βασίλισσα, μὴν κλαῖς πιά! Ὁ ἀγαπημένος σου τοὺς ἔφυγε!

— Ὁ Θεὸς ἂς εἶνε εὐλογημένος, εἶπε. Τόρο ἂς μὲ δένουν καὶ ἂς μὲ λύνουν, ἂς μὲ σκοτώσουν ἢ ἂς μ' ἀφήσουν, δὲν φροντίζω πλέον»!

Οἱ πανοῦργοι βαρῶνοι τὴν εἶχαν σφίξει μὲ τὰ δεσμὰ τόσο σκληρὰ ποῦ τὸ αἷμα της ἔρρεε, ἔρρεε. Ὅμως χαμογελῶντας ἔλεγε:

«Ἂν ἔκλαια γιὰ τὴν συμφορὰν αὐτήν, τόρα ποῦ ὁ Θεὸς ἐγλύτωσε τὸν ἀγαπημένον μου ἀπὸ τοὺς πανούργους αὐτούς, βέβαια δὲν θ' ἄξιζα τὴν εὐεργεσίαν του αὐτήν.

Ὅταν ἡ εἴδησις ἔφθασε ἕως εἰς τὸν βασιλέα ὅτι ὁ Τριστάνος ἔφυγε, ἔγεινε κατάχλωμος ἀπὸ τὸν θυμόν του καὶ διέταξε εἰς τοὺς ἀνθρώπους του νὰ τοῦ φέρουν τὴν Ἰζόλδην.

Τὴν φέρνουν ἔξω ἀπὸ τὴν σάλαν· ἐπάνω εἰς τὸ κατῶφλι φαίνεται· τείνει τὰ λεπτὰ χέρια της ἀπὸ τὰ ὁποῖα ρέει ποτάμι τὸ αἷμα. Μία κραυγὴ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸν δρόμον: «ὦ Θεέ! εὔσπλαχνίσου τὴν βασίλισσα. Κατάρα σ' ἐκείνους ποῦ ἔριξαν τέτοια λύπη στὸν τόπο μας».

* Συνέχεια — «Παναθήναια» 15 Μαΐου.

Ἡ βασίλισσα σέρνεται ἕως εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Τότε ὁ Ντινὰς δὲ Λιντὰν ἄφέθη νὰ πέση εἰς τὰ πόδια τοῦ βασιλέως:

« Βασιλεῦ, ἄκουσέ με· σὲ ὑπηρέτησα τόσον καιρὸν χωρὶς καμμίαν ἀνανδρίαν, τίμια, καὶ ποτὲ δὲν σοῦ ἐζήτησα νὰ μοῦ κάμης ἕνα χατῆρι. Εἰς ἀνταμοιβήν, θέλω νὰ λάβης οἶκτον διὰ τὴν βασίλισσαν. Θέλεις νὰ τὴν καύσης χωρὶς νὰ τὴν δικάσης προτήτερα· ἀλλ' αὐτὸ εἶνε ἀνόσιον, διότι ἡ βασίλισσα δὲν ἀναγνωρίζει τὸ κρῖμα διὰ τὸ ὁποῖον τὴν κατηγορεῖς. Ἂν τὴν καύσης, ἀσφάλεια πλέον εἰς τὸν τόπον σου δὲν ὑπάρχει. Ὁ Τριστάνος ἔφυγε· ξέρει καλὰ τοὺς κάμπους, τὰ δάση, τὰ περάσματα, εἶνε τολμηρός. Βέβαια εἶσαι θεῖος του, καὶ δὲν θὰ κτυπηθῇ μαζί σου· ὅμως ὅλους τοὺς βαρώνους, ὅλους τοὺς βασσάλους ποῦ θὰ μπορέση νὰ προσβάλη, θὰ τοὺς σκοτώση».

Καὶ οἱ τέσσαρες πανοῦργοι χλωμιάζουν καθὼς τὸν ἀκούουν· αὐτὴν τὴν στιγμὴν βλέπουν τὸν Τριστάνον νὰ καιροφυλακτῇ.

« Βασιλεῦ, λέγει ὁ σενεσκάλος, εἶνε ἀλήθεια ὅτι σὲ ὑπηρέτησα καθ' ὅλην μου τὴν ζωήν, παράδοσέ μου τὴν Ἰζόλδην».

Ὅμως ὁ βασιλεὺς ἐπῆρε τὸν Ντινὰς ἀπὸ τὸ χέρι καὶ ὡρκίσθη εἰς τὸ ὄνομα τῶν ἁγίων ὅτι θὰ κάμη ἀμέσως δικαιοσύνην.

Τότε ὁ Ντινὰς ἐσηκώθη:

« Βασιλεῦ, ἐπιστρέφω εἰς τὸ Λιντὰν καὶ παραιτοῦμαι τῆς ὑπηρεσίας σου».

Ἡ Ἰζόλδη τοῦ ἐχαμογέλασε θλιβερά. Ἀνεβαίνει στ' ἄλογό του, καὶ ἀπομακρύνεται βουβὸς καὶ σκυθρωπός, μὲ τὸ μέτωπο πρὸς τὴν γῆν.

Ἡ Ἰζόλδη στέκεται ὄρθὴ ἐμπρὸς εἰς τὴν μεγάλην φλόγα. Ὁ ὄχλος, τριγύρω, φωνάζει, καταρᾶται τὸν βασιλέα, καταρᾶται τοὺς προδότας. Τὰ δάκρυα τρέχουν ἐπάνω εἰς τὰς παρειάς της. Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ τὴν βλέπη ὡραίαν τόσο, χωρὶς νὰ τὴν λυπηθῇ; Θεέ! Πῶς εἶνε σφικτοδεμένα τὰ χέρια της!

Λοιπόν, ἑκατὸ λεπροί, μὲ κατιφαγωμένα καὶ ξασπρισμένα τὰ κρέατά τους, προσέτρεξαν εἰς τὸν θόρυβον τῶν τροκάνων καὶ συνωθοῦντο ἐμπρὸς εἰς τὴν φωτιάν· κάτω ἀπὸ τὰ φουσκωμένα βλέφαρά τους, τὰ αἱματωμένα μάτια τους ἔχαιραν ἀπὸ τὸ θέαμα.

Ὑβαὶν ὁ πλέον εἰδεχθὴς ἐφώναζε μὲ στριγγὴν φωνὴν πρὸς τὸν βασιλέα:

« Ἄφέντη, θέλεις νὰ ρίξης τὴ γυναῖκα σου στὴ φωτιά, εἶνε βέβαια τιμωρία, ἀλλὰ γιὰ ὀλίγες στιγμές. Ἡ μεγάλη φωτιὰ θὰ τὴν καύση διαμιᾶς, ὁ μεγάλος ἄνεμος ποῦ πνέει θὰ σκορπίση γλίγωρα στοὺς ἀνέμους τὴ στάχτη της. Καὶ μόλις αὐτὴ ἡ φλόγα πέση, ἡ τιμωρία της θὰ τελειώση. Θέλεις νὰ σοῦ μάθω μιὰ ποινὴ χειρότερη, εἰς τρόπον ποῦ νὰ ζῇ αἰσχρά, καὶ πάντοτε νὰ ποθῇ τὸν θάνατον;

Ὁ βασιλεὺς ἀπήντησε:

« Ναί, ἡ ζωὴ γι' αὐτήν, ἀλλὰ ζωὴ κακή, χειρότερα ἀπὸ τὸν θάνατον... Ἂν μὲ μάθη κανεὶς ἕνα τρόπον βασάνων τέτοιον, θὰ τὸν προτιμήσω.

— Ἀφέντη, θὰ πῶ λοιπὸν μὲ λίγα λόγια τί συλλογίζομαι. Κύτταξε, ἔχω ἐδῶ ἑκατὸ συντρόφους. Δόσε μας τὴν Ἰζόλδην, καὶ ἂς εἶνε κοινὴ σὲ ὅλους ἐμᾶς. Ἡ ἀρρώστια ἀνάβει τὸν πόθο μας. Δόσε την εἰς τοὺς λεπρούς σου· ποτὲ γυναῖκα δὲν εὑρῆκε ἕνα τόσο κακὸ τέλος. Κύτταξε, τὰ κουρέλια μας εἶνε κολλημένα στὶς πληγές μας ποῦ στάζουν ἔμπυο. Αὐτή, ποῦ κοντά σου ἦτον ντυμένη μὲ πλούσια ὑφάσματα, μὲ στολίδια, ποῦ τῆς ἄρεσαν οἱ μαρμαρένιες σάλες, αὐτὴ ποῦ ἐχαίρετο τὰ καλὰ κρασιά, τὴ δόξα ποῦ ἦτον πάντα χαρούμενη, ὅταν θὰ ἔλθη μαζί μας, ὅταν θ' ἀναγκασθῇ νὰ ἔλθη στὶς καλύβες μας, καὶ νὰ πλαγιάση μαζί μας, τότε Ἰζόλδη ἡ ὡραία, ἡ ξανθή, θ' ἀναγνωρίση τὸ ἁμάρτημά της καὶ θὰ ποθήση τὴ φωτιὰ τῶν ἀγκαθιῶν»!

Ὁ βασιλεὺς τὸν ἀκούει, σηκώνεται, μένει ἀκίνητος πολλὰς στιγμάς. Ἐπὶ τέλους τρέχει πρὸς τὴν βασίλισσαν, τὴν παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι. Ἐκείνη φωνάζει:

« Αὐθέντα, λάβε οἶκτον, καλλίτερα κάψε με, κάψε με καλλίτερα»!

Ὁ βασιλεὺς τὴν παραδίδει. Ὁ Ὑβαὶν τὴν παίρνει καὶ οἱ ἑκατὸ ἄρρωστοι συνωθοῦντο ὁλόγυρά της. Εἰς τὰς φωνὰς καὶ εἰς τὰ μουγκρίσματά της ὅλοι ἔλυωναν ἀπὸ λύπην· ἀλλὰ ὁ Ὑβαὶν χαίρεται. Ἡ Ἰζόλδη φεύγει, ὁ Ὑβαὶν τὴν ὁδηγεῖ. Ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν προχωρεῖ τὸ βρωμερὸ κοπάδι.

Ἐπῆραν τὸν δρόμον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε κρυφθῆ ὁ Τριστάνος. Ὁ Γκορνεβὰλ ἀφίνει κραυγήν:

« Παιδί μου, τί θὰ κάμης; Νὰ ἡ ἀγαπημένη σου»!

Ὁ Τριστάνος σπρώχνει τὸ ἄλογό του ἔξω ἀπὸ τὴν κρύπτην.

« Ὑβαίν, ἀρκετὰ πάρα πολὺ τῆς ἔκαμες συντροφιά· ἄφησέ την τόρα, ἂν θέλης τὴ ζωή σου»!

Ὅμως ὁ Ὑβαὶν ἀνθίσταται.

« Θάρρος, σύντροφοι. Τὰ ραβδιά σας. Τὰ δεκανίκια σας. Εἶνε ἡ στιγμὴ νὰ μᾶς δείξη τὴν παλληκαριά του»! Τότε θὰ ἦτον ὡραῖο νὰ ἴδῃς τοὺς λεπροὺς νὰ ἀπορρίπτουν τὰ ροῦχα τους, νὰ προσπαθοῦν νὰ στηριχθοῦν ἐπάνω στ' ἄρρωστα πόδια τους, νὰ φωνάζουν, νὰ κραδαίνουν τὰ δεκανίκια τους· ὁ ἕνας ἀπειλεῖ, ὁ ἄλλος μουγκρίζει· ὅμως ὁ Τριστάνος δὲν ἤθελε νὰ τοὺς σκοτώση. Οἱ ἱστορικοὶ λέγουν ὅτι ὁ Τριστάνος ἐσκότωσε τὸν Ὑβαίν· τοῦτο εἶνε αἰσχρὸ ψέμα· ἦτον ἀρκετὰ ἀνδρεῖος ὥστε νὰ μὴ κάμη πρᾶξιν ἄνανδρην τόσο. Ὅμως ὁ Γκορνεβὰλ ἀπέσπασε ἕνα κλαδὶ ἀπὸ ἕνα πεῦκο καὶ τὸ ἔμπηξε εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὑβαίν· τὸ αἷμα ἐπήδησε κ' ἔρρευσε ἕως εἰς τὰ παραμορφωμένα πόδια του.

Ὁ Τριστάνος ἐξαναπῆρε τὴν βασίλισσαν· τοῦ λοιποῦ, κανένα κακὸν δὲν αἰσθάνεται ἐκείνη. Ἔκοψε τὰ δεσμὰ ποῦ ἔδεναν τὰ χέρια της, καὶ ἀφήνοντας τὸν κάμπον ἦλθαν εἰς τὸ δάσος τοῦ Μορουά. Ἐκεῖ ἀνάμεσα εἰς τὰ μεγάλα δένδρα, ὁ Τριστάνος αἰσθάνεται ἀσφαλισμένον τὸν ἑαυτόν του ὡσὰν ὀπίσω ἀπὸ τὸ φρούριον ὀχυροῦ πύργου.

Ὅταν ὁ ἥλιος ἔδυσε, ἐσταμάτησαν καὶ οἱ τρεῖς εἰς τοὺς πρόποδας ἑνὸς βουνοῦ· ὁ φόβος εἶχε κουράσει τὴν βασίλισσαν· ἐξεκούρασε τὴν κεφαλήν της ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα τοῦ Τριστάνου καὶ ἐκοιμήθη.

Τὸ πρωί, ὁ Γκορνεβὰλ ἐπῆρε ἀπὸ ἕναν ἀγρότην τὸ τόξον του καὶ δύο βέλη καὶ τὰ ἔδωκε εἰς τὸν Τριστάνον τὸν καλὸν τοξότην ὁ ὁποῖος ἐτόξευσε ἕνα ἐλάφι καὶ τὸ ἐσκότωσε. Ὁ Γκορνεβὰλ ἔκαμε ἕνα σωρὸν ἀπὸ ξερὰ κλαδιὰ καὶ ἄναψε φωτιὰ νὰ ψήση τὸ κυνῆγι. Ὁ Τριστάνος ἔκοψε κλάδους, ἔκαμε μιὰ καλύβα καὶ τὴν ἐσκέπασε μὲ φύλλα. Ἡ Ἰζόλδη τὴν ἔστρωσε μὲ χόρτα.

Τότε, εἰς τὸ βάθος τοῦ ἀγρίου δάσους, ἄρχισε διὰ τοὺς φυγάδας ἡ τραχεῖα ζωή, ὅμως ἀγαπημένη.

ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΤΟΥ ΜΟΡΟΥΑ

Μέσα εἰς τὸ ἄγριον δάσος μὲ μεγάλους φόβους, ὡσὰν θηρία ποῦ τὰ διώκουν, πλανῶνται καὶ σπανίως τολμοῦν νὰ ἐπιστρέψουν τὸ βράδυ εἰς τὸ μέρος ποῦ ἐπλάγιασαν χθές. Τρώγουν μόνο τὸ κρέας τῶν ἀγριμιῶν καὶ δοκιμάζουν τὴν στέρησιν τοῦ ψωμιοῦ καὶ τοῦ ἁλατιοῦ. Αἱ ὄψεις των ἀδυνατισμέναι ἔγιναν ὠχραί, τὰ ροῦχα τους ἐκουρέλιασαν σχισμένα ἀπὸ τοὺς βάτους. Ἀγαπῶνται ὅμως, καὶ δὲν ὑποφέρουν.

Μίαν ἡμέραν, καθὼς διέτρεχαν τ' ἀπάτητα αὐτὰ δάση, ἔφθασαν τυχαίως στὸ ἐρημητήριον τοῦ ἀδελφοῦ Ὀγρίνου. Εἰς τὸν ἥλιον, κοντὰ εἰς τὴν ἐκκλησοῦλαν του, ὁ γέρος ἀκουμβημένος ἐπάνω εἰς τὸ ραβδί του ἐβάδιζε μὲ μικρὰ βήματα.

« Αὐθέντα Τριστάνε, ἀνέκραξε, ξέρεις ποῖον μεγάλον ὅρκον ὡρκίσθησαν οἱ Κορνουαγέζοι. Ὁ βασιλεὺς ἐκήρυξε παντοῦ· ὅποιος σὲ πιάση θὰ πάρη ἑκατὸ χρυσᾶ μάρκα ἀμοιβήν του, καὶ ὅλοι οἱ βαρῶνοι ὡρκίσθησαν νὰ σὲ παραδώσουν ζωντανὸν ἢ ἀποθαμένον. Μετανόησε, Τριστάνε! Ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τὸν μετανοοῦντα.

— Νὰ μετανοήσω! Ἀλλὰ γιὰ ποιὸ ἁμάρτημα; Σύ, ποῦ μὲ κρίνεις, ξέρεις τί πιοτὸ ἤπιαμε ταξιδεύοντας τὴ θάλασσα; Ναί, τὸ πιοτὸ ἐκεῖνο μᾶς μεθᾷ, καὶ θὰ ἐπροτιμοῦσα νὰ ζητιανεύω ὅλην μου τὴν ζωὴν ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ νὰ ζῶ μὲ χορτάρια καὶ μὲ ρίζες μαζὶ μὲ τὴν Ἰζόλδην, παρὰ χωρὶς αὐτὴν νὰ εἶμαι βασιλεὺς εἰς ἕνα μεγάλο βασίλειον.

— Αὐθέντα Τριστάνε, ὁ Θεὸς νὰ ἔλθη εἰς βοήθειάν σου διότι ἀπώλεσες τὸν κόσμον τοῦτον καὶ τὸν ἄλλον. Ὁ προδότης ἔχει τὸν αὐθέντην του ὁ ὁποῖος τὸν τιμωρεῖ, τὸν βάζει ἐπάνω σὲ δύο ἄλογα νὰ τὸν κομματιάσουν, τὸν καίει ἐπάνω στὴ φωτιά, καὶ ὅπου ἡ τέφρα του πίπτει, χόρτον ἐκεῖ δὲν βλαστάνει· τὰ δένδρα καὶ ἡ χλόη ξηραίνονται. Τριστάνε, ἀπόδωσε τὴν βασίλισσαν εἰς ἐκεῖνον ποῦ τὴν ἐνυμφεύθη κατὰ τὸν νόμον τῆς Ρώμης!

— Δὲν τοῦ ἀνήκει πλέον· τὴν ἔδωκεν εἰς τοὺς λεπρούς του· καὶ τὴν ἐπῆρα ἀπὸ τοὺς λεπρούς. Τοῦ λοιποῦ θὰ εἶνε ἰδική μου. Δὲν θὰ χωρισθοῦμε πλέον.

Ὁ Ὀγρῖνος ἐκάθισε· εἰς τὰ πόδια του ἡ Ἰζόλδη ἔκλαιε μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπάνω εἰς τὰ γόνατα τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ὑποφέρει διὰ τὸν Θεόν. Ὁ ἐρημίτης τῆς ἔλεγε τὰ ἅγια λόγια τῆς Βίβλου· ἀλλ' αὐτὴ ἔκλαιε, ἐκινοῦσε τὴν κεφαλὴν ἀρνουμένη νὰ τὸν πιστεύση.

« Ἀλλοίμονον! εἶπεν ὁ Ὀγρῖνος, ποίου εἴδους πωρηγορίαν νὰ δώση κανεὶς εἰς τοὺς νεκρούς; Μετανόησε, Τριστάνε, διότι ὁ ζῶν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ χωρὶς νὰ μετανοῇ, εἶνε νεκρός.

— Ὄχι, ζῶ καὶ δὲν μετανοῶ καθόλου. Γυρίζομε στὸ δάσος ποῦ μᾶς προστατεύει καὶ μᾶς προφυλάττει. Ἔλα, Ἰζόλδη ἀγαπημένη!

Ἡ Ἰζόλδη ἐσηκώθη· ἐπιάσθησαν ἀπὸ τὰ χέρια. Ἐμπῆκαν ἀνάμεσα εἰς ὑψηλοὺς θάμνους· τὰ δένδρα ἔκλεισαν ἀπὸ πάνω τους τὰ κλα-

διά· ἐξηφανίσθησαν ὀπίσω ἀπὸ τὰ φυλλώματα.

Ἀκούσατε ἕνα ὡραῖο περιστατικόν. Ὁ Τριστάνος εἶχε θρέψει ἕνα σκυλλί, ὡραῖο, ζωηρό, γλίγωρο· οὔτε κόμης, οὔτε βασιλεὺς εἶχε καλλίτερο γιὰ τὸ κυνῆγι του. Τὸ ἔλεγαν Χουσδέντ. Τὸν εἶχαν κλείσει σ' ἕνα μέρος τοῦ πύργου· ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ εἶχε παύσει νὰ βλέπῃ τὸν ἀφέντην του, δὲν ἔτρωγε τίποτε, ἔσκαβε τὴν γῆν μὲ τὸ πόδι, ἔκλαιε, οὔρλιαζε. Πολλοὶ ἔλαβαν οἶκτον.

«Χουσδέντ, ἔλεγαν, κανένα ζῷον δὲν ἀγάπησε ὅπως ἐσύ· ναί, ὁ Σολομὼν εἶπε σοφά: «Ἀληθινός μου φίλος εἶνε τὸ λαγωνικό μου».

Καὶ ὁ βασιλεὺς Μᾶρκος, ἐνθυμούμενος τὰς παλαιὰς ἡμέρας, ἐσυλλογίζετο: «Αὐτὸ τὸ σκυλλὶ ἔχει πολὺ δίκαιον νὰ κλαίῃ τὸν ἀφέντην του· διότι ποῖος εἶνε μέσα εἰς ὅλο τὸ Κορνουάγ· ποῦ ν' ἀξίζῃ τὸν Τριστάνον»;

Τρεῖς βαρῶνοι ἦλθαν.

«Αὐθέντα, εἶπαν, πῆτε νὰ λύσουν τὸν Χουσδέντ· θὰ μάθωμε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἂν κλαίῃ γιὰ τὸν Τριστάνον· ἂν ὄχι, τότε θὰ τὸν ἰδῇς νὰ πάρῃ ἀπὸ πίσω ζῷα καὶ ἀνθρώπους γιὰ νὰ τοὺς δαγκάσῃ».

Τὸν ἔλυσαν. Ἐπήδησε ἀπὸ τὴν θύραν καὶ *τρέχει εἰς τὸν θάλαμον* ποῦ εὕρισκε ἄλλοτε τὸν Τριστάνον. Μουγκρίζει, στενάζει, ψάχνει, ἀνακαλύπτει τέλος τὰ ἴχνη τοῦ κυρίου του. Διατρέχει βῆμα πρὸς βῆμα τὸν δρόμον ποῦ ὁ Τριστάνος εἶχε περάσει πηγαίνων εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Ὅλοι ἀκολουθοῦν. Ἀφίνει φωνὴν καὶ σκαλώνει εἰς τὴν ἀπόκρημνην ἀκτήν. Νά τον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ποῦ πηδᾷ ἐπάνω εἰς τὸν βωμόν· αἰφνιδίως ρίπτεται ἀπὸ τὸ παράθυρον, πέφτει εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ βράχου, παίρνει τὸν δρόμον εἰς τὸ ἀκρογιάλι, σταματᾷ μίαν στιγμὴν εἰς τὸ ἀνθισμένο δάσος ὅπου εἶχε κρυφθῆ ὁ Τριστάνος, ἔπειτα φεύγει πρὸς τὸ μέρος ποῦ ἦτον ὁ Τριστάνος. Κανεὶς δὲν εἶνε ποῦ νὰ μὴ συγκινηθῇ.

«Βασιλεῦ, εἶπον τότε οἱ ἱππόται, ἂς παύσωμε νὰ τὸ ἀκολουθοῦμε· θὰ μᾶς ἔφερνε ἴσως σὲ μέρος ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἦτον εὔκολο νὰ γυρίσωμε».

Ἄφησαν λοιπὸν τὸν Χουσδέντ κ' ἐπέστρεψαν. Εἰς τὸ δάσος, κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα, ὁ σκύλλος ἄφησε φωνὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀντήχησε ὅλο τὸ μέρος γύρω. Ἀπὸ μακρυὰ ὁ Τριστάνος, ἡ βασίλισσα καὶ ὁ Γκορνεβὰλ τὸν ἄκουσαν: «εἶνε ὁ Χουσδέντ»! Τρομάζουν· χωρὶς ἄλλο ὁ βασιλεὺς τοὺς καταδιώκει.

Τοὺς ἀναζητοῦσε λοιπὸν μὲ τὰ λαγωνικά του ὡσὰν νὰ ἦσαν ἐλάφια ἢ ζαρκάδια. Κρύπτονται μέσα σ' ἕνα πυκνὸ μέρος τοῦ δάσους. Ὅμως ὁ Χουσδὲντ κατώρθωσε νὰ ἰδῇ τὸν Τριστάνον καθὼς ὠρθώνετο μὲ τεντωμένο τὸ τόξον του, καὶ σκιρτῶν ἀπὸ τὴν χαρὰν του ἔτρεξε· *ἄρχισε νἀνακινῇ τὴν κεφαλήν, νὰ σείῃ* τὴν οὐράν, νὰ κλωθογυρίζεται. Ποῖος εἶδε ποτέ του παρομοίαν χαράν; Ἔπειτα ἔτρεξε πρὸς τὴν Ἰζόλδην τὴν ξανθήν, πρὸς τὸν Γκορβενάλ, πρὸς τὸ ἄλογο τοῦ Τριστάνου. Ὁ Τριστάνος ἐσυγκινήθη.

«Ἀλλοίμονο! Τί δυστύχημα αὐτὸ νὰ μᾶς εὕρῃ! Τί νὰ κάμῃ κανεὶς αὐτὸ τὸ σκυλλὶ ὅταν δὲν ἔχει ποῦ νὰ κλίνῃ τὴν κεφαλήν; Ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς κάμπους καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δάση, ἀπὸ ὅλην τὴν χώραν ὁ βασιλεὺς μᾶς καταδιώκει· ὁ Χουσδὲντ θὰ μᾶς προδώσῃ μὲ τὰ γαυγίσματά του. Ἄ! πρέπει νὰ τὸ σκοτώσω τὸ εὐγενὲς ζῷον; Τί νὰ κάμω. Πρέπει νὰ φυλαχθοῦμε».

Ἡ Ἰζόλδη ἐθώπευσε τὸν Χουσδὲντ μὲ τὸ χέρι της καὶ εἶπε:

«Αὐθέντα! Λυπήσου το. Ἔχω ἀκούσει πῶς ἕνας εἶχε συνηθίσει τὸ σκυλλί του νἀκολουθῇ χωρὶς φωνὲς τὰ αἱματωμένα χνάρια τῶν πληγωμένων ἐλαφιῶν. Ἀγαπημένε Τριστάνε, τί καλὸ θὰ ἦτον ἂν ἠμπορούσαμε νὰ συνηθίσουμε τὸν Χουσδὲντ νὰ μὴ γαυγίζῃ»!

Ἐσυλλογίσθη μίαν στιγμήν, ἐνῷ ὁ Χουσδὲντ ἔγλυφε τὰ χέρια τῆς Ἰζόλδης. Ἐπὶ τέλους ἔλαβε οἶκτον καὶ εἶπε:

— Θὰ δοκιμάσω· εἶνε πολὺ σκληρὸ νὰ τὸν σκοτώσω.

Ἀμέσως λοιπὸν ὁ Τριστάνος πηγαίνει νὰ κυνηγήσῃ, εὑρίσκει ἕνα ἐλάφι, τὸ πληγώνει μὲ μία σαϊτιά. Ὁ Χουσδὲντ θέλει νὰ τρέξῃ κατόπι του, καὶ φωνάζει τόσο δυνατὰ ποῦ τὸ δάσος ἀντηχεῖ ἀπὸ τὴν φωνήν του. Ὁ Τριστάνος κάμνει τὸ σκυλλὶ νὰ σιωπήσῃ κτυπῶντας το. Ὁ Χουσδὲντ σηκώνει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν ἀφέντην του, ἐξαφανίζεται, δὲν τολμᾷ πλέον νὰ φωνάξῃ, καὶ διστάζει νὰ τρέξῃ εἰς τὰ ἴχνη τοῦ ἐλαφιοῦ· ὁ Τριστάνος τὸν βάζει ἀπὸ κάτω του, κτυπᾷ τὸ ὑπόδημά του μὲ τὸ ραβδί του ὅπως κάμνουν οἱ κυνηγοὶ ὅταν θέλουν νὰ ἐξεγείρουν τοὺς σκύλλους· εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ Χουσδὲντ θέλει νὰ φωνάξῃ ἀκόμη καὶ ὁ Τριστάνος τὸν κτυπᾷ πάλιν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μόλις ὕστερα ἀπὸ ἕνα μῆνα κατώρθωσε νὰ μάθῃ τὸν Χουσδὲντ νἀνιχνεύῃ χωρὶς γαυγίσματα· ὅταν ἡ σαΐτα του ἐπλήγωνε κανένα ζαρκάδι ἢ κανένα ἐλάφι, ὁ Χουσδὲντ

χωρὶς καμμίαν φωνὴν ἀκολουθοῦσε τὰ ἴχνη ἐπάνω εἰς τὰ χιόνια, τοὺς πάγους ἢ τὰ χόρτα· ἂν εὕρισκε τὸ θηρίον κάτω ἀπὸ δένδρα, ἐκόμιζε εἰς τὸν Τριστάνον κλαδιὰ εἰς ἔνδειξιν· ἂν τὸ εὕρισκε εἰς τὸν κάμπον, ἐσώρευε χόρτα ἐπάνω εἰς τὸ θήραμα κ' ἐγύριζε ν' ἀνεύρῃ τὸν κύριόν του.

Τὸ θέρος ἐπέρασε, καὶ ἦλθε ὁ χειμῶνας. Οἱ δύο ἐρασταὶ ἔζησαν χωμένοι εἰς τὸ κοίλωμα ἑνὸς βράχου· κ' ἐπάνω εἰς τὸ ἔδαφος, ἀποξηραμένον ἀπὸ τὸ ψῦχος, κ' ἐπάνω εἰς τοὺς πάγους ἔστρωναν τὴν κοίτην τους μὲ πεθαμένα φύλλα. Μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἔρωτος οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος αἰσθάνθησαν τὴν δυστυχίαν τους.

Ὅμως, ὅταν ἦλθε ὁ καλὸς καιρός, ὤρθωσαν κάτω ἀπὸ τὰ μεγάλα δένδρα τὴν καλύβα τους ἀπὸ πρασινισμένους πάλι κλάδους. Ὁ Τριστάνος ἤξευρε ἀπὸ τὰ παιδικά του χρόνια τὴν τέχνην νἀπομιμῆται τὸ τραγοῦδι τῶν πουλιῶν τοῦ δάσους· ὅταν ἤθελε, ἔκαμνε τὸν σπῖνον, ἢ τὸ ἀηδόνι ἢ ὅποιο ἄλλο πουλί· καί, κἄποτε, ἐπάνω εἰς τὰ κλαδιὰ τῆς καλύβας τὰ πουλιὰ ἤρχοντο εἰς τὴν πρόσκλησιν, ἀνάριθμα πουλιὰ μὲ φουσκωμένον τὸν λαιμόν, νὰ ποῦν τὰ τραγούδια τους μέσα στὸ φῶς.

Οἱ *δύο ἀγαπημένοι δὲν ἔφευγαν πλέον ἀνα*μέσα ἀπὸ τὸ δάσος, διότι κανεὶς ἀπὸ τοὺς βαρώνους δὲν ἐρριψοκινδύνευε νὰ τοὺς καταδιώξῃ ἐπειδὴ ἤξευραν ὅτι ὁ Τριστάνος θὰ τοὺς ἐκρεμοῦσε ἀπὸ τὰ κλαδιὰ τῶν δένδρων.

Μίαν ἡμέραν ὅμως, ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς τέσσαρας προδότας, ὁ Γκενελόν, ποῦ ὁ Θεὸς νὰ τὸν τιμωρήσῃ, παρασυρθεὶς ἀπὸ τὸ κυνῆγι ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ στὸ Μορουά. Τὸ ἴδιο πρωΐ, εἰς τὴν ἄκρην τοῦ δάσους, εἰς τὸ κοίλωμα ἑνὸς χειμάρρου, ὁ Γκορνεβὰλ ἀφοῦ ἀφήρεσε τὴν σέλλαν τοῦ ἀλόγου του, τὸ ἄφησε νὰ βόσκῃ στὸ νέο χορτάρι· ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν καλύβαν ὁ Τριστάνος ἐκρατοῦσε τὴν βασίλισσαν εἰς τὴν ἀγκαλιά του σφιχτὰ κ' ἐκοιμῶντο αὐτὸς κ' ἐκείνη ὕπνον βαθύν.

Ὁ Γκορνεβὰλ ἄκουσε θόρυβον ποῦ ἔκαμναν λαγωνικά· μὲ μεγάλην ὁρμὴν ἐρρίφθησαν ἐπάνω σ' ἕνα ἐλάφι ποῦ ἐρρίφθη εἰς τὴν κοίτην τοῦ χειμάρρου. Μακρυά, εἰς τὸν κάμπον, ἐφάνη κἄποιος κυνηγός· ὁ Γκορνεβὰλ τὸν ἀνεγνώρισε· ἦτον ὁ Γκενελόν, ὁ ἄνθρωπος ποῦ ὁ αὐθέντης του ἐμισοῦσε περισσότερον ἀπ' ὅλους. Μόνος, χωρὶς σκουτάριον, κτυπῶντας τὰ σπηρούνια εἰς τὰ αἱματωμένα πλευρὰ τοῦ ἀλόγου του καὶ μαστιγώνοντας τὸν λαιμόν του ἔτρεχε. Κρυμμένος ὀπίσω ἀπὸ ἕνα δένδρο ὁ Γκορνεβὰλ τὸν παραφυλάττει· ἔρχεται γλίγωρα, θὰ εἶνε ὀλιγώτερο γλίγωρος ὅταν θὰ γυρίσῃ.

Περνᾷ. Ὁ Γκορνεβὰλ πηδᾷ ἀπὸ τὴν κρύπτην του, ἁρπάζει τὸν χαλινὸν καί, ἀναπολῶν τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὅλον τὸ κακὸν τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν αἴτιος ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τὸν κτυπᾷ, τὸν διαμελίζει, καὶ φεύγει ἀποκομίζων κομμένην τὴν κεφαλήν του.

Ἐκεῖ κάτω, ἐπάνω εἰς τὴν ἀνθισμένην χλόην, ὁ Τριστάνος καὶ ἡ βασίλισσα ἐκοιμῶντο ἀγκαλιασμένοι. Ὁ Γκορνεβὰλ ἦλθεν ἀθόρυβα, μὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ σκοτωμένου εἰς τὰ χέρια.

Ὅταν οἱ κυνηγοὶ εὗρῆκαν κάτω ἀπὸ τὸ δένδρον τὸ σῶμα χωρὶς κεφαλήν, ἄρχισαν νὰ φεύγουν μὴ γνωρίζοντες ποῦ πηγαίνουν ὡσὰν νὰ τοὺς κατεδίωκεν ὁ Τριστᾶνος. Ἔφευγαν, ἔφευγαν νὰ σωθοῦν. Ἔκτοτε δὲν ἐξαναῆλθαν νὰ κυνηγήσουν εἰς τὸ δάσος αὐτό.

Διὰ νὰ εὐχαριστηθῇ ὁ αὐθέντης ὅταν ἐξυπνοῦσε, ὁ Γκορνεβὰλ ἐκρέμασε ἀπὸ τὰ μαλλιὰ τῆν κεφαλὴν εἰς ἕναν πάσαλον τῆς καλύβας· τὰ πράσινα κλαριὰ τὴν ἐπερικύκλωσαν.

Ὁ Τριστάνος ἐξύπνησε καὶ εἶδε μισοκρυμμένην ὀπίσω ἀπὸ τὰ φύλλα τὴν κεφαλὴν νὰ τὸν παρατηρῇ. Ἀνεγνώρισε τὸν Γκενελόν· ὀρθώνεται εἰς τὰ πόδια τρομαγμένος. Ὅμως ὁ διδάσκαλός του τοῦ φωνάζει:

«Πίστευσέ με, εἶνε πεθαμένος. Τὸν ἐσκότωσα μὲ τὸ σπαθὶ αὐτό. Παιδί μου, ἦτον ἐχθρός σου!» Καὶ ὁ Τριστάνος ἔγεινε ὅλος χαρά· ἐκεῖνος ποῦ ἐμισοῦσε, ὁ Γκενελόν, εἶνε σκοτωμένος.

Τοῦ λοιποῦ, κανεὶς δὲν ἐτόλμησε πλέον νὰ πατήσῃ τὸ πόδι του μέσα 'στὸ ἄγριο δάσος· ὁ φόβος φυλάττει τὴν εἴσοδόν του καὶ οἱ δύο ἐρασταὶ εἶνε οἱ κύριοί του. Τότε εἶνε ποῦ ὁ Τριστάνος ἔκαμε τὸ τόξον *ποῦ δὲν ἐλάθευε*, ποῦ πάντοτε ἐκτυποῦσε ὅ,τι ἔβαζε στὸ σημάδι, ἄνθρωπον ἢ θηρίον, εἰς τὸ μέρος ποῦ θὰ ἤθελε.

Μίαν θερινὴν ἡμέραν, τὸν καιρὸν ποῦ θερίζουν, ὀλίγον ὕστερα ἀπὸ τὴν Πεντηκοστήν, ἐνῷ τὰ πουλιὰ ἐτραγουδοῦσαν μὲ τὴ δροσιά, πρὶν ἀκόμη ξημερώσῃ, ὁ Τριστάνος ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν καλύβα του, ἐζώσθη τὸ σπαθί του, ἐπῆρε τὸ τόξο *ποῦ δὲν ἐλάθευε* καὶ μόνος ἐπῆγε νὰ κυνηγήσῃ 'στὸ δάσος. Πρὶν βραδυάσῃ, μία μεγάλη κόπωσις τὸν κατέλαβε. Ὄχι, ποτὲ καμμία ἀγάπη δὲν ἐπληρώθη τόσον ἀκριβά.

Ὅταν ὁ Τριστάνος ἐγύρισε ἀπὸ τὸ κυνῆγι βαλαντωμένος ἀπὸ τὴν ζέστην, ἐπῆρε τὴν βασίλισσαν εἰς τὴν ἀγκαλιά του:

«Ἀγαπημένε μου, ποῦ ἦσουν;

— Ἐκυνηγοῦσα ἕνα ἐλάφι καὶ μ' ἐκούρασε· ἰδὲς πῶς εἶμαι ἱδρωμένος· θέλω νὰ πέσω νὰ κοιμηθῶ». Κάτω ἀπὸ τὴν καλύβαν τὴν πλεγμένην μὲ πράσινα κλαδιά, στρωμένην μὲ δροσερὰ χορτάρια, ἡ Ἰζόλδη ἐπλάγιασε πρώτη. Ὁ Τριστάνος ἔπεσε σιμά της καὶ ἀπίθωσε τὸ σπαθί του γυμνὸ ἀνάμεσα στὰ δύο κορμιά τους. Εὐτυχῶς ποῦ δὲν εἶχαν βγάλει τὰ ροῦχα τους. Ἡ βασίλισσα εἶχε στὸ χέρι τὸ χρυσὸ δακτυλίδι μὲ τὰ ὡραιότατα σμαράγδια ποῦ ὁ βασιλεὺς Μᾶρκος τῆς εἶχε χαρίσει τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου των. Τὰ δάκτυλά της ἦσαν ἀδυνατισμένα, τόσο ποῦ τὸ δακτυλίδι μόλις ἐστέκετο. Ἐκοιμῶντο ἔτσι· τὸ ἕνα χέρι τοῦ Τριστάνου ἦτον περασμένο κάτω ἀπὸ τὸν λαιμὸν τῆς ἀγαπημένης του, τὸ ἄλλο ἐπάνω στὸ ὡραῖο κορμί της, σφιγκταγκαλιασμένοι· ὅμως τὰ χείλη τῆς βασιλίσσης δὲν ἤγγιζαν τὰ χείλη τοῦ Τριστάνου. Οὔτε μιὰ ἀῦρας πνοή, οὔτε κίνημα φύλλου. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ φύλλα μία ἀκτῖνα ἡλίου κατέβαινε στὸ πρόσωπο τῆς Ἰζόλδης ποῦ ἔλαμπε σὰν κρύσταλλο.

Λοιπόν, πρέπει νὰ σᾶς πῶ ὅτι ἕνας ἄνθρωπος τοῦ δάσους εὑρῆκε μέσα στὸ δάσος ἕνα μέρος ποῦ τὰ χόρτα ἦσαν πατημένα· τὴν προηγουμένην οἱ δύο ἀγαπημένοι εἶχαν κατακλιθῆ ἐκεῖ· ἀκολούθησε τὰ ἴχνη κ' εὑρῆκε τὸ μέρος ποῦ ἐκοιμῶντο· τοὺς ἀνεγνώρισε κ' ἔφυγε φοβούμενος μὴν ἐξυπνήσῃ ὁ Τριστάνος. Ἔφυγε κ' ἐπῆγε στὸ Τινταγκὲλ δύο λεύγας μακρυά, ἀνέβη τὰ σκαλιὰ τῆς σάλας, κ' εὑρῆκε τὸν βασιλέα ἀνάμεσα εἰς τοὺς μαζευμένους βασάλους του.

«Φίλε, τί συμβαίνει καὶ εἶσαι λαχανιασμένος ἔτσι; Θὰ ἔλεγε κανεὶς πῶς εἶσαι κανένας ὑπηρέτης τῶν λαγωνικῶν, ποῦ τρέχει ὀπίσω τους. Θέλεις κ' ἐσὺ νὰ ζητήσῃς μήπως δικαιοσύνην; Ποιὸς σ' ἐκυνήγησε, ποιὸς σ' ἔδιωξε ἀπὸ τὸ δάσος μου»;

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ δάσους ἐπῆρε τὸν βασιλέα κατὰ μέρος καὶ σιγὰ σιγὰ τοῦ εἶπε:

«Εἶδα τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν Τριστάνον. Ἐκοιμῶντο, ἐφοβήθηκα».

— Σὲ ποιὸ μέρος;

— Σὲ μία καλύβα τοῦ Μορουά. Κοιμῶνται ἀγκαλιασμένοι. Ἔλα γλίγωρα, ἂν θέλῃς νὰ ἐκδικηθῇς.

— Πήγαινε νὰ μὲ περιμένῃς εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ δάσους, εἰς τὰ πόδια τοῦ Κόκκινου Σταυροῦ. Μὴν εἰπῇς σὲ κανένα γιὰ ὅ,τι εἶδες· θὰ σοῦ δώσω χρυσάφι καὶ ἀσῆμι ὅσο θελήσῃς.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς λοιπὸν ἐπῆγε κ' ἐκάθισε στὰ πόδια τοῦ Κόκκινου Σταυροῦ. Καταραμένος νὰ εἶνε! Ἀλλὰ θ' ἀποθάνῃ αἰσχρὸν θάνατον ὅπως ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ τὸ δείξῃ.

Ὁ βασιλεὺς εἶπε νὰ σελλώσουν τ' ἄλογό του, ἐζώσθη τὸ σπαθί του, καὶ χωρὶς καμμιὰ συντροφιὰ ἔφυγε κρυφὰ ἀπὸ τὴν πόλιν. Καλπάζων, μόνος ἐνθυμήθηκε τὴν νύκτα ποῦ ἔπιασε τὸν ἀνεψιόν του· ποίαν τρυφερότητα εἶχε δείξει τότε διὰ τὸν Τριστάνον Ἰζόλδη ἡ ὡραία μὲ τὸ φωτεινὸ πρόσωπο! Ἂν τοὺς εὕρῃ, θὰ τοὺς τιμωρήσῃ διὰ τὸ μέγα ἁμάρτημα· θὰ τοὺς ἐκδικηθῇ, αὐτοὺς ποῦ ἐντρόπιασαν... Εἰς τὸν Κόκκινον Σταυρὸν εὑρῆκε τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον:

«Προχώρει· ὁδήγησέ με εὐθύς».

Ἡ μαύρη σκιὰ τῶν μεγάλων δένδρων τοὺς καλύπτει. Ὁ βασιλεὺς ἀκολουθεῖ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν. Ἐμπιστεύεται στὸ σπαθί του ποῦ ἄλλοτε ἐθαυματούργησε. Ἄ! Ἂν ἐξυπνοῦσε ὁ Τριστάνος, ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο, ὁ Θεὸς ξέρει ποιός, θὰ ἔμενε στὸν τόπο! Τέλος ὁ ὁδηγὸς τοῦ λέγει χαμηλοφώνως:

«Βασιλεῦ, πλησιάζομε».

Ἐπῆρε κ' ἔδεσε τὸ ἄλογο ἀπὸ τὰ κλαδιὰ μιᾶς πράσινης μηλιᾶς. Ἐπλησίασαν καὶ ἔξαφνα εἰς ἕνα ξέφωτο τοῦ δάσους εἶδαν τὴν καλύβα. Ὁ βασιλεὺς ἀποβάλλει τὸν χρυσοπάρυφον μανδύαν του, καὶ τὸ ὡραῖο σῶμα του φαντάζει στὸ φῶς. Σύρει τὸ σπαθί του ἔξω ἀπὸ τὴν θήκην καὶ συλλογίζεται κατάβαθα ὅτι καλλίτερα νὰποθάνῃ παρὰ νὰ μὴ τοὺς σκοτώσῃ. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ δάσους τὸν ἀκολουθοῦσε· τοῦ νεύει νὰ γυρίσῃ ὀπίσω.

Χώνεται μόνος του κάτω ἀπὸ τὴν καλύβα μὲ τὸ γυμνό του σπαθὶ καὶ τὸ κραδαίνει... Ἄ! θὰ τοὺς κτυπήσῃ! Ὅμως παρατηρεῖ ὅτι τὰ στόματά των δὲν ἐγγίζουν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο καὶ ὅτι ἕνα γυμνὸ σπαθὶ χωρίζει τὰ κορμιά των:

«Θεέ! εἶπε, τί βλέπω! πρέπει νὰ τοὺς σκοτώσω; Τόσον καιρὸν τόρα ποῦ ζοῦν εἰς αὐτὸ τὸ δάσος, ἂν ἀγαποῦσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον τρελλά, θὰ ἦτον αὐτὸ τὸ σπαθὶ νὰ τοὺς χωρίζῃ; Καὶ ὁ καθεὶς δὲν ἠξέρει τάχα ὅτι ἕνα σπαθὶ γυμνό, ποῦ χωρίζει δύο σώματα, εἶνε ὡσὰν ἄγρυπνος φύλαξ τῆς ἁγνότητος; Ἂν ἀγαποῦσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον μὲ τρελλὸν ἔρωτα, θ' ἀνεπαύοντο τόσον ἁγνὰ τόρα; Ὄχι, δὲν θὰ τοὺς σκοτώσω· θὰ ἦτον μεγάλο κρῖμα νὰ τοὺς σκοτώσω· καὶ ἂν ἐξυπνοῦσα αὐτὸν ποῦ κοιμᾶται ἐδῶ, κ' ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο μας ἔπεφτε νεκρός, θὰ μιλοῦσαν πολὺν καιρὸν γι' αὐτὸ καὶ γιὰ ἐντροπήν μας. Ἀλλὰ θὰ κάμω ὥστε μόλις ἐξυπνήσουν, νὰ καταλάβουν ὅτι τοὺς εὗρῆκα νὰ κοιμῶνται μαζί, ὅτι δὲν ἠθέλησα τὸν θάνατόν τους, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς τοὺς ἐλυπήθη».

Ὁ ἥλιος διασχίζων τὴν καλύβα ἐφλόγιζε τὴν ξανθὴν ὄψιν τῆς Ἰζόλδης· ὁ βασιλεὺς ἐπῆρε τὰ γάντια του τὰ πολύτιμα: «Εἶνε αὐτή, ἐσυλλογίζετο, ποῦ ἄλλοτε μοῦ τὰ ἔφερε ἀπὸ τὴν Ἰρλανδίαν!...» Τὰ ἐτοποθέτησε μεταξὺ τῶν φύλλων ποῦ ἐσκέπαζαν τὴν καλύβα εἰς τὴν τρύπαν ποῦ ἄφηνε νὰ κατεβαίνῃ τὸ φῶς ἕως εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ἰζόλδης· ἔπειτα ἀπέσυρε σιγὰ τὸ δακτυλίδι μὲ τὶς σμαραγδόπετρες ποῦ εἶχε δώσει ἄλλοτε εἰς τὴν βασίλισσαν· ἄλλοτε θὰ ἐχρειάζετο κάποιος κόπος νὰ τῆς περάσῃς τὸ δακτυλίδι στὸ χέρι· τόρα τὰ δάκτυλά της ἦσαν τόσο ἀδύνατα, ποῦ τὸ δακτυλίδι ἐβγῆκε χωρὶς καμμίαν προσπάθειαν· εἰς τὴν θέσιν του, ὁ βασιλεὺς ἔβαλε τὸ δακτυλίδι ποῦ ἡ Ἰζόλδη ἄλλοτε τοῦ εἶχε χαρίσει. Ἔπειτα ἐπῆρε τὸ σπαθὶ ποῦ ἐχώριζε τοὺς δύο ἀγαπημένους, ἐκεῖνο — τὸ ἀνεγνώρισε — ποῦ εἶχε τσακισθῆ εἰς τὸ κρανίον τοῦ Μορχόλτ· ἔβαλε τὸ ἰδικό του εἰς τὴν θέσιν αὐτήν, ἐβγῆκε ἀπὸ τὴν καλύβα, ἐκαβαλίκεψε καὶ εἶπε εἰς ἐκεῖνον ποῦ τὸν εἶχε ὁδηγήσει ἐκεῖ:

«Φύγε τόρα καὶ σῶσε τὸ κορμί σου, ἂν ἠμπορῇς»!

Λοιπόν, ἡ Ἰζόλδη εἶδε ἕνα ὄνειρον καθὼς ἐκοιμᾶτο· ἦτον κάτω ἀπὸ μίαν πλουσίαν σκηνὴν εἰς τὸ μέσον ἑνὸς μεγάλου δάσους. Δύο λεοντάρια ἐμάλωναν γύρω της ποιὸ νὰ τὴν κάμῃ ἰδική του... Ἄφησε φωνὴν κ' ἐξύπνησε· τὰ γάντια ἔπεσαν εἰς τὸ στῆθός της. Εἰς τὴν φωνήν της ὁ Τριστάνος ἐσηκώθη ὀρθός, ἠθέλησε νὰ πάρῃ τὸ σπαθί του καὶ ἀνεγνώρισε τὸ σπαθὶ τοῦ βασιλέως. Καὶ ἡ βασίλισσα εἶδε στὸ χέρι της τὸ δακτυλίδι τοῦ Μάρκου. Ἐφώναξε:

«Δυστυχία μας! ὁ βασιλεὺς μᾶς εὑρῆκε.

— Ναί, εἶπεν ὁ Τριστάνος, ἐπῆρε τὸ σπαθί μου· ἦτον μονάχος, ἐφοβήθη· ἐπῆγε νὰ ζητήσῃ ἐνίσχυσιν· θὰ ξαναέλθῃ, καὶ θὰ διατάξῃ νὰ μᾶς καύσουν ἐνώπιον ὅλου τοῦ λαοῦ. Ἂς φύγωμε!...»

Καὶ συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸν Γκορνεβὰλ ἔφυγαν πρὸς τὴν χώραν τῶν Γάλλων εἰς τὰς ἐσχατιᾶς τοῦ δάσους τοῦ Μορουά. Τί βάσανα τοὺς ἔκαμε νὰ ὑποφέρουν ἡ ἀγάπη!

Ο ΕΡΗΜΙΤΗΣ ΟΓΡΙΝΟΣ

Τρεῖς ἡμέρας ἔπειτα, καθὼς ὁ Τριστάνος ἐκυνηγοῦσε ἕνα πληγωμένο ἐλάφι, ἡ νύκτα ἦλθε, καὶ κάτω ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ δάσος ἄρχισε νὰ σκέπτεται:

«Ὄχι, δὲν εἶνε ἀπὸ φόβον ποῦ μᾶς ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς. Ἐπῆρε τὸ σπαθί μου, ἐκοιμώμουν, ἤμουν εἰς τὴν διάθεσίν του, ἠμπορροῦσε νὰ κτυπήσῃ. Γιατί νὰ ζητήσῃ βοήθειαν; Γιὰ νὰ μὲ πιάσῃ ζωντανόν; Ἂν ἤθελε αὐτό, γιατί, ἀφοῦ μὲ ἀφώπλισε, νὰ μ' ἀφήσῃ τὸ σπαθί του; Ἄ! Σὲ ἀνεγνώρισα, πατέρα· ὄχι ἀπὸ φόβον, ἀλλὰ ἀπὸ εὐγένειαν ψυχῆς καὶ ἀπὸ οἶκτον ἠθέλησες νὰ μᾶς συγχωρήσῃς. Νὰ μᾶς συγχωρήσῃς; Ποιὸς λοιπὸν θὰ ἠμπορροῦσε χωρὶς ἐντροπὴν νὰ συγχωρήσῃ ἕνα τέτοιο αἶσχος; Ὄχι, δὲν ἐσυγχώρησε, ἀλλὰ ἐννόησε. Ἐκατάλαβε ὅτι στὴ φωτιά, στὸ πήδημα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, παντοῦ ὁ Θεὸς μᾶς ἔλαβε ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Ἐθυμήθηκε τὸ παιδὶ ποῦ ἄλλοτε ἔπαιζε τὴν ἄρπαν εἰς τὰ πόδια του, καὶ τὴν γῆν μου τοῦ Λουνοὰ ποῦ ἐγκατέλειψα πρὸς χάριν του, καὶ τὸν Μορχόλτ καὶ τὸ αἷμα ποῦ ἔχυσα νὰ σώσω τὴν τιμήν του. Ἐθυμήθηκε ὅτι δὲν ἀνεγνώρισα τὸ ἄδικόν μου, ὅτι μάταια ἐζήτησα νὰ δικασθῶ, ἢ νὰ πολεμήσω, καὶ ἡ εὐγένεια τῆς καρδίας του τὸν ἔκαμε νὰ καταλάβῃ τὰ πράγματα ποῦ ὁλόγυρά του οἱ ἄνθρωποι δὲν καταλαβαίνουν· ὄχι ὅτι ξέρει οὔτε μπορεῖ ποτὲ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀγάπης μας· ἀλλ' ἀμφιβάλλει, ἐλπίζει, αἰσθάνεται ὅτι δὲν λέγω ψέματα, ἐπιθυμεῖ νὰποδείξω ὅτι ἔχω δίκαιον κατόπιν κρίσεως. Ἄ! ὡραῖε θεῖε, νὰ νικήσω μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ εἰς μάχην τοὺς ἀντιπάλους μου, νὰ εἰρηνεύσωμε, νὰ ἐνδυθῶ τὸν ἀλυσσιδωτὸν θώρακα καὶ νὰ βάλω τὴν περικεφαλαίαν γιὰ σένα!... Τί ἐσκέφθηκα; θὰ ἔπαιρνε ξανὰ τὴν Ἰζόλδην· θὰ τοῦ τὴν παρέδιδα; Γιατί δὲν μ' ἔσφαζε καλλίτερα καθὼς ἐκοιμώμουν; Ἄλλοτε, ὅταν μὲ κατεδίωκε, μποροῦσα νὰ τὸν μισῶ καὶ νὰ τὸν λησμονῶ· εἶχε ἀφήσει τὴν Ἰζόλδην εἰς τοὺς λεπρούς· δὲν ἦτον πλέον ἰδική του, ἦτον ἰδική μου. Ἰδοὺ ποῦ μὲ τὴν εὐσπλαχνίαν του ἐξύπνησε τὴν ἀγάπην μου κ' ἐπανέκτησε τὴν Ἰζόλδην. Τὴν βασίλισσαν; Ἦτον βασίλισσα κοντά του καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ δάσος ζῇ σὰν σκλάβα. Τί ἔκαμα τὴν νεότητά της; Ἀντὶ γιὰ τοὺς θαλάμους τοὺς μεταξοντυμένους τῆς δίνω τὸ ἄγριον αὐτὸ δάσος· μία καλύβα ἀντικαθιστᾷ τὶς ὡραῖες κουρτίνες· καὶ πρὸς χάριν μου ἀκολουθεῖ τὸν κα-

κὸν αὐτὸν δρόμον. Παρακαλῶ τὸν Ὕψιστον Θεὸν νὰ μὲ συγχωρήσῃ καὶ νἀποδώσῃ τὴν Ἰζόλδην εἰς τὸν βασιλέα Μᾶρκον. Δὲν εἶνε γυναῖκα του, δὲν τὴν ἐνυμφεύθη σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τῆς Ρώμης, ἐνώπιον ὅλων τῶν πλουσίων ἀνθρώπων τῆς χώρας του»;

Ὁ Τριστάνος στηρίζεται ἐπάνω στὸ τόξον του καὶ θρηνεῖ ἐπὶ πολλὴν ὥραν μέσα εἰς τὴν νύκτα.

Μέσα εἰς τὴν πυκνάδα τῶν βάτων ποῦ τοὺς ἐχρησίμευε γιὰ κρεββάτι, Ἰζόλδη ἡ ξανθὴ ἐπερίμενε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Τριστάνου. Εἰς τὴν λάμψιν μιᾶς ἀκτίνας τοῦ φεγγαριοῦ βλέπει νὰ λάμπῃ στὸ δάκτυλό της τὸ χρυσὸ δακτυλίδι ποῦ ὁ Μᾶρκος εἶχε ἀπιθώσει. Ἐσυλλογίσθη:

«Ἐκεῖνος ποῦ μὲ τόσο εὐγενικὴ εὐχαρίστησι ἔδωκε τὸ χρυσὸ αὐτὸ δακτυλίδι, δὲν εἶνε ἐκεῖνος ποῦ ὠργισμένος μὲ παρέδιδε στοὺς λεπρούς· ὄχι εἶνε ὁ αὐθέντης ὁ καλὸς ποῦ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐρχομοῦ μου εἰς τὴν χώραν του μὲ ἐδέχθη καὶ μὲ ἐπροστάτευσε. Πῶς ἀγαποῦσε τὸν Τριστάνον! Ἀλλὰ ἦλθα, καὶ τί ἔκαμα; Ὁ Τριστάνος δὲν ἔπρεπε νὰ ζῇ στὸ παλάτι τοῦ βασιλέως μὲ ἑκατὸ νέους εὐγενεῖς ποῦ τὸν ὑπηρετοῦσαν γιὰ νὰ γείνουν ἱππόται; Δὲν ὤφειλε τρέχοντας ἀνάμεσα ἀπὸ αὐλὰς καὶ βαρωνίας νὰ ζητήσῃ τύχην; Ἀλλὰ πρὸς χάριν μου λησμονεῖ καθετί, ἐξόριστος ἀπὸ τὴν αὐλήν, μέσα σ' αὐτὸ τὸ δάσος περνῶντας μιὰ τέτοια ζωή . .»

Ἤκουσε τότε ἐπάνω εἰς τὰ πεθαμένα κλαδιὰ καὶ φύλλα νὰ πλησιάζῃ τὸ βῆμα τοῦ Τριστάνου. Ἐπῆγε νὰ τὸν προϋπαντήσῃ, ὅπως ἐσυνήθιζε, νὰ πάρῃ τ' ἅρματά του. Τοῦ ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι τὸ τόξον ***ποῦ δὲν ἐλάθευε*** καὶ τὰ βέλη του, καὶ τὸν ἀπήλλαξε ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ σπαθιοῦ.

«Ἀγαπημένη μου, λέγει ὁ Τριστάνος, εἶνε τὸ σπαθὶ τοὺ βασιλέως Μάρκου. Ἔπρεπε νὰ μᾶς σφάξῃ, καὶ μᾶς ἐλυπήθη».

Ἡ Ἰζόλδη παίρνει τὸ σπαθὶ καὶ τὸ φιλεῖ. Ὁ Τριστάνος βλέπει ὅτι κλαίει.

«Ἀγαπημένη μου, λέγει, ἂν ἠμποροῦσα νὰ κάμω συμφωνίαν μὲ τὸν βασιλέα Μᾶρκον! ἂν ἐδέχετο νὰ ὑποστηρίξω πολεμῶντας ὅτι ποτὲ δὲν σᾶγάπησα ἁμαρτωλὴν ἀγάπην οὔτε μὲ λόγια οὔτε μὲ πράξεις, κάθε ἱππότης ποῦ θὰ τολμοῦσε νὰ πῇ τὸ ἐναντίον θὰ μεῦρισκε ἀντιμέτωπον. Ἔπειτα, ἂν ὁ βασιλεὺς ἤθελε ὑποφέρει νὰ μὲ κρατήσῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, θὰ τὸν ὑπηρετοῦσα πιστά, ὡσὰν πατέρα μου καὶ κύριόν μου· καὶ ἂν ἐπροτιμοῦσε νὰ μὲ ἀπομακρύνῃ καὶ νὰ κρατήσῃ ἐσένα, θὰ ἐπήγαινα εἰς τὴν Φρίσαν ἢ τὴν Βρεττάνην μὲ τὸν Γκορνεβὰλ ὡς μόνον μου σύντροφον. Ἀλλ' ὅπου καὶ ἂν ἐπήγαινα, θὰ ἔμενα ἰδικός σου, βασίλισσα. Ἰζόλδη, δὲν θὰ ἐσυλλογιζόμουν ποτὲ τὸν χωρισμὸν αὐτόν, ἂν δὲν ἦτον ἡ δυστυχία ποῦ ὑποφέρεις πρὸς χάριν μου, πολὺν καιρόν τόρα, τόσο μεγάλη, ὡραία μου, μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἐρημιά.

—Τριστάνε, θυμήσου τὸν ἐρημίτην Ὀγρῖνον εἰς τὸ κατάλυμά του. Ἂς γυρίσωμε πρὸς αὐτὸν καὶ ἂς ζητήσωμε ἔλεος ἀπὸ τὸν Οὐράνιον βασιλέα, ἀγαπημένε Τριστάνε»!

Ἐξύπνησαν τὸν Γκορνεβὰλ· ἡ Ἰζόλδη ἀνέβη ἐπάνω στἄλογο ποῦ ἐκρατοῦσε ὁ Τριστάνος ἀπὸ τὸν χαλινόν, καὶ ὅλην τὴν νύκτα περνῶντας διὰ τελευταίαν φορὰν τἀγαπημένα μέρη, ὁδοιπόρησαν χωρὶς νἀνταλλάξουν λόγον.

Τὸ πρωὶ ἐξεκουράθησαν, ἔπειτα ἔκαμαν δρόμον ἀκόμη ἕως ὅτου ἔφθασαν εἰς τὸ ἐρημητήριον. Εἰς τὸ κατῶφλι τῆς ἐκκλησίας ὁ Ὀγρῖνος ἐδιάβαζε ἕνα βιβλίον. Τοὺς εἶδε, καὶ ἀπὸ μακρυὰ τοὺς ἐφώναξε τρυφερά:

«Φίλοι! πῶς ὁ ἔρως σᾶς ρίπτει ἀπὸ δυστυχίαν εἰς δυστυχίαν! Πόσον ἀκόμη θὰ διαρκέσῃ ἡ μανία σας αὐτή; Θάρρος! μετανοήσατε τέλος»!

Ὁ Τριστάνος τοῦ εἶπε:

«Ἄκουσε, πάτερ Ὀγρῖνε! Βοήθησέ μας νὰ κάμωμε μίαν συμφωνίαν μὲ τὸν βασιλέα· θὰ τοῦ ἀπέδιδα τὴν βασίλισσαν. Ἐγώ, θὰ ἔφευγα εἰς τὴν Βρεττάνην ἢ τὴν Φρίσαν· μίαν ἡμέραν, ἂν ὁ βασιλεὺς ἤθελε νὰ μὲ ὑποφέρῃ σιμά του, θὰ ἐγύριζα καὶ θὰ τὸν ὑπηρετοῦσα ὅπως ἄλλοτε».

Πεσμένη εἰς τὰ πόδια τοῦ ἐρημίτου ἡ Ἰζόλδη εἶπε μὲ συντριβήν:

«Δὲν θὰ ζήσω πλέον ἔτσι. Δὲν λέγω ὅτι μετανοῶ ὅτι ἠγάπησα τὸν Τριστάνον καὶ ὅτι τὸν ἀγαπῶ, ἀκόμη καὶ πάντοτε· ὅμως τὰ σώματά μας τοῦ λοιποῦ θὰ εἶνε χωρισμένα».

Ὁ ἐρημίτης ἔκλαυσε κ' ἐπροσευχήθη: «Θεέ, παντοδύναμε βασιλεῦ! Σὲ εὐχαριστῶ ὅτι μἀφῆκες νὰ ζῶ ἀκόμη ὥστε νὰ ἔλθω εἰς βοήθειαν τῶν δυστυχῶν αὐτῶν»! Τοὺς ἐσυμβούλευσε φρονίμως, ἔπειτα ἐπῆρε μελάνην καὶ περγαμηνὴν κ' ἔγραψε μίαν ἐπιστολὴν ὅπου ὁ Τριστάνος ἔκαμε πρότασιν συμφωνίας εἰς τὸν βασιλέα. Ὅταν ἔγραψε ὅλα ὅσα ὁ Τριστάνος τοῦ εἶπε, αὐτὸς τὰ ἐσφράγισε μὲ τὸ δακτυλίδι του.

—Ποιὸς θὰ φέρῃ αὐτὸ τὸ γράμμα; ἠρώτησε ὁ ἐρημίτης.

—Ἐγὼ ὁ ἴδιος.

—Ὄχι, Τριστάνε, δὲν πρέπει νὰ κάμῃς τὴν ἐπικίνδυνον αὐτὴν πορείαν· θὰ πάω ἐγώ, γνωρίζω καλὰ τὰ πρόσωπα τοῦ πύργου.

—Ἄφησε, καλέ μου πάτερ Ὀγρῖνε· ἡ βασίλισσα θὰ μείνῃ στὸ ἐρημητήριόν σου· μόλις νυκτώσῃ, θὰ φύγω μὲ τὸν σκουτάριόν μου, κι' αὐτὸς θὰ φυλάξῃ τὸ ἄλογό μου».

Ὅταν ἐσκοτείνιασε στὸ δάσος, ὁ Τριστάνος καὶ ὁ Γκορνεβὰλ ἐπῆραν τὸν δρόμον. Εἰς τὰς πύλας τοῦ Τινταγκέλ, τὸν ἄφησε. Ἐπάνω εἰς τὰ τείχη οἱ σκοποὶ ἐφυσοῦσαν τὶς τρόμπες των. Ἔπεσε μέσα εἰς τὴν τάφρον κ ἐπέρασε τὴν πόλιν μὲ κίνδυνον τοῦ σώματός του. Ἐπέρασε ὅπως ἄλλοτε τοὺς μυτεροὺς πασσάλους τοῦ ἀμπελῶνος, εἶδε πάλιν τὴν πηγὴν καὶ τὸ μεγάλο πεῦκο κ' ἐπλησίασε εἰς τὸ παράθυρον ὀπίσω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὁ βασιλεὺς ἐκοιμᾶτο. Τὸν ἐκάλεσε σιγά. Ὁ Μᾶρκος ἐξύπνησε.

«Ποῖος εἶσε ἐσύ, ποῦ εἰς τέτοιαν ὥραν μὲ καλεῖς;

—Αὐθέντα, εἶμαι ὁ Τριστάνος, σοῦ φέρνω ἕνα γράμμα· τὸ ἀφίνω ἐδῶ εἰς τὶς γρίλλιες τοῦ παραθύρου σου. Κρέμασε τὴν ἀπάντησίν σου εἰς τὸ κλαδὶ τοῦ Κόκκινου Σταυροῦ.

—Γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὡραῖε ἀνεψιέ, περίμενέ με»!

Ὥρμησε εἰς τὸ κατῶφλι καὶ τρεῖς φορὰς ἐφώναξε μέσα εἰς τὴν νύκτα:

«Τριστάνε! Τριστάνε! Τριστάνε! παιδί μου».

Ἀλλ' ὁ Τριστάνος εἶχε φύγει. Εὗρῆκε τὸν Γκορνεβάλ, καὶ μ' ἕνα ἐλαφρὸ πήδημα ἀνέβη στὴ σέλλα τοῦ ἀλόγου του.

«Τρελλέ! εἶπε ὁ Γκορνεβάλ, σπεῦσε, ἂς φύγωμε ἀπ' αὐτὸν τὸν δρόμον.

[Ἀκολουθεῖ]

Μετάφρ. Α. Κ. JOSEPH BÉDIER

Η ΓΕΩΛΟΓΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ὁ κ. Φωκίων Νέγρης ὡμίλησε τελευταίως εἰς τὸν «Παρνασσὸν» περὶ τῆς ἐξάρσεως καὶ προελάσεως τῶν ὀρέων ἐν Ἑλλάδι ἤτοι περὶ γεωλογικοῦ φαινομένου, ὅπερ πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν παρετηρήθη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ ὅπερ ὁ κ. Νέγρης σοφῶς ἐμελέτησε καὶ ἐξηκρίβωσεν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι. Τρεῖς ἀνακοινώσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν, δημοσιευθεῖσαι ἐν τῷ δελτίῳ αὐτῆς τὸν Νοέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ τὸν Ἰανουάριον τοῦ ἐνεοτῶτος, παρέχουσι τὰς ἐπιστημονικὰς ἐξακριβώσεις, τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας ἐπὶ τοῦ φαινομένου τῆς ἐξάρσεως καὶ προελάσεως ἑλληνικῶν ὀρέων, ἡ δὲ γενομένη ἐν τῷ Παρνασσῷ ὁμιλία του ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν ἐπεξήγησιν καὶ ἐπὶ τὸ προσιτώτερον ἀνάπτυξιν τῶν ἀνακοινώσεων ἐκείνων. Τὸ γεωλογικὸν φαινόμενον—ἀληθῶς ἓν τῶν ἐκπληκτικωτέρων καὶ δυνάμενον ν' ἀποβῇ ἀφετηρία νέων ἀπόψεων καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πλανήτου καὶ διὰ τὴν ἐξήγησιν ἐξακολουθούντων γεωλογικῶν συμβάντων, ἐν οἷς καὶ τὰ σεισμικὰ—συνίσταται εἰς τὴν παρατήρησιν ὅτι ὄρη τινὰ προχωροῦσι (μετακινοῦνται) ἐπὶ ἐδάφους μένοντος σχετικῶς ἀκινήτου καὶ ἐπικαλύπτουσιν αὐτό, προκαλοῦντα ἔξαρσιν ἐδαφικήν. Τοῦτο δὲ δείκνυται ἐκ τοῦ ὅτι στρώματα παλαιοτέρας γεωλογικῆς ἐποχῆς εὑρίσκονται κείμενα ἄνωθεν στρωμάτων νεωτέρας ἐποχῆς καὶ δὴ αὐτοτελῆ ἤτοι ἄνευ γεωλογικῆς συνεχείας πρὸς τὰ κάτωθεν αὐτῶν.

Διάσημοι γεωλόγοι, οὓς ἀναφέρει ἐν τῇ ὁμιλίᾳ του ὁ κ. Νέγρης, ἐβεβαίωσαν τὴν τοιαύτην προέλασιν τῶν ὀρέων εἰς τὰς Ἄλπεις, εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, εἰς τὰ Πυρηναῖα καὶ ἄλλαχοῦ. Ταύτην δ' ἐπίσης διὰ σοφῆς ἐρεύνης ἀνεκάλυψεν ὁ κ. Νέγρης συμβᾶσαν ἐν Ἑλλάδι καὶ δὴ τῶν ὀρέων τῆς Στερεᾶς πρὸς τὴν Πελοπόννησον. Γάλλοι γεωλόγοι, ὡς ἀναφέρει ὁ κ. Νέγρης ἐν τῇ ὁμιλίᾳ του, ἀκολουθήσαντες τὴν ἐκστρατείαν τοῦ στρατηγοῦ Maison, εἶχον διακρίνει σαφῶς τὴν αὐτοτέλειαν σειρᾶς στρωμάτων ὁμοιομόρφων, καλυπτούσης τὸ πλεῖστον τῆς Πελοποννήσου καὶ γάλλος ἐπίσης γεωλόγος ἀνεῦρε παρόμοια στρώματα ἐν Κρήτῃ, συνεπέρανε δὲ ὅτι καὶ ἐν Πελοποννήσῳ τὰ στρώματα τῶν λιθογραφικῶν τιτανολίθων δυνατὸν νὰ καλύπτωσι παλαιοτέρας ἐποχῆς διαστρώσεις.

Τᾶ στρώματα ταῦτα παρακολουθήσας ὁ κ. Νέγρης ἀπὸ τῆς Μεσσηνίας μέχρι τοῦ Ὠλένου καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ, παρετήρησεν ὅτι κάθηνται ἐπὶ τῶν κάτωθεν αὐτῶν διαστρώσεων ἀνεξαρτήτως οὕτως εἰπεῖν πρὸς αὐτὰς καὶ κατὰ σχηματισμὸν διαφορετικόν, ποῦ μὲν ἀφίνοντα

χάσματα, ποῦ δὲ παρουσιάζοντα ἴχνη κολοσσιαίας πιέσεως. Θέλων ν' ἀνεύρῃ πόθεν ἐπῆλθον, ἐξηρεύνησε τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ὅπου ἀνεκάλυψε παρὰ τὸ Γαλαξείδιον καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Ἑλικῶνος τὰ αὐτὰ στρώματα, ἀλλ' εἰς τὴν τακτικὴν ἐκεῖ ἀλληλουχίαν αὐτῶν. Παραλείποντες τὰς εἰδικὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρατηρήσεις, σημειοῦμεν τὴν ἐπιστημονικῶς φωτεινὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου, τὴν παρασχεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Νέγρη.

«Ὑπὸ τὰς πλευρικὰς πιέσεις, τὰς προερχομένας ἐκ τῆς ψύξεως τῆς γῆς, ὁ φλοιὸς αὐτῆς πτυχοῦται καὶ σχηματίζονται ὀφρύες πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἐκεῖ μὲν ὁ Παρνασσὸς καὶ ὁ Ἑλικών, ἐδῶ δὲ ὁ Χελμὸς καὶ ἡ Ζίρια. Ἀλλὰ τὰ πλαστικώτερα μέρη τοῦ φλοιοῦ (καὶ ταῦτα εἶναι τὰ στρώματα τῶν παλαιῶν βαθέων πυθμένων τῆς θαλάσσης) ἐξογκοῦνται εὐκολώτερον καὶ ἀπωθοῦνται πρὸς τὰ γειτονικὰ μέρη, τὰ ὀλιγώτερον ἀντέχοντα. Τοιαῦτα μέρη ἦσαν τὰ τῆς Πελοποννήσου, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀπωθουμένη ἐκ βορρᾶ προήλαυνεν ἡ ἐκ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου μάζα, ἐπικαλύπτουσα — ὡς παμμέγεθες γήϊνον κῦμα — πάντα τὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου, ὅπου δὲν προϋπῆρχεν ἐμπόδιον. — Ἡ προέλασις αὕτη ἐγένετο ἐπὶ στρωμάτων ἀνηκόντων εἰς τὴν λεγομένην *μέσην ἠώκαινον ἐποχήν*, ὡς ἀπέδειξεν ὁ κ. Νέγρης, καὶ συνεπῶς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνέβη. — Ἀφ' ἑτέρου τὰ προελάσαντα πρὸς τὴν Πελοπόννησον γήϊνα στρώματα βεβαιοῦται ὅτι ἀφορμῶντο ἀπὸ τὸν Ἑλικῶνα καὶ τὸν Παρνασσόν, ὄντα *παλαιοκρητιδικὰ καὶ νεοκρητιδικὰ* ἤτοι παλαιοτέρας ἐποχῆς, ἴσως δὲ καὶ τριαδικά. Ὁμοίας ἐποχῆς φαινόμενον καὶ ἀναλόγου σχηματισμοῦ γεωλογικοῦ εἶναι ἡ ἐν Πυρηναίοις παρατηρηθεῖσα ἔξαρσις.

Ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι συνέβη καὶ τὸ ἑξῆς ἀξιοσημείωτον ἀποτέλεσμα τῆς προελάσεως. Ἐνῷ ἀπωθεῖτο ἐκ τοῦ Κορινθιακοῦ ἡ προελαύνουσα μάζα, ἡ Πελοπόννησος συνεπείᾳ τῆς προελάσεως προσήγγιζε πρὸς τὴν Στερεάν, ἡ δὲ προσέγγισις αὕτη ὑπελογίσθη ὑπὸ τοῦ κ. Νέγρη εἰς 100 χιλιόμετρα.

Τέλος αἱ δύο ὀροσειραὶ ἡ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ τῆς Στερεᾶς, συσφίγγουσαι ὡσεὶ δύο σιαγόνες τὰς μεταξὺ αὐτῶν μαλακωτέρας μάζας, προσήγγισαν ἀλλήλας μέχρις οὗ αἱ πλευρικαὶ ἐκ τῆς προσεγγίσεώς των πιέσεις ἔφθασαν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμόν, ὁπότε τὰ κυρτωθέντα ἐκ τῆς πιέσεως μέρη ἐθραύσθησαν καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συντρίμματα κατεκρημνίσθησαν. Τοῦτο φαίνεται ἐν Τριφυλίᾳ καὶ Πυλίᾳ, καθὼς καὶ παρὰ τὸν Κορινθιακόν, τὰ κροκαλοπαγῆ τοῦ ὁποίου ὀφείλονται εἰς ὁμοίαν αἰτίαν, ἀλλὰ κατὰ μεταγενεστέραν ἐποχήν. Ἐπίσης ἀποτέλεσμα κατακρημνίσεως εἶναι καὶ τὰ κροκαλοπαγῆ τῶν Μετεώρων ἐν Θεσσαλίᾳ.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κατακρήμνισιν ταύτην καὶ συνεπῶς τὴν χαλάρωσιν τοῦ φλοιοῦ, ἡ προέλασις τῶν ὀρέων ἐξακολουθεῖ, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πίεσις προκαλεῖ τὴν ἔξαρσιν τῶν καταβυθισθέντων. Οὕτω δὲ τὰ κροκαλοπαγῆ τῆς Τριφυλίας καὶ Πυλίας, εὑρισκόμενα τὸ πρῶτον ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἔπειτα βαθμηδὸν ἀνυψοῦνται, σχηματίζονται δὲ οὕτω αἱ ἐκ κροκαλοπαγῶν ὀροσειραί, φέρουσαι τὰ ἴχνη τῆς θαλασσίας προελεύσεώς των, ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐν Στερεᾷ (Πίνδος). Ἡ ἔξαρσις αὕτη, κληθεῖσα ὑπὸ τῆς γεωλογίας Πινδική, ἔληξε κατὰ τὸ τέλος τῆς μειοκαίνου ἐποχῆς. Καὶ ταύτην ὅμως ἀκολουθοῦσι νέαι καταβυθίσεις, συνεπείᾳ τῶν ὁποίων ἐχωρίσθη πάλιν ἡ Πελοπόννησος ἀπὸ τὴν Στερεὰν διὰ *θαλασσίας ἐκτάσεως* πλατυτέρας τοῦ σημερινοῦ κόλπου. Αἱ καταβυθίσεις αὗται, συμβᾶσαι κατὰ τὴν λεγομένην Σαρματικὴν καὶ μάλιστα κατὰ τὴν Ποντικὴν ἐποχήν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀνευρισκομένων ζωϊκῶν λειψάνων εἰς τὰς σχηματισθείσας ὑπ' αὐτῶν διαστρώσεις, παρατηροῦνται κυρίως εἰς τὰς Ἀνατολικὰς τῆς Μεσογείου χώρας, ἐξ οὗ καὶ Ἀνατολικαὶ (levantines) ὠνομάσθησαν.

Πάλιν ἐν τούτοις πιεζόμενα διὰ τῆς προελάσεως τῶν ὀρέων τὰ βυθισθέντα μέρη ἀνυψοῦνται, ἑνοῦται δὲ οὕτως ἐκ νέου ἡ Πελοπόννησος μὲ τὴν Στερεάν, καὶ πάλιν τὰς νέας ἐξάρσεις ἐπακολουθοῦσι καταβυθίσεις καὶ καταποντισμοί, αἱ μεγαλοπρεπέστεραι καὶ τρομερώτεραι, ὡς αἱ τῆς Ἀτλαντίδος, Αἰγαιΐδος καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ, ἀλλαχοῦ δὲ αἱ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ αἱ τῆς Νεκρᾶς. Νέα ἐπῆλθεν ἔξαρσις ἐν Ἑλλάδι, τὴν ὁποίαν ὁ κ. Νέγρης ὠνόμασεν ἔξαρσιν Ταινάρου, ἐκεῖ παρατηρήσας αὐτήν, καὶ νέα σύσφιγξις τοῦ φλοιοῦ προκαλέσασα ἀνύψωσιν τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης καὶ οὕτω νέον κατακλυσμὸν τῶν παραλίων. Οἱ κατακλυσμοὶ οὗτοι καὶ αἱ καταβυθίσεις εἶναι πρόσφατοι, καὶ εὑρισκόμεθα — συμπεραίνει ὁ κ. Νέγρης — εἰς τὴν ἀρχὴν νέας ἐξάρσεως, ἡ ὁποία θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ χιλιάδας ὁλοκλήρους αἰώνων πρὶν ἐπέλθωσι νέαι καταβυθίσεις καὶ καταποντισμοὶ ὁλοκλήρων αἰώνων.

Ζ. ΠΑΔΟΣ

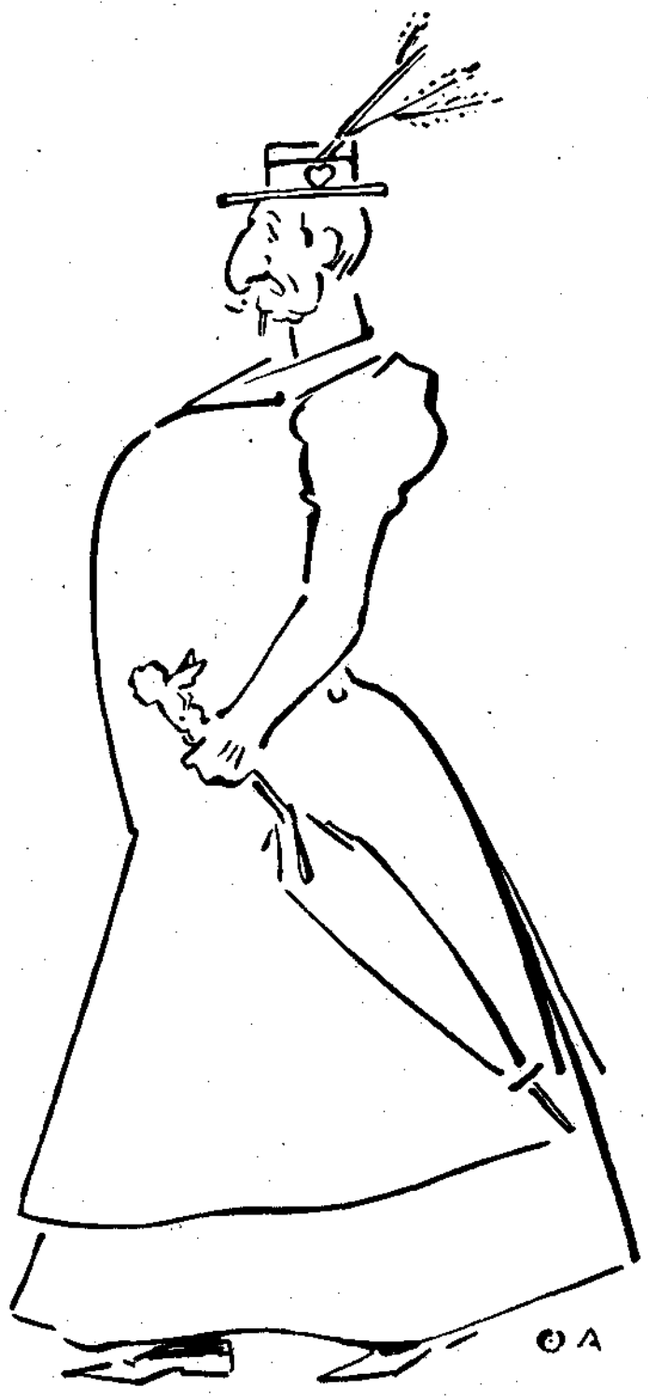

Η ΕΥΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ — ΥΠΟ Θ. ΑΝΝΙΝΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΩΝ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ,,

Μάθημα ἕβδομον. — Μνημεῖον Λυσικράτους, Πύλη Ἀδριανοῦ, Ὀλυμπιεῖον

Τὸ κομψότατον *μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους* εἶναι τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον περιεσώθη μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἐκ πλήθους ὁμοίων ναΐσκων τοῦ Δ' καὶ Γ' π.χ. αἰῶνος, ἱδρυθέντων ὑπὸ χορηγῶν νικητῶν εἰς μουσικοὺς διαγωνισμοὺς καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου, κειμένου εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἥμισυ τῆς βορείου ὑπωρείας τῆς Ἀκροπόλεως, μέχρι τοῦ Θεάτρου τοῦ Διονύσου

Ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν μνημείων τούτων ἀνετίθεντο οἱ διδόμενοι εἰς τοὺς χορηγοὺς ὡς βραβεῖον τρίποδες, ὁ δρόμος ἐκεῖνος ὠνομάσθη *ὁδὸς Τριπόδων*.

Ἵσταται δὲ τὸ μνημεῖον ἐπὶ τετραγώνου βάσεως ἐξ ἑνὸς ἀναβαθμοῦ· εἶναι κυκλικὸν μὲ ἓξ κίονας κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς αὐτὸ ἐμφανίζεται ὡς ἓν τῶν ἀρχαιοτάτων παραδειγμάτων.

Εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν εἶναι ἀμελέστερον ἐξειργασμένον, διότι δὲν ἐφαίνετο ὁλόκληρον.

Ἡ πρώτη ζωφόρος του ἀποτελεῖται ἐξ ἀναγλύφων τριπόδων ὡς ἦτο ὁ ἐπὶ τῆς κορυφῆς του ἱστάμενος ποτὲ χαλκοῦς τρίπους.. Ἡ πρώτη ζώνη τοῦ ἐπιστυλίου φέρει τὴν μόλις διακρινομένην κάτωθεν ἐκ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ἐπιγραφήν: *Λυσικράτης Λυσιθείδου Κικυνεὺς ἐχορήγει· Ἀκαμαντὶς παίδων ἐνίκα· Θέων ηὔλει· Λυσιάδας Ἀθηναῖος ἐδίδασκε· Εὐαίνετος ἦρχε.* (ἄρα ἡ νίκη ἔγινε τῷ 335/4 π. χ.).

Εἰς τὴν δευτέραν ζωφόρον ὑπάρχει ἀνάγλυφος παράστασις τοῦ μύθου, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Διόνυσος συλληφθεὶς ὑπὸ πειρατῶν Τυρρηνῶν, τοὺς μετεμόρφωσεν εἰς δελφῖνας· εἶναι ἡ εἰκονογράφησις τοῦ ποιήματος, τοῦ *διθυράμβου* ἴσως, τὸν ὁποῖον ἔψαλεν ὁ χορὸς τοῦ νικήσαντος Λυσικράτους, ἀποτελεῖ δὲ ὡραιότατον δεῖγμα ἐμπνευσμένης τέχνης, ἡ ὁποία γνωρίζει νὰ μὴ ὑποδουλώνεται εἰς τὴν παράδοσιν, ἀλλὰ νὰ τὴν μεταρρυθμίζῃ σύμφωνα μὲ τὰς ἰδικάς της ἀπαιτήσεις. Πνοὴ σοβαρότητος ἀναμεμιγμένης μὲ κωμικότητα κατὰ τὸν μᾶλλον περίτεχνον τρόπον, δίδει εἰς τὸν θεατὴν ἐντύπωσιν γλυκεῖαν καὶ εὔθυμον, ὅταν βλέπῃ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν νεαρὸν Διόνυσον παρὰ τὴν ῥομαντικὴν ἀκτὴν παρατηροῦντα καὶ θωπεύοντα τὸν πάνθηρά του, ἐν ᾧ οἱ ὑπηρέται του σπεύδουν νὰ τοῦ φέρουν οἶνον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἄλλους Σατύρους καταδιώκοντας καὶ ξυλοκοποῦντας καὶ ἐκφοβίζοντας τοὺς πειρατάς, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ μεταμορφωθέντες διὰ τῆς θελήσεως τοῦ θεοῦ εἰς δελφῖνας κατὰ τὸ ἥμιον, σπεύδουν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ ποθητὸν στοιχεῖον των. Ταῦτα πάντα μὲ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐργασίας δίδουν ἰδέαν τοῦ πόσον ἀνεξάντλητος εἰς ἐπινοήσεις καὶ πόσον ἀξιοθαύμαστος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἦτο ἡ ἀρχαία τέχνη.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα εἶχε μεταβληθῆ τὸ μνημεῖον εἰς βιβλιοθήκην ὑπὸ τῶν Καπουκίνων (1385 μ.Χ.) καὶ ἦτο γνωστὸν εἰς τὸν λαὸν ὡς *φανάρι τοῦ Διογένη* ἕνεκα τοῦ σχήματός του. Τὸ ἐπεσκεύασεν ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις τῷ 1845, τῆς ὁποίας θεωρεῖται κτῆμα.

Εἰς τὴν θέσιν τῆς σημερινῆς *Πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ* ὑπῆρχεν ἀρχαία πύλη, τὴν ὁποίαν μετερρύθμισεν ὁ *αὐτοκράτωρ ὅταν περὶ τὸ 125-130 μ. Χ.* ἠθέλησε νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς Ἀθήνας πρὸς τὸ σημερινὸν Ζάππειον αἱ τὸν Βασιλικὸν κῆπον.

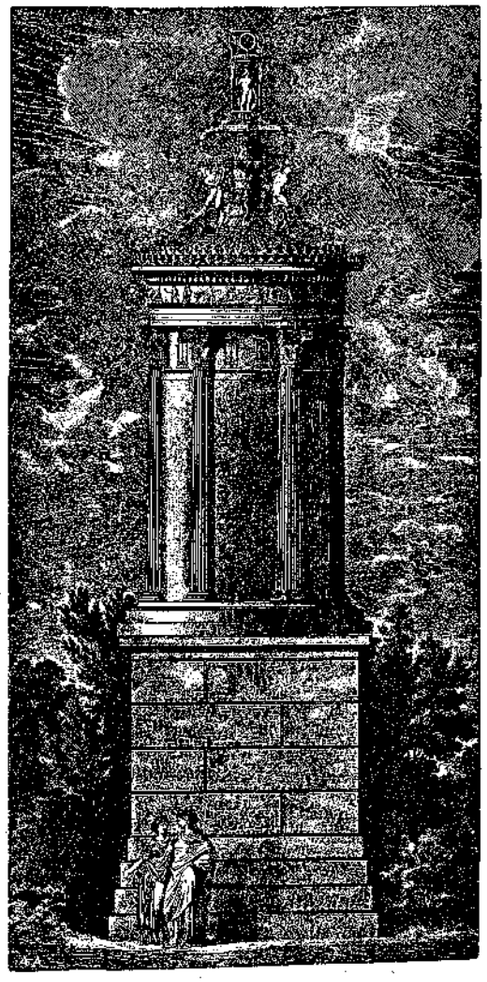

Τὸ χορηγικὸν μνημεῖον Λυσικράτους ὅπως ἦτο. — Κατὰ τὴν ἀκριβῆ ἀναπαράστασιν ὑπὸ τοῦ Μπὸν (μόνον λάθος εἶναι κάτω εἰς τὴν βάσιν, ὅπου παρίστανται τρεῖς ἀναβαθμοὶ ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς ἑνός).

Τὴν ἐπέκτασιν ταύτην καὶ τὴν νέαν ζωὴν τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν ἐξαγγέλλει ὁ Ἀδριανὸς πομπωδῶς διὰ τῶν ἐπιγραφῶν μὲ μεγάλα γράμματα ὑπὲρ τὴν ἀψῖδα· πρὸς Δυσμὰς δεικνύει ὅτι ἔως ἐκεῖ ἔφθανεν ἡ ἀρχαία πόλις: *αἵδ' εἶσ' Ἀθῆναι Θησέως ἡ πρὶν πόλις*· πρὸς Ἀνατολὰς γράφει παραβάλλων τὸν ἑαυτόν του μὲ τὸν Θησέα ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον: *αἵδ' εἶσ' Ἀδριανοῦ κοὐχὶ Θησέως πόλις* Πράγματι δὲ τὰ περὶ τὸ Ζάππειον καὶ τὸν Βασιλικὸν κῆπον ἐρείπια προέρχονται ἐκ βαλανείων καὶ ἐπαύλεων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς· ἐλέγετο δὲ τὸ τμῆμα τοῦτο *νέαι Ἀθῆναι, Novae Athenae,* ἢ *Ἀδριανούπολις*.

Ἡ πύλη ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν εἶναι ἀσήμαντος· τὰ φαινόμενα ἄνω παράθυρα ἦσαν κλειστὰ καὶ τὸ ὅλον ἀπετέλει κόσμημα ἀρχιτεκτονικὸν ἀρκούντως ὡραῖον τὸ ὁποῖον λέγεται attica καὶ δίδει χάριν τινὰ ἐξ ἐπιδράσεως τῶν ἀθηναϊκῶν ἔργων εἰς τὴν βαρεῖαν καὶ ἄκομψον ῥωμαϊκὴν τέχνην.

Ἐπὶ τῆς θέσεως ὅπου ὑψοῦνται σήμερον οἱ δεκαπέντε μεγαλοπρεπεῖς κίονες *τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς* (*Ὀλυμπιείου* ὑπῆρχον πανάρχαια ἱερὰ τοῦ λαοῦ, π χ. τῆς Ὀλυμπίας Γῆς, τοῦ Διὸς Ὀλυμπίου, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος μετὰ τὴν σωτηρίαν του ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ, τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας, τὸ Πύθιον κτλ.

Τὸ ἀρχαιότατον ἐκεῖνο ἱερὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐπεχείρησε νὰ κατασκευάσῃ μεγαλοπρεπέστατον ὁ Πεισίστρατος, κυρίως διὰ νὰ δώσῃ ἐργασίαν εἰς τὸν λαόν, ἵνα μὴ οὗτος μένων ἄεργος ἐπιζητῇ ἐλευθερίας δι' ἐπαναστάσεων καὶ ταραχῶν Ἐσώθησαν πολλὰ ἴχνη εἰς τὰ θεμέλια τοῦ σημερινοῦ ναοῦ ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Πεισιστράτου, τὸ ὁποῖον ἀφῆκαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίτηδες ἡμιτελὲς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, ὡς διαμαρτυρίαν των καὶ πρὸς ἔκφρασιν τῆς ἀπεχθείας καὶ περιφρονήσεώς των πρὸς τὴν τυραννίδα.

Μόλις περὶ τὸ 174 π.Χ. ὁ *βασιλεὺς τῆς Συρίας* Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἐπεχείρησε νὰ ἀποτελειώσῃ τὸν ναὸν διὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Δέκμου Κοσσουτίου· ἐκ τοῦ ἔργου τούτου προέρχονται πάντες σχεδὸν οἱ περισωθέντες κίονες.

Ἀλλ' οὔτε ὁ Ἀντίοχος οὔτε οἱ ἀποπειραθέντες νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον ἐπὶ Αὐγούστου (14 π.Χ.) κατώρθωσαν νὰ τὸ φέρουν εἰς πέρας καὶ μόλις τῷ 123-129 μ.Χ. ὁ Ἀδριανὸς τὸν ἀπετελείωσε καὶ τὸν συγκατέλεξε μεταξὺ τῶν ἑπτὰ θαυμάτων. Διότι ἦτο ὁ μέγιστος ναὸς τοῦ κόσμου παρὰ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ καὶ τὸν ἐν Σελινοῦντι τῆς Σικελίας.

Εἶχε μῆκος 107,75 μ., πλάτος 41 μ., τὸ δὲ ὕψος τῶν κιόνων ἦτο 17, 25 μ. ἦτο δίπτερος ὀκτάστυλος ἤτοι εἶχε διπλῆν σειρὰν κιόνων καθ' ὅλας τὰς πλευρὰς ὀκτὼ εἰς τὰς στενὰς καὶ εἴκοσιν εἰς τὰς μακρὰς καὶ τρίτην σειρὰν ἀπὸ ἓξ κίονας εἰς τὰς στενάς, ἐν συνόλῳ 104 κίονας, ἐκ τῶν ὁποίων τῷ 1437 ἐσῴζοντο μόνον 21, τῷ 1650 ὑπῆρχον 17, τῷ 1760 εἰς μετεβλήθη εἰς ἄσβεστον καὶ τῷ 1852 εἷς ἔπεσεν ἐκ θυέλλης σῳζόμενος ἀκόμη. Ἐντὸς τοῦ σηκοῦ ὑπῆρχε μέγα χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Διὸς καὶ ὄπισθεν ἕτερον μαρμάρινον ἄγαλμα κολοσσιαῖον τοῦ Ἀδριανοῦ Ἦτο δὲ καὶ τὸ μόνον παράδειγμα ὑπαίθρου ναοῦ ἐν Ἑλλάδι ἤτοι ἄνευ στέγης.

Εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ ὑπῆρχε πλῆθος ἀγαλμάτων ἰδίως τοῦ Ἀδριανοῦ, τὰ ὁποῖα ἀνέθεσαν πρὸς τιμήν του ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις.

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἐν κινδύνῳ

Διαβάζω εἰς ἕνα θρησκευτικὸν περιοδικὸν τῆς Ἱερουσαλήμ: «Ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας ἔχει διπλῆν τὴν ἱεραποστολήν: διαδίδουσα τὸν Χριστιανισμὸν καὶ στηρίζουσα αὐτὸν ἐν τοῖς πιστοῖς, πολεμοῦσα εἴτε τὸν ἐθνισμὸν εἴτε τὰς ἐν αὐτῇ ὑπαρχούσας αἱρέσεις. Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία προδήλως ἐν τῷ παρόντι χρόνῳ ἔχει ἀνάγκην ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς πρὸς θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ γένους ἡμῶν.»

Δὲν γνωρίζετε τὸν κίνδυνον; Θὰ ἐξυπνήσουν μίαν αὐγὴν οἱ κοιμένες οἱ πνευματικοὶ καὶ δὲν θὰ εὕρουν πρόβατα. Διότι ὁ Πάπας ὁ σημερινός, διότι πολυποίκιλος καὶ περιώνυμος προτεσταντισμὸς θὰ μᾶς τοὺς ἀφαιρέσουν τοὺς πιστούς.

Μοῦ ἔλεγε ἕνας ἀρχιμανδρίτης ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους Ἕλληνας κληρικούς:

«Ἤτον τάχα πρὸς τὸ καλόν της ποῦ ἡ Ἐλευθέρα Ἑλλὰς ἀπέσχισε τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον; Ἢ μήπως πρὸς κακόν της; Εἶχε δίκαιον ὁ Οἰκονόμου ἢ ὁ Φαρμακίδης;»

Δὲν τοῦ ἀπήντησα, ἀλλ' ἐπεφυλάχθη κ' ἐκεῖνος—ἐννόησα νὰπαντήσῃ . εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ὑπήξαμεν καὶ οἱ δύο σκεπτικισταὶ εἰς τὸ ζήτημα ἐκεῖνο, καὶ ἄδικον, ὑποθέτω, δὲν εἴχαμεν.

Ἀλλ' ἂς δεχθῶμεν ὅτι καλὰ ἔκαμε τὸ Ἑλληνικὸν κράτος καὶ ἐπεδίωξε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐκκλησίας του. Γεννᾶται τὸ ζήτημα: ἐχρησιμοποίησεν ἡ Ἐκκλησία μας τὴν ἐλευθερίαν της πρὸς τὴν πρόοδον; Εἶνὲ εἰς ἀκμὴν τοὐλαχιστον ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἕλλ. Κράτους διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τὸ μέγα κέντρον διὰ τὴν αὐριανὴν ἀναγέννησιν;

Διστάζετε ὅλοι νὰ πῆτε ναί, καὶ σᾶς δικαιώνω. Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν αὐτά. Τοὐλάχιστον ἀφοῦ Ecclesia non saltus facit κατὰ τὸ natura non κ.τ.λ. ἀφοῦ δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία ἀγαπᾷ τὴν συντηρητικότητα ὥστε νὰ καθιστᾷ δύσκολον τὴν πρόοδον, εἶνε τοὐλάχιστον εἰς τὴν συντηρητικότητά της ῥωμαλέα καὶ ἰσχυρά;

Ἠκούσατε τί λέγει τὸ περιοδικὸν τῆς Ἱερουσαλήμ: Διατρέχομεν κίνδυνον. Καταποντισμοῦ. Λειψανδρίας πιστῶν. Καὶ δὲν εἶνε θλιβερόν;

Ἔχομεν ἀνάγκην ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς λέγει ὁ Ἱεροσολυμίτης ἀρθρογράφος.

Καὶ ἀφοῦ «ἔχομεν ἱεραποστολῆς ἀνάγκην», θὰ πῇ ὅτι δὲν ἔχομεν ἱεραποστολήν.

Δὲν ἔχομεν ἐσωτερικὴν ἱεραποστολήν.

Ἀλλὰ τί πρᾶγμα εἶνε; θὰ ποῦν πολλοί.

Ἱεραποστολὴ ἐσωτερικὴ εἶνε νὰ μορφωθοῦν πενῆντα ἑκατὸ — εἰς τὴν ἀρχήν — κληρικοί, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ ἀποβάλουν τοὺς μέσους ἀορίστους, τὴν κουτὴν συζήτησιν τῶν τύπων, τὴν κενὴν ῥητορικήν, τὴν ἐπίδειξιν, τὴν ῥινοφωνίαν καὶ γίνουν «ἁπλοῖ ὡσπερ τὰ παιδία» ἑπομένως κατανοητοί, νὰ περιέλθουν πόλεις καὶ χωριά, χωριὰ καὶ πόλεις καὶ νὰ κηρύξουν, νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἁπλῆν, τὴν ἁπλουστάτην, τὴν ἀληθινὰ ἐγκαρδίαν, τὴν ὑψηλὴν θρησκείαν τοῦ Ναζωρινοῦ.

Ἐσωτερικὴ ἱεραποστολή.

Μᾶς τὴν προτείνει ἕνας Ἱεροσολυμίτης. Καὶ ἔχει δίκαιον. Ἐκεῖ κινδυνεύει περισσότερον ἡ Ἐκκλησία. Ἐδῶ ὅμως πάλιν κινδυνεύει νὰ λησμονηθῇ διὰ τὴν ἀδιαφορίαν.

Ἐν ***Κινδύνῳ*** λοιπόν.

Καὶ τί χρειάζεται διὰ νὰποφύγωμεν τὸν κίνδυνον;

Πενῆντα ἕως ἑκατὸ γραμματισμένοι ἁπλοῖ καὶ ἀγαπῶντες τὸ ἔργον τους κληρικοί.

Ὁμιλῶ διὰ τὴν περιοχὴν τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Διότι ἀπ' ἐδῶ πρέπει νὰρχίσῃ ἡ ἀνανέωσις

Ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ἀθηνῶν, τοῦ ὁποίου ἀπὸ τῶν στηλῶν αὐτῶν ἄλλοτε ὑμνήσαμεν τὰς ἀρετὰς—καὶ δὲν ἐμετανοήσαμεν—τί λέγει;

Δὲν εἶνε καιρὸς νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν τὴν ἐσωτερικὴν ἱεραποστολὴν τοῦ Ἱεροσολυμίτου λογίου;

Δὲν νομίζετε ὅτι τὸ μόνον ἰδανικὸν ποῦ μᾶς ἀπέμεινεν εἶνε ἡ Ἐκκλησία;

Λοιπόν: Ἐσωτερικὴ ἱεραποστολὴ ποῦ νὰ πῇ:

Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας.

ΜΟΥΚΙΟΣ ΣΚΑΙΟΛΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΚΑΘ' ὅλον τὸ διαρεῦσαν δεκαπενθήμερον ἡ Βουλὴ δὲν παρουσίασε τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον ἠλπίζομεν. Ἐκτὸς τοῦ στρατιωτικοῦ νομοσχεδίου τὸ ὁποῖον ἔχει μεγίστην σπουδαιότητα, διότι ἀποδίδει τὸν στρα-

τιώτην εἰς τὸν στρατόν, τὸ νομοσχέδιον τῆς Εὐρείας Περιφερείας, μολονότι ἐπροκάλεσε θύελλαν συζητήσεων δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων τῶν νομοθετικῶν μέτρων ποῦ εἰμποροῦν νὰ μᾶς σώσουν ἀπὸ τὸν κατήφορον ποὺ ἐπήραμεν. Οἱ διάφοροι ἐπιφανεῖς ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς, δημιουργοὶ τῆς καταστάσεως ταύτης, εἶχον τὸν ἡρωισμὸν νὰ τὴν ἀναπαραστήσουν ἐνώπιον μας. Εἶνε οἰκτρά. Κάτι περισσότερον ἀκόμη ἀφοῦ διερχόμεθα τὴν πονηρὰν ἐποχὴν τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας. Ὅπως τότε εἰς τὴν Ῥώμην ἡ πολιτικὴ εἶχε καταστῇ τὸ σχολεῖον τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῆς διαφθορᾶς, τό ἴδιον συμβαίνει σήμερον καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οὐδεμία διαφορά. Οἱ ἐκλογεῖς ἐπώλουν τότε τὰς ψήφους των, καὶ οἱ ἐκλεγόμενοι μετήρχοντο πᾶν μέσον ὅπως διαθέσουν ὑπὲρ αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν διὰ νὰ ἐπιβληθοῦν. Οἱ ἐκλογεῖς σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν κάμνουν διαφορετικά. Οἱ ἐκλεγόμενοι ἐπίσης.

Ἐν τούτοις τὸ νομοσχέδιον τῆς Εὐρείας Περιφερείας ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἐψηφίσθη κοιμωμένων τῶν βουλευτῶν μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως βελτιώσῃ τὴν οἰκτρὰν αὐτὴν κατάστασιν. Ὅπως παρακωλύσῃ κἄπως τὴν ἐξάπλωσιν αὐτῆς τῆς ἐκλογικῆς διαφθορᾶς. Παραδεχόμεθα ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς Κυβερνήσεως ἦτο ἀγαθός. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀρκεῖ, ἀφοῦ τ' ἀποτελέσματα θὰ εἶνε ἐπίσης δυσάρεστα ὅπως καὶ πρότερον. Μεταβολὴ καμμία εἰς τὸ ἐκλογικὸν καθεστὼς δὲν θὰ ἐπέλθῃ. Οἱ ἐκλογεῖς ἀπὸ τὴν Χάρυβδιν τῆς ἐπαρχιακῆς περιφερείας θὰ πέσουν εἰς τὴν Σκύλλαν τῆς Νομαρχιακῆς. Αὐτὸ τοὐλάχιστον ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ὅστις ἐδήλωσε σαφῶς ὅτι διὰ τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ δὲν θὰ ἐπέλθῃ τελεία βελτίωσις εἰς τὴν κατάστασιν ἀλλὰ μερική. Μὲ ἄλλους λόγους τὸ φάρμακον αὐτὸ δὲν θεραπεύει ριζικῶς τὴν ἐκλογικὴν φυματίωσιν διότι δὲν εἶνε μεθοδικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν ἀλλὰ κομπογιανιτικον. Ἡ φυματίωσις ὅμως αὕτη ἥτις ἀνάγεται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν ἠδύνατο νὰ θεραπευθῇ ἂν εἰλικρινῶς οἱ ἐκλεγόμενοι τὸ ἐπεθύμουν. Ἀπὸ τὸ χέρι των ἐξαρτᾶται ἡ βελτίωσις τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ἡ βελτίωσις αὕτη προϋποθέτει ἀλτρουισμόν, καὶ τοιαῦτα αἰσθήματα μεγαλόκαρδα δὲν ἔχουν οἱ Ἕλληνες πολιτευόμενοι.

Τοιαῦται σκέψεις καὶ μέριμναι διὰ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν ἀπασχολήσασαι τὴν Κυβέρνησιν ἠμπόδισαν αὐτὴν ὅπως εὐστοχώτερον ἐργασθῇ διὰ τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα καὶ ἰδίως τὸ Ρωμουνικόν. Ἡ δημοσιευθεῖσα Λευκὴ Βίβλος ὡς βόμβα ἔπεσεν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Βουλῆς Τὰ ἐν αὐτῇ ἔγγραφα ἔδειξαν τὴν γυμνότητα παρ' ἡμῖν ὡρισμένης πολιτικῆς ὡς πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα. Οἱ διάφοροι ὑπουργοὶ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν κάμνουν ὄχι ὅ,τι πρέπει ἀλλ' ὅ,τι τοὺς κατέβῃ. Ἀρκεῖ νὰ εἶνε ἀντίθετον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ὁ πρώην συνάδελφός των, ἔστω καὶ ἂν ἦτο ὠφέλιμον. Νομίζομεν ὅτι αὐτὴ εἶνε ἡ περίπτωσις τοῦ νῦν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ ὡς πρὸς τὸ Ρωμουνικὸν ζήτημα. Ἂν ἠκολούθει τὴν πολιτικὴν τοῦ προκατόχου του, πρὸ πολλοῦ τὸ ζήτημα θὰ εἶχε λυθῆ καὶ δὲν θὰ ἐξέθετεν οὔτε τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς πατρίδος του εἰς τὰς ἀνηκούστους ἐπιθέσεις τῆς Ρωμουνικῆς πολιτικῆς. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐκ καλῆς πίστεως παρεσύρθη εἰς ὑποσχέσεις περὶ φιλικῆς μεσολαβήσεως ἐκ μέρους τῆς Αὐστρίας. Ἀλλ' ἡ καλὴ πίστις εἰς τὴν διπλωματίαν δὲν εἶνε γνώμων βαθυτάτης ἐπιγνώσεως τῶν πραγμάτων. Δεικνύει ἐπιπολαιότητα καὶ ἔλλειψιν ἀντιλήψεως.

Καὶ ἡ παρέλκυσις αὕτη τοῦ Ρωμουνικοῦ ζητήματος μέχρι σήμερον, ὅπου φαίνεται νὰ ἔλαβεν ἐπὶ τέλους μίαν λύσιν, ἀπέδειξε μίαν φορὰν ἐπὶ πλέον πόσον νωθρῶς ἐργάζονται αἱ ἑλληνικαὶ Κυβερνήσεις. Ἡ νωθρότης των μάλιστα ὅσον ἀφορᾷ τὰ συμφέροντα τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ φθάνει μέχρις ἐγκλήματος. Διότι κάμνουν χρῆσιν τῶν αὐτῶν μέσων τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται καὶ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν. Ἡ αὐτὴ ρουσφετολογικὴ διάθεσις εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅπως καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Καὶ πάντοτε ἡμίμετρα καὶ μασημένα λόγια. Τίποτε τὸ ἀκέραιον καὶ εἰλικρινές. Καὶ τὸ οὐσιαστικώτερον, τίποτε τὸ ἐθνικόν. Διότι δὲν εἶνε ἐθνικὸν ὁπόταν σπαταλῶμεν πολύτιμον καιρὸν περὶ τὰ μικρὰ καὶ ἐπουσιώδη ἀσχολούμενοι, καὶ ἀφίνομεν ἔρμαιον τῆς τύχης των τὰ σπουδαῖα καὶ οὐσιώδη. Εἶνε δὲ κατ' ἐξοχὴν σημαντικὸν νὰ μὴ ἀντιπροσωπευόμεθα εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὰ Βαλκάνια — ἐκτὸς ἐξαιρέσεων πάντοτε — μὲ προξενικοὺς ὑπαλλήλους μὴ βλέποντας πέραν τῆς μύτης των καὶ μὴ ἔχοντας ἄλλον σκοπον παρὰ πῶς νὰ ξεκοκαλίζουν τὸν ἰσχνὸν μισθόν των, νὰ γίνωνται δὲ πάντοτε ἀφορμὴ παρεξηγήσεων εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς ὅπου ἀπεστάλησαν νὰ ἐργασθοῦν.

ΚΗΦΙΣΣΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ

[Ὁ συνεργάτης μας κ. Πέτρος Ζητουνιάτης ἠθέλησε νὰ παρουσιάσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» μερικὰς φυσιογνωμίας ἀπὸ τὴν Βουλήν. Ἤρχισε μὲ τοὺς νέους καὶ ὄχι μὲ τοὺς γηραιοὺς ἐπιφανεῖς. Διότι φρονεῖ—καὶ εἶνε ἡ γνώμη ὅλων μας—ὅτι οἱ ἐργαζόμενοι νέοι εἶνε ἐκεῖνοι ποῦ μᾶς δίδουν τὰς περισσοτέρας ὑποσχέσεις ὅτι θ' ἀντιδράσουν εἰς τὴν παροῦσαν δυσάρεστον πολιτειακὴν κατάστασιν, καὶ φυσικὰ αὐτοὶ πρέπει νὰ ἐνθαρρυνθοῦν εἰς τὸν δύσκολον ἀγῶνα ποῦ ἀνέλαβον].

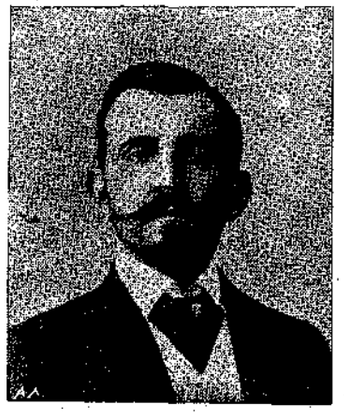

Νικόλαος Στράτος

ΤΟΝ βουλευτὴν Βάλτου κ. Στράτον πρὶν τὸν ἴδω ἀγορεύοντα εἰς τὴν Βουλὴν περὶ τῆς εὐρείας περιφερείας, τὸν ἐγνώριζα ἀπὸ τὸς στήλας τοῦ «Σκρίπ». Εἶχε δημοσιεύσει ἄλλοτε μακρὰν μελέτην περὶ δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν σχέσει πρὸς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Κράτους. Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον αὐτὴ ἡ μελέτη του ποῦ μοῦ εἶχε κάμει ἐντύπωσιν. Μερικαί του ἄλλαι ἀγορεύσεις εἰς τὴν Βουλὴν πέρυσι περὶ Διοικητικῆς διαιρέσεως ὡς καὶ ἡ περὶ Ἐλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Βουλευτῶν, δημοσιευθεῖσαι εἰς τὰς ἐφημερίδας τότε, εἵλκυσαν τὴν προσοχήν μου διὰ τὸν πλοῦτον τῶν ἐπιχειρημάτων του. Διὰ τὴν ἀγόρευσίν του μάλιστα περὶ διοικητικῆς διαιρέσεως, ὁ γηραιὸς Δηλιγιάννης τὸν ἐπῄνεσεν εἰλικρινῶς καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς.

Ἔκτοτε εἶχα τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀκούσω τὸν νεαρὸν βουλευτὴν Βάλτου ἀγορεύοντα. Ἡ εὐκαιρία αὐτὴ μοῦ ἐδόθη προχθές. Ἐχάρηκα πολὺ ὅπου ἔκαμνα τὴν γνωριμίαν του μακρόθεν διότι δὲν τὸν ἐγνώριζα οὔτε ἐξ ὄψεως. Εἶνε συμπαθέστατος νέος καὶ ὁμιλοῦσε μὲ χάριν καὶ πειστικότητα. Ἡ φωνή του εἶχεν ἕνα τόνον ἀνθρώπου κατ' ἐξοχὴν εὐαισθήτου. Ἑνὸς ὀργανισμοῦ κατεχομένου ἀπὸ ἰσχυρὰν συγκίνησιν. Ἐν τούτοις ὁ τόνος αὐτὸς εἶχεν ἕνα θέλγητρον.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐγὼ θὰ τὸν ἤθελα περισσότερον ψύχραιμον. Ἡ ἰδιότης ὅμως αὐτὴ τῆς ψυχῆς ἔρχεται μὲ τὸν καιρόν. Ἡ μάθησις τοῦ κ. Στράτου, ὅταν συνδυασθῇ μὲ τὴν ψυχραιμίαν, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι πολὺ γρήγορα θὰ τὸν φέρουν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν. Ἄλλως τε γνωρίζει κάλλιστα νὰ καλύπτῃ τὰ ἐλαττώματα του. Ἀπόδειξις ἡ φυσιογνωμία του. Ὅταν τὸν ἰδῇ κανεὶς πλαγίως, ἡ μύτη του φαίνεται ἀέτιος. Φροντίζει ὅμως νὰ δεικνύῃ ὁλόκληρον τὸ πρόσωπόν του. Τότε τὸ ἐλαττωματάκι αὐτὸ χάνεται. Ὅπως εἰς τὴν παρατεθειμένην φωτογραφίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐφωτογραφήθη κατὰ πρόσωπον.

Κατὰ τὰ ἄλλα εἶνε θαυμάσιος ἄνθρωπος, ὅπως μοῦ λέγουν. Ἔχει ὡραῖον χαρακτῆρα, καὶ ἡ ψυχή του ἐνθουσιᾷ δι' ὅ,τι εἶνε καλὸν καὶ ὠφέλιμον. Τὰς ζηλευτὰς αὐτὰς ἰδιότητας τὰς βλέπει κανεὶς ἁπλωμένας ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπον του, ποῦ συνδυάζει τὸ τραχὺ τοῦ Ἀκαρνᾶνος μὲ τὸ ἁπαλὸν τοῦ εὐγενικοῦ ἀνθρώπου. Τοῦ νέου ποῦ ἕνα δυνατὸν ἰδανικὸν δὲν τὸν ἀφίνει ἥσυχον. Ὁ κ. Στράτος ἔχει πολλὰ προτερήματα διὰ νὰ μεγαλουργήσῃ.

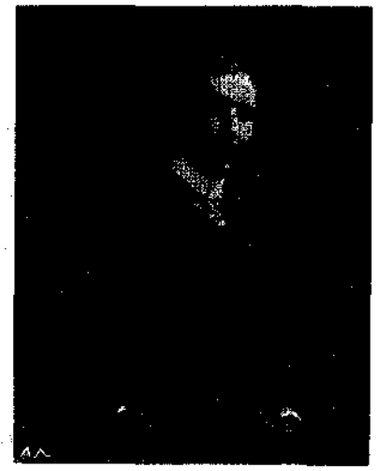

Ἀγαμέμνων Σλῆμαν

ΙΔΟΥ ἕνας νέος ποῦ ἐγεννήθη ὑπὸ αἴσιον ἀστερισμόν. Ἡ ζωή του ὁλόκληρος εἶνε γεμάτη ἀπὸ φῶς. Κατοικεῖ εἰς ἕνα σπίτι ποῦ ὅλοι σπεύδουν νὰ τὸ ἴδουν μόλις φθάσουν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ποῖος δὲν γνωρίζει τὸ «Ἰλίου Μέλαθρον»; Ἐν τούτοις δὲν ἔχει οὐδεμίαν συγγένειαν μὲ τὸν ἀρχαῖον Πρίαμον καὶ μολονότι ὀνομάζεται Ἀγαμέμνων δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Τρωαδίτου ἥρωος διὰ τοῦ Δουρείου ἵππου.

Τὴν πρώτην ἐμφάνισίν του εἰς τὴν Βουλὴν τὴν ἔκαμε πρὸ διετίας νομίζω. Διεδέχθη εἰς τὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς ἐπαρχίας Ἀγυιᾶς τὸν ἀποθανόντα γαμβρόν του Λέοντα Μελᾶν. Ἡ διαδοχὴ αὕτη τῆς ἀντιπροσωπείας δὲν ἐγένετο ἀπὸ ματαιοδοξίαν. Ἐνέκλειεν ἕνα σκοπὸν εὐγενῆ. Ἐπεθύμει νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα του. Τὸν σκοπόν του αὐτὸν τὸν γνωρίζω ἀπὸ μακροῦ χρόνου. Μοῦ τὸν εἶχεν ἐκμυστηρευθῆ ἕνα μαγευτικὸν δειλινὸν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Σηκουάνα. Συνωμιλούσαμεν περὶ φιλολογίας καὶ ἐπιστήμης, καὶ σιγὰ - σιγὰ κατελήξαμεν εἰς τὴν πολιτικήν. Καὶ ἐνῷ ὁ μεγαλοπρεπὴς ποταμὸς σιωπηλὸς κυλοῦσε τὰ πλούσια νερά του, ὁ κ. Σλῆμαν μοῦ ἐψιθύριζε τὰ πολιτικά του ὄνειρα. Ὁμολογῶ ὅτι τὴν αἰσθάνετο αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ἐν Ἑλλάδι πολὺ διαφορετικά. Ὄχι ὅπως τὴν ἐννοοῦν σήμερον οἱ Ἕλληνες πολιτευόμενοι. Τὴν ἤθελε ἀγνὴν καὶ ἀνοιγομένην εἰς μεγάλους ὁρίζοντας. Ἂν τὴν θέλῃ καὶ τώρα ἔτσι, ὅπως τότε, αὐτὸ δὲν τὸ γνωρίζω.

Εἰς τὴν Βουλὴν δὲν ἀνεμίχθη ἀκόμη εἰς μεγάλας συζητήσεις. Ἀκούει τοὺς ῥήτορας καὶ ἀναλύει εἰς τὴν χοάνην τοῦ χημικοῦ—διότι εἶνε προλύτης τῆς χημείας—τοὺς λόγους των. Ἕνεκα τούτου παρακολουθεῖ τὰς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς μὲ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν. Ἔπειτα, ὡς λέγουν, πηγαίνει καὶ μελετᾷ. Ἔχει ὅλα τὸ προσόντα, διανοητικὰ καὶ ὑλικά, διὰ νὰ τὸ κάμῃ αὐτό. Καὶ ἀσφαλῶς αὐτὸ θὰ συμβαίνῃ ἀφοῦ εἶνε τόσον ἐνήμερος ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων. Κοσμογυρισμένος. πολύγλωσσος καὶ μὲ ὀξυτάτην τὴν ἀντίληψιν, δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ διακριθῇ εἰς τὸ κοινοβούλιον. Ἐκτὸς ἂν ὁ ἔρως του πρὸς τὴν ἐπιστήμην τὸν σύρῃ δέσμιον ἀπὸ τὰ ὁλόξανθα μαλλάκια του καὶ πάλιν εἰς τὸ χημικὸν ἐργαστήριόν του. Ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἄλλοτε κατεγίνετο νὰ κάμῃ κονιάκ, ἀπὸ ὕλας ποῦ δὲν λέγονται.

Ἰωάννης Δ. Ῥάλλης

ΤΟΝ κ Ἰωάννην Ῥάλλην τὸν ἐνθυμοῦμαι ὅταν ἀκόμη ἦτο ἕνα χοντροπαλὸ παιδάκι. Ἔκτοτε ἐπέρασαν πολλὰ χρόνια. Ὅταν μοῦ τὸν ἔδειξαν εἰς τὴν Βουλήν, ἐξεπλάγην. Πάντοτε εὔρωστος καὶ μὲ ὤμους ἡρακλείους. ἀλλ' ὄχι τόσον τεράστιος ὅπως πρὸ δεκαετίας.

Ἐκ τοῦ πλησίον δὲν τὸν γνωρίζω Ἕνας συνάδελφος μου ὅμως εἰς τόν ὁποῖον τρέφω ἄπειρον ἐκτίμησιν μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι ὁ κ. Ῥάλλης εἶνε ἐξαιρετικὴ φύσις. Ὡς ἄνθρωπος, ὡς ἐπιστήμων καὶ ὡς χαρακτήρ. Ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν πατέρα του τὸ ὀξὺ τῆς ἀντιλήψεως καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν μελέτην. Ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ ὁρμητικόν. Αὐτὸ εἶνε εὐχάριστον. Τὰ νεῦρα εἰς τὴν πολιτικὴν δὲν ἔχουν θέσιν.

Οἱ συνάδελφοι του ἐν δικηγορίᾳ τὸν θεωροῦν ὡς δυνατὸν νομικόν Δὲν εἶνε καθόλου παράδοξον αὐτό. Ὁ βουλευτὴς Μεγαρίδος εἶνε γόνος μεγάλων νομοδιδασκάλων καὶ «τὸ μῆλο δὲν εἶνε δυνατὸν παρὰ νὰ πέσῃ κάτω ἀπὸ τὴν μηλιά» κατὰ τὴν λαϊκὴν παροιμίαν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον μοῦ φαίνεται, μολονότι νεώτατος, εἶχε γίνει σκέψις ἄλλοτε νὰ σταλῇ καὶ ὡς δικαστὴς εἰς τὰ μικτὰ δικαστήρια τῆς Αἰγύπτου.

Εἰς τὴν Βουλὴν ἀκόμη δὲν ὡμίλησε. Κάθηται εἰς τὴν πτέρυγα τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ ἀκούει μόνον. Θὰ ἦτο νόστιμον ἂν ἐκάθητο εἰς τὴν κυβερνητικήν! Ἀπὸ τὴν φυσιογνωμίαν του φαίνεται ἄνθρωπος αὐστηροῦ χαρακτῆρος καὶ ἀρχῶν. Ἀλλὰ γελαστὸς πάντοτε Μ' ἕνα τέτοιο χαμογελο μάλιστα ἠρνήθη νὰ δώσῃ καὶ τὴν φωτογραφίαν του εἰς τὰ «Παναθήναια». Διότι «κατ' ἀρχὴν» δὲν τοῦ ἀρέσει νὰ δημοσιεύεται ἡ φυσιογνωμία του. Τὸν πιστεύομεν εἰλικρινῶς καὶ σεβόμεθα τὴν ἰδιοτροπίαν του Ἐκτὸς ἂν τὸ κάμῃ ἀπὸ φόβον ἐπειδὴ νομίζει τὸν ἑαυτόν του ἄσχημον.

Τώρα θέλετε καὶ ἕνα ἰδιαίτερον χαρακτηριστικόν του ἀκόμη; Σᾶς τὸ λέγω. Βεβαίως δὲν εἶνε ἀποκάλυψις. Ὁ κ. Ῥάλλης τρέφει ἀληθινὸν ἔρωτα πρὸς τὰ ὅπλα Ἔρωτα τὸν ὁποῖον ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν θεῖον του Χρῆστον Ῥάλλην. Ἂν εἶνε δεινὸς ὁπλομάχος ὅμως, δὲν τὸ εἰξεύρω. Ἁπλούστατα διότι δὲν μοῦ ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ μονομαχήσω μαζί του.

Ἀπόστολος Ἀλεξανδρῆς.

ΝΕΟΣ νεώτατος ὁ κ. Ἀλεξανδρῆς. Μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἐριβώλακα Θεσσαλίαν ποῦ αἱ ἑκάστοτε Κυβερνήσεις ἔχουν ἐγκαταλείψει εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ληστοφυγοδίκων. Ἡ ἐπαρχία Καρδίτσης μὲ τὸν θαυμάσιον ὁρίζοντα της τὸν ἔστειλε διὰ πρώτην φορὰν ἀντιπρόσωπον της. Καθόλου δὲν ἠπατήθη εἰς τὴν ἐκλογήν της. Διότι ἀπέστειλεν εἰς τὴν Βουλὴν ἕνα χαρακτῆρα, ἕνα ἄνθρωπον ποῦ γνωρίζει τί θέλει καὶ τί λείπει ἀπὸ τὸ κοινοβούλιον. Ἡ εὐπρέπεια. Ἡ ἔλλειψις αὕτη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, μετὰ τὴν λογομαχίαν τῶν δύο ἀρχηγῶν, δὲν τοῦ διέφυγε. Δὲν τὸν ἀφῆκε ψυχρὸν καὶ ἀδιάφορον. Μὲ τὸ σθένος τοῦ νέου, τοῦ ἐργαζομένου καὶ τοῦ ἀξιοπρεποῦς, τὴν ἐκαυτηρίασε μὲ σεμνότητα καὶ ἠρεμίαν.

« Εἶνε λυπηρόν, εἶπε, νὰ βλέπωμεν τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν κομμάτων τοιουτοτρόπως λογομαχοῦντας. Τὰ μαθήματα τῆς εὐπρεπείας, ποῦ δίδουν εἰς ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους, δὲν εἶνε καθόλου εὐχάριστα. Ἤτο προτιμώτερον ἐν τῷ μέσῳ τοιαύτης Βουλῆς νὰ μὴ εὑρισκόμην ».

Εἶνε λόγια αὐτὰ ποῦ ἐγκλείουν ὁλόκληρον κόσμον. Μᾶς ἀνοίγουν νέους ὁρίζοντας καὶ μᾶς πείθουν ὅτι εἰς τοὺς νέους ὀφείλομεν νὰ ἐλπίζωμεν. Εἰς τοὺς νέους ὅμως ποῦ βλέπουν καθαρὰ καὶ μακρυά, ὅπως ὁ κ. Ἀλεξανδρῆς ὅστις μόνος του ἐχάραξε τὴν φυσιογνωμίαν του βαθύτατα μέσα εἰς τὴν Βουλήν.

Κατόπιν τὸν ἤκουσα ἀγορεύοντα περὶ τοῦ νομοσχεδίου τῆς εὐρείας περιφερείας. Ὁμολογῶ ὅτι μ' ἐμάγευσαν αἱ σκέψεις του. Ἐκηρύχθη καὶ αὐτὸς ἐναντίον τούτου, ὄχι ἐκ πνεύματος ἀντιπολιτευτικοῦ, ἀλλ' εἰλικρινῶς ἐκ πεποιθήσεως. Ὡμιλοῦσε μὲ ἐπιχειρήματα ἁδρά, μὲ φυσικότητα πολλὴν καὶ μὲ ὕφος ρητορικὸν ποῦ μᾶς προαγγέλλει ἀληθινὸν τοῦ λόγου μαχητήν.

Καὶ ἕνα χαρακτηριστικὸν ἀκόμα. Εἶνε φίλος προσωπικὸς καὶ θαυμαστὴς τοῦ Ζὰν Μορεάς.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΙΝΕ βιβαίως γνωστὸς εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν « Παναθηναίων » ὁ Δάντε-Γαβριὴλ Ῥοσσέτι, εἷς τῶν ἰδιοτυπωτέρων ἄγγλων ζωγράφων καὶ ποιητῶν ἐκ τῶν καλουμένων προρραφαηλικῶν. Καὶ εἶνε ἴσως γνωστὸν καὶ τὸ λυγρὸν μυθιστόρημα τῆς ζωῆς του, — ὁ ἔρως του ὁ ἀπόλυτος πρὸς μίαν γυναῖκα — τὴν ὁποίαν ἔχασε τόσον προώρως καὶ τῆς ὁποίας τὰ χείλη καὶ οἱ νοσταλγικοὶ ὀφθαλμοὶ ἀναφαίνονται πιστῶς εἰς πᾶσαν γυναικείαν κεφαλὴν τῶν θεσπεσίων ἔργων του, ἀπὸ τῆς Beata Beatrix τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσαν κάποτε τὰ «Παναθήναια» ἕως τῆς Rosa Triplex τὴν ὁποίαν βεβαίως κάποτε θὰ δημοσιεύσουν.— Εἰς τὸν ἔρωτα αὐτὸν ἀναφέρεται ἡ ἐξ ἑκατὸ καὶ ἑνὸς σονέτων συλλογή ἡ ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον « Τὸ Σπίτι τῆς Ζωῆς » ἐκδοθεῖσα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀποσπῶμεν τὰ ἐν τῷ παρόντι τεύχει δημοσιευόμενα τρία σονέτα.

Περὶ τῆς συλλογῆς αὐτῆς ἂς προσθέσωμεν ὅτι ἀρχικῶς δὲν ἦτο προωρισμένη διὰ τὴν δημοσιότητα, ἀφοῦ γραφεῖσα διὰ μίαν γυναῖκα ἐναπετέθη, χειρόγραφος ἔτι, ἐν τῷ φερέτρῳ τῆς γυναικὸς αὐτῆς, καὶ μόνον μετὰ χρόνον πολὺν ἐξετάφη ἐκεῖθεν ἵνα ἀποτελέσῃ τὸ περικαλλέστερον ἴσως τῶν μαυσωλείων διὰ τὴν πολυαγαπημένην νεκράν, τὸ μέτωπον τῆς ὁποίας ἔκποτε ἐπιστέφει ὁ φωτοστέφανος τῆς ἀθανασίας.

Δ.

ΤΑ «Paysages et Sentiments» τοῦ Ζὰν Μορεάς ποῦ ἐξέδωκε ἡ διεθνὴς Ἐκδοτικὴ βιβλιοθήκη Sansot et Cie εἰς τὸ Παρίσι, εἶνε ἕνα μικρὸν τομίδιον ποῦ συγκεντρώνει μερικὰ κριτικὰ ἄρθρα τοῦ ποιητοῦ τῶν «Στροφῶν» περὶ διαφόρων παλαιῶν καὶ ἄλλων σχετικῶν νεωτέρων Γάλλων ποιητῶν καὶ λογογράφων, καθὼς καὶ ἐντυπώσεις ταξειδίων ἀνὰ τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅπου ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης βλέπει ἀπὸ κάθε σελίδα ν' ἀναδίδεται μία εἰρωνεία καθαρῶς Σωκρατική.

Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ κάμνει τὸ γόητρον αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, δὲν εἶνε μόνον ἡ εἰρωνεία ἀλλὰ καὶ ἡ μελαγχολικὴ περιπάθεια τοῦ ποιητοῦ μὲ τοὺς βαθεῖς ὑπονοϊσμούς του ποῦ, ἁπλωμένοι εἰς ἕνα ὕψος καθαρὸν ὅπως ὁ Ἀττικὸς οὐρανός, αἰχμαλωτίζουν κάθε ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται τὴν σκέψιν του, μὲ κάποιο χαμόγελο, ν' ἀτενίζῃ τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς. Διότι ὁ Μορεὰς καὶ εἰς τὰ ἁπλούστερα δημιουργήματα του εἶνε πάντοτε ὁ μεγάλος αἰσθητικὸς καὶ ὁ βαθὺς pànseur ποῦ εἰς ἕνα παραδοξολόγημα του κρύπτει μίαν μεγάλην ἀλήθειαν ἐσωτερικῶς, ὅπως ἐξωτερικῶς παρουσιάζει εἰς τὴν ἐντέλειαν τὴν μορφὴν τῶν πραγμάτων.

Καὶ αὐτὴ ἡ ἐντέλεια τῆς μορφῆς εἰς τὰ ἔργα του εἶνε σχεδὸν κτῆμα ἀναφαίρετον τοῦ Μορεάς, ἀφοῦ τὸ αὐστηρῶς ὡραῖον εἴτε εἰς τὸν ἔμμετρον, εἴτε εἰς τὸν πεζὸν λόγον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, μόνον εἰς αὐτὸν ἀπαντᾷ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, ὅπου ἡ τάσις πρὸς εὕρεσιν νέων ὁριζόντων καλλιτεχνικῶν ἔκαμε νὰ παραστρατήσουν ὄχι ὀλίγοι ἐκ τῶν πρώτων καλλιτεχνικῶν ταλάντων τῆς παγκοσμίου φιλολογίας

Εἰς τὰ «Paysages et Sentiments» βλέπει κανεὶς τὸν τέλειον σύνδεσμον τῆς οὐσίας μὲ τὴν μορφήν.

Ζ.

ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ, δημοτική, ψυχαρική, μὲ διαφόρους περιορισμοὺς διὰ τοῦ ἠπία, μετρία, αὐστηρὰ ἀποτελοῦν τὰς ποικίλας φάσεις τοῦ *γλωσσικοῦ* ζητήματος, τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ πλέον κατήντησε *στομαχικόν*.

Εἰς αὐτὸ λοιπὸν τὸ ζήτημα ἔρχεται ἐκ τῆς σοφῆς Γερμανίας νεωτάτη — καὶ κατὰ χρονολογίαν — γνώμη τοῦ διακεκριμένου γλωσσολόγου κ. Καρόλου Μπρούγκμαν, δημοσιεύοντος εἰς τὸ φύλλον τοῦ Μαΐου 1906 τῆς «Γερμανικῆς Ἐπιθεωρήσεως (Deutsche Revue)» ἑνδεκασέλιδον ἄρθρον.

Καὶ πρῶτον διὰ μακρᾶς εἰσαγωγῆς ἀποδεικνύει ὅτι εἰς ὅλους τοὺς πολιτισμένους λαοὺς σχηματίζεται ἐκ τῶν διαφόρων γλωσσικῶν ἰδιωμάτων, γλῶσσα τις Κοινή, ἡ ὁποία πάντοτε καθίσταται *γραπτὴ* γλῶσσα ἑκάστου λαοῦ, ἐν ᾧ τὸ ὑπὸ τῶν λογίων διὰ τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας μεταδιδόμενον ἰδίωμα εἰς τοὺς κύκλους τῶν ἐγγραμμάτων εἶναι τι ἀσταθὲς καὶ μεταβλητόν, διότι παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας τῶν τοιούτων ἀνθρώπων μένει κάτι τι εἰς αὐτούς, πολλάκις χωρὶς οἱ ἴδιοι νὰ τὸ ἐννοοῦν, ἐκ τοῦ ὁμιλουμένου ἰδιώματος τοῦ τόπου, ὅπου ἕκαστος ἔζησεν ἢ ἔδρασεν.

Ἔπειτα ἀναφέρει πῶς ὁ Δάντε καὶ ἄλλοι ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Λομονόσσωφ καὶ Καραμπὶν ἐν Ρωσσίᾳ ἤνοιξαν εἰς τὴν λογοτεχνίαν τὰς πύλας τῆς φυσικῆς γλώσσης δι' ἔργων κλασικῶν, τὴν διέδοσαν καὶ ἔφεραν δι' αὐτῆς τὴν ἀκμὴν τῆς φιλολογίας.

Καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰδικοῦ μας γλωσσικοῦ ζητήματος, λέγων ὅτι ἡ Καθαρεύουσα δὲν ἐπεβλήθη ἀλλ' ἐξ ἱστορικῶν λόγων διεμορφώθη, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ἀναπτυχθεὶς πατριωτισμὸς τῶν Ἑλλήνων τοῦ νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν — πρᾶγμα ἐντελῶς ἀδύνατον — ἔφερε τὴν ἀντίδρασιν τοῦ κ. Ψυχάρη καὶ τῶν ὀπαδῶν του, ἡ ὁποία ὡς ἀντίδρασις μὲν εἶναι ἀξία ἐπαίνου ἀλλ' ἐν τῇ ἐφαρμογῇ εἶναι ψευδὴς καὶ παράλογος θεωρία.

Περιγράφων δὲ κατόπιν τὴν μεταξὺ τῶν κ. κ. Χατζηδάκι καὶ Κρουμπάχερ φιλονεικίαν καὶ χαρακτηρίζων τὰς θεωρίας των ὀρθὰς μὲν ἐν μέρει, ὑπερβολικὰς δὲ ἀφ' ἑτέρου, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀναμόρφωσις τῆς γλώσσης μας εἶναι δυνατὴ ἂν ἡ Κυίρα καθαρεύουσα καταβῇ ὀλίγας βαθμίδας ἐκ τοῦ θρόνου της πρὸς τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν. Ἀκριβῶς τὴν λύσιν ταύτην ἐμπράκτως ἐπιδιώκουν τὰ « Παναθήναια » ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ χαίρομεν ὅτι καὶ ἀνὴρ μεγάλης περιωπῆς συμβουλεύει τὴν μόνην ὀρθὴν ταύτην ὁδόν.

Α.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΝ σημασίαν ἐνεῖχεν ἡ ὁμιλία τοῦ ἐκ Κύπρου δικηγόρου κ. Εὐαγγέλου Χατζηϊωάννου εἰς τὸν « Παρνασσὸν » περὶ τῆς ὡραίας νήσου καὶ τῆς ἐν αὐτῇ περιοδείας τοῦ κ. Ματσούκα. Ἡ αἴθουσα κατάμεστη ἀπὸ ἐκλεκτὸν κόσμον. Ἡ ὁμιλία του γεμάτη ἀπὸ ἐπιχειρήματα, ἀπὸ ποιητικὰς ἐξάρσεις καὶ ἀπὸ ἀνέκδοτα ζωντανά, παρμένα ἀπὸ τὴν πατριωτικὴν περιοδείαν τοῦ ἐθνικοῦ ἀποστόλου.

Ὁ κ. Χατζηϊωάννου δὲν ὡμίλησε μόνον ὡς ἀλύτρωτος Ἕλλην ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ μαγευμένο νησὶ τῆς Παφίας. Ἐδείχθη καὶ τεχνίτης τοῦ λόγου. Δὲν μᾶς εἶπε μεγαλαυχήματα μὲ λόγια ἐγωϊστικά, μᾶς ὑπέδειξεν ὅμως μὲ χάριν πολλὴν ὅτι ἀκοίμητον εἶνε τὸ πῦρ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Κυπρίων διὰ τὴν γλυκυτάτην μητέρα. Καὶ τὰ λόγια του ἐμάγευον ὄχι μόνον τὴν ψυχήν μας ἀλλὰ καὶ τὴν σκέψιν μας, τὴν ὁποίαν ἐκάλουν εἰς ἐργασίαν. Μᾶς εἶπε πῶς « ἑλληνοποιοῦντου οἱ Ἕλληνες» καὶ πῶς οἱ λαοὶ μεγαλύνονται διὰ τῆς βασίμου καὶ θετικῆς ἐργασίας. Ἀλλὰ μᾶς τὸ εἶπε χωρὶς νὰ θίξῃ τὸν ἐγωϊσμόν μας, μὲ λεπτότητα, ὁδηγῶν ἠρέμα τοὺς ἀκροατάς του ἐπάνω εἰς τὰς κλιτύας τῶν Κυπριακῶν βουνῶν.

Αὐτῶν τῶν βουνῶν τὸ ἄρωμα, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀκοιμήτου πυρὸς τὴν φλόγα, ἀπερχόμενοι ἀπέφερον οἱ ἀκροαταὶ τοῦ κ. Χατζηϊωάννου, τοῦ ὁποίου δὲν θὰ λησμονήσωμεν τὴν ἐλπιδοφόρον διάνοιαν καὶ ψυχήν. Μᾶς ἔφερε ἕνα ἀσπασμὸν τῆς Κύπρου πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὸν ὁποῖον γλυκύτατα ἐνεκλείσαμεν βαθειὰ εἰς τὴν ψυχήν μας.

Ζ.

ΕΛΑΒΑΜΕΝ τὴν μετάφρασιν τῆς «Γαλατείας» τοῦ Σπ. Βασιλειάδη εἰς τὴν ἰταλικήν, φιλοπόνημα τοῦ κ. Simone Brower. Ὁ μεταφραστὴς προτάσσει μερικὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ ποιητοῦ ἀξιοσημειώτους τόσον διὰ τὴν ἀκρίβειαν ὅσον καὶ διὰ τὴν δαψίλειαν. Τὸ δρᾶμα τοῦ Βασιλειάδη εἶνε ὁπωσδήποτε μνημεῖον μιᾶς ἐποχῆς καὶ μὲ ὅλον τὸν σχολαστικὸν χρωματισμὸν διαβάζεται ὡς ἔργον μὴ ἐστερημένον λυρισμοῦ ἰδίως. Ὀφείλομεν νὰ εὐγνωμονοῦμεν τοὺς ἀδελφοὺς Ἰταλοὺς διὰ τὴν προσοχὴν τὴν ὁποίαν δίδουν εἰς τὴν πτωχὴν μας λογοτεχνίαν. Γνωστὴ εἶνε ἡ μετάφρασις τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν ἀπὸ τὸν Paolo Emilio Pavolini ὁ ὁποῖος καὶ ἐπεμελήθη τὴν νέαν ἔκδοσιν τῶν Canti popolari greci tradotti ed illustrati da Niccolò Tommaseo εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῶν λαῶν διευθυνομένην ἀπὸ τὸν ποιητὴν G. Pascoli τῆς Γαλατείας εἴχαμεν ἕως τώρα δύο ἄλλας μεταφράσεις τοῦ An. Frabasile 1877 καὶ τοῦ Ag. Garlato Βενετία 1822.

ΕΙΣ τὴν «Nuova Rassegna» τῆς Φλωρεντίας ὁ καθηγητὴς κ. P. Ciuti δημοσιεύει περὶ τῆς δημοτικῆς μας ποιήσεως ἀξιοσημείωτον μελέτην μεταφράζων συνάμα διάφορα δημοτικά μας ᾄσματα ὅπως « Τὸ λαγιαρνί », τὸν « Ἀποχαιρετισμὸν τοῦ κλέφτη », τὴν « Διαθήκην τοῦ κλέφτη », τὴν « Καπετάνισσα » καὶ ἀκόμη τὸ « Τραγοῦδι τοῦ κλέφτη » τοῦ Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ. Ὁ κ. Ciuti παρατηρεῖ ὅτι ἡ δημοτικὴ ποίησις εἶναι ἡ ψυχὴ αὐτὴ τοῦ ἔθνους « τὴν ὁποίαν μαντεύει κανεὶς κάτω ἀπὸ τὸ τραγοῦδι, διότι τὸ τραγοῦδι εἶνε μία ἰσχυρὰ ἀνάγκη διὰ τὸν λαόν. Ὁ χωρικὸς ἀροτριᾷ τὸ χωράφι του τραγουδῶντας, τραγουδῶντας ἐργάζεται ἡ γυναῖκα. . » Πῶς θὰ ἠμποροῦσαν νὰ τραγουδοῦνται τὰ τραγούγια αὐτὰ ἂν δὲν ἐκαθρέπτιζαν τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ;

Ἡ κυρία G. Reutter ἐξέδωκε σημαντικὴν μελέτην περὶ τῆς γερμανίδος ποιητρίας Ἀννέττας φὸν Δρόστε-Χύλσοφ. Μαζὶ μὲ τὴν Σαπφὼ καὶ τὴν Ἠρινναν τῶν Ἑλλήνων, τὴν κυρίαν Μπράουνιγκ τῶν Ἄγγλων, τὴν κυρίαν Ἄκερμαν τῶν Γάλλων, μαζὶ μὲ τὴν μυθιστοριογράφον Ἔλλιοτ τὴν Ἀγγλίδα καὶ τὴν κυρίαν Γκράτζια Δελένδα τὴν Ἰταλίδα, πρέπει νὰ συγκαταριθμηθῇ καὶ ἡ γερμανὶς αὐτὴ ποιήτρια. Ἐγεννήθη εἰς τὰ 1797 εἰς τὴν Βεστφαλίαν. Τὴν νεότητά της ἡ ποιήτρια διῆλθε μεταξὺ τῶν εὐγενῶν τῆς Βεστφαλίας ἀνατραφεῖσα ἀπὸ μητέρα εὐφυᾶ καὶ ἀρκετὰ μορφωμένην. Εἰς τὴν ποιητικήν της διαμόρφωσιν δὲν ἐπηρεάσθη καθόλου οὔτε ἀπὸ τὸν ῥομαντισμὸν τῆς ἐποχῆς, οὔτε ἀκόμη ἀπὸ τὸν Γκαῖτε, τοῦ ὁποίου μάλιστα τοὺς στίχους ποτέ της δὲν ἐγνώρισε· καὶ εἶνε ἴσως βέβαιον ὅτι καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς Βάϊμαρ ποτέ του δὲν ἐγνώρισε τοὺς στίχους τῆς Ἀννέττας φὸν Δρόστε—Χύλσοφ Ἡ ἐκπαίδευσις της ὑπῆρξε τελεία. Ἔμαθε γαλλικὰ καὶ λατινικά. Ἐννοοῦσε δὲ ὀλίγον καὶ τὴν Ἑλληνικήν. Νευρική, χλωρωτική, πάντοτε γυρμένη εἰς τὰ βιβλία της ἐξέπλητε μὲ τὸ παράδοξον τῆς ἐμφανίσεώς της τοὺς χωρικούς, οἱ ὁποῖοι ἄρχισαν νὰ τῆς ἀποδίδουν δύναμιν ἰαματικὴν τῶν νόσων. Ἠγάπησε τὰς ὡραίας τέχνας καὶ εἶχεν ἀποκτήσει καλλιτεχνικὰς συλλογάς.

Τὸ ἔργον της εἶνε ἀξιοσημείωτον. Ἀρχίζει δὲ κυρίως ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποῦ ἡ Ἀννέτα ἐρωτεύθη μὲ τὸν υἱὸν μιᾶς φίλης τὴν ὁποίαν ἐκείνη ἀποθνήσκουσα τῆς εἶχεν ἐμπιστευθῆ. Ἔρως ὅσιος καὶ ἀτυχὴς ποῦ ἔμεινε κρυφὸς πάντοτε. Ἔγραψε λοιπὸν ballades, ὕμνους θρησκευτικούς. Ἀφήνει ἀκόμη ἕνα διήγημα τὸ ὁποῖον εἶνε καὶ τὸ ἀριστούργημά της **Die Judenbuche** τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ ἱστορία ἑνὸς ἐγκλήματος καὶ ἡ ἐξιλέωσις μαζὶ καὶ τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τοῦ γάλλου διηγηματογράφου Μεριμέ.

ΕΙΣ τὴν « Nuova Rassegna » τῆς Φλωρεντίας δημοσιεύεται μελέτη περὶ τοῦ Ἰακώβου Λεοπάρδη, τοῦ μεγάλου πεσιμιστοῦ ποιητοῦ καὶ λογογράφου τῶν ἀρχῶν τῆς περασμένης ἑκατονταετηρίδος.

Ὁ Ἰάκωβος Λεοπάρδης ἐγεννήθη τὸ ἔτος ἀκριβῶς ἐκεῖνο κατὰ τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Διονύσιος Σολωμὸς (1798). Μεταξὺ τῶν ποιητῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὀλίγοι εἶνε ποῦ ὑφίστανται ἀκινδύνως τὴν σύγκρισιν πρὸς τὸν ἁπλοῦν, λιτὸν καὶ ἀπαισιόδοξον Λεοπάρδην. Οἱ διάλογοί του τὸν θέτουν μαζὶ μὲ τοὺς κλασικοὺς συγφεῖς. Αἱ δὲ Ἑλληνιστικαί του σπουδαὶ καθὼς καὶ αἱ μελέται ἐπὶ τῶν Ἰταλῶν κλασικῶν, κυρίως τοῦ Πετράρκα, τὸν ἀναδεικνύουν φιλόλογον κ' ἑρμηνευτὴν δοκιμώτατον.

Ἡ μελέτη ποῦ τοῦ ἀφιερώνει εἰς τὸ ἓν λόγῳ περιοδικὸν ὁ κ. Ἰωάννης Rabizzani, σημειώνει τὰς ἐπιροὰς τοῦ Πετράρκα ἐπὶ τῆς Λεοπαρδικῆς ποιήσεως καὶ τῆς ἐν γένει ἐξελίξεως τοῦ ταλάντου τοῦ Λεοπάρδη. Τὰ πρῶτα, πατριωτικὰ ποιήματα τοῦ Λεοπάρδη καθὼς καὶ τὰ ἐρωτικὰ ἔχουν τ' ἀντίστοιχα εἰς τὰς πετραρχικὰς ὠδάς. Ἀλλ' ὁ πετραρχικὸς ἰδανισμὸς — ἕνας χριστιανικὸς ἰδανισμὸς — εἶνε οὐσιωδῶς διάφορος ἀπὸ τὸν Λεοπαρδικὸν ἰδανισμόν, ἕναν ἰδανισμὸν ἀπαισιόδοξον μὴ ἱκανοποιούμενον καὶ ἄπιστον. « Ὁ ἰδεαλισμὸς τοῦ Λεοπάρδη, λέγει ὁ κ. Rabizzani, εἶνε καθαρὰ δημιουργία τοῦ πνεύματός του, τὸ ὁποῖον δὲν πιστεύει εἰς ἄλλον κόσμον. Ἡ ζωὴ εἶν' ἕνα ὄνειρον, μία ὀνειροφαντασία τῆς νεανικῆς ἡλικίας ἰδιαιτέρως· ὁ θάνατος εἶνε ἡ πραγματικότης, ἡ ἀλήθεια ποῦ διαλύει κάθε ὄρκον καὶ χωρίζει παντοτεινά. Διὰ τὸν Δάντην, ἡ γηΐνη ζωὴ εἶνε ἡ vallis lacrymarum τῆς Ἐκκλησίας, ἔξορία ἀπὸ τὴν ὁποίαν οἱ δίκαιοι ἀποθνήσκοντες πετοῦν εἰς τὴν αἰωνίαν πατρίδα τῶν οὐρανῶν».

++

ΕΙΣ τὸν Καλλιτεχνικὸν Σύλογον τοῦ Μονάχου ἐξετέθησαν τελευταίως ἔργα καὶ σπουδαὶ τοῦ Γύζη. Ἰδοὺ τί γράφει περὶ τοῦ Ἕλληνος ζωγράφου Γερμανὸς κριτικός.

«Ἦτο φύσις διαυγής, διάπυρος, καὶ ψυχὴ καλλιτεχνική, γεμάτη ἀπὸ λαμπρὰ ὄνειρα, ἀπὸ σχέδια τολμηρά, μὲ αἰσθήματα φυλῆς εὐγενοῦς. Κυττάξετε τὰ δύο σχεδιάσματα δεξιά, πλησίον τῆς ἑστίας Μία ἐσωτερική φωτιά, εἰς τὰ σκίτσα αὐτά, τόσον διαφορετικὴ κατὰ τὸ θέμα, συντήκει αὐτὰ εἰς ἁρμονίαν χρωμάτων. Ἁρμονία χρωμάτων τὰ διαπνέει ὅλα μὲ χάριν, ἠρέμα συνυφασμένη ἐκ παραδόξων τόνων, ποῦ φαίνεται ὅτι ἠντλήθησαν ἀπὸ τὴν θάλασσαν μεσημβρινῶν ἀκτῶν. Κανεὶς Γερμανός, κανεὶς Γάλλος δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἐξεύρῃ τὴν μουσικὴν αὐτὴν κλίμακα Εἰς τὰ ἔργα του καταφαίνεται ὅλως ἰδιάζουσα ἀντίληψις χρωμάτων καὶ ρυθμικῆς.

Καταφαίνεται ὁ Ἕλλην».

ΕΙΣ τὴν Ὁλλανδίαν ἐφέτος πρόκειται νὰ ἑορτασθῇ ἡ τριακοσιετηρὶς τοῦ ζωγράφου Ρέμπραντ. Ὅπως γράφει ὁ κ Tristan Leclère εἰς ἕνα περιοδικόν, ἡ κυριαρχοῦσα ἰδιότης τῶν ἔργων τοῦ Ρέμπραντ εἶνε *ἡ λάμψις*. Ἰδιότης ἡ ὁποία ὁδηγεῖ κάποτε εἰς τὸ ἐλάττωμα. Εἴτε πρόκειται περὶ τοῦ Ἰακὼβ εὐλογοῦντος τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰωσήφ, εἴτε περὶ τῆς Ἰουδαίας μνηστῆς εἴτε διὰ τὴν αὐτοπροσωπογραφίαν τοῦ 1655, ἢ τοῦ πορτραίτου τῆς γηραιᾶς δουκίσσης δὲ Δεβονσίρ, ἡ λάμψις ποῦ φωτίζει τὰ πρόσωπα εἶνε ἐκείνη ποῦ τὰ μεταμορφώνει τελείως. Βιβλία περὶ τοῦ Ρέμπραντ ἐσχάτως ἐκδοθέντα εἶνε αἱ μονογραφίαι τοῦ Αἰμιλίου Βεραίρι ν, τοῦ Βέλγου ποιητοῦ, καὶ τοῦ Αἰμιλίου Μισέλ.

ΕΙΣ τὴν Revue de l' art ancien et moderne δημοσιεύεται ἄρθρον «ἡ νεότης τοῦ Ἔννερ» τοῦ ἀλσατοῦ ζωγράφου τοῦ ὁποίου εἰκόνες ἤλθαν ἄλλοτε ταξιδεύουσαι, καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἰδοὺ ἀποσπάσματα μιᾶς ἐπιστολῆς του: «Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Ῥαφαὴλ εἶνε κατιτί θαυμαστόν, καὶ μὲ ὅσα ἂν λέγωνται ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐζωγραφήθη ἐξ ὁλοκλήρου ἀπ' αὐτόν, ὑπερβάλλει ὅλους τοὺς ἄλλους ζωγράφους. Αἱ σκιαὶ εἶναι ἐν τούτοις παραπολὺ μαῦραι ὅπως καὶ τὸ βάθος τοῦτο δὲν ἐξηγεῖται μὲ τόσον ζωηρὰ χρώματα. Τοιουτοτρόπως ὁ πίναξ αὐτὸς τοῦ Ῥαφαὴλ, θαυμαστὸς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν κεφαλῶν, τῆν στερεότητα τοῦ σχεδίου καὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτήν, εἶνε ψευδῆς ἀναφορικῶς πρὸς τὰ χρώματα καὶ στερεῖται ἑπομένως ποιήσεως Τὸ χρῶμα τῶν Stanze εἶνε πολὺ ἀληθινώτερον ἰσοφαρίζει κάποτε μὲ τὸν Τισιανόν . . .

«Ἂν μοῦ ἐδίδετο νὰ ἐκλέξω, θὰ ἔπαιρνα μίαν εἰκόνα τοῦ Κορρεγίου πρὸ παντός, σχέδια τοῦ Ῥαφαὴλ, καὶ θὰ ἤθελα τὸ πορτραῖτο μου καμωμένο ἀπὸ τὸν Βελάσκεζ Ὅσον ὁ Κορρέγιος ἀγαπᾷ τὴν γλυκύτητα ὅπως καὶ ὁ Λεονάρδος δὰ Βίντσι, ἔτσι καὶ ὁ Βελάσκεζ ἀγαπᾷ τὴν λάμψιν. Δὲν ἀποφεύγει ἀκόμη νὰ κάμῃ νὰ λάμπῃ ὁ ἱδρὼς ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπον. Ὁ Λεονάρδος δὰ Βίντσι βάζει τὰ δυνατά του νὰ ἀποφύγῃ καθετί ποῦ λάμπει ἐπὶ τῆς σαρκός· θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἐζωγράφισε διὰ μέσου ἑνὸς πέπλου Ὁ Κορρέγιος μὲ τὰς ἰδίας ἀρετὰς εἶνε πολὺ περισσότερον χρωματιστὴς καὶ μάλιστα χρωματιστὴς μὲ εὐγένειαν».

++

ΕΙΣ τὰ θερινὰ θέατρα τῶν Ἀθηνῶν προστίθεται καὶ νέον θέατρον, ***Πολυθέαμα*** εἰς τὸν κῆπον τοῦ Ὠδείου Λόττνερ. Τὴν διεύθυνσιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τοῦ θεάτρου τούτου ἔχει ὁ κ. Γερ. Βῶκος, εἰς τὸν ὁποῖον παρεχώρησεν αὐτὸ ὁ μουσικὸς Σύλλογος «Ἀπόλλων». Καθ' ὅλην τὴν θερινὴν περίοδον θὰ παιχθοῦν νέα ἑλληνικὰ ἔργα τῶν κ. κ. Ἀριστομ Προβελεγγίου, Ἀγγ. Τανάγρα, Γερ Βώκου, Παύλου Νιρβάνα, Νικ. Λάσκαρη κλπ. Ἐπίσης θ' ἀπαγγέλλωνται ποιήματα ἑλλήνων καὶ ξένων ποιητῶν, κωμικοὶ μονόλογοι, πολλάκις παρὰ τῶν ἰδίων τῶν συγγραφέων. Μετὰ τοῦ δράματος θὰ συνδυασθῇ ἡ μουσικὴ καὶ τὸ ᾆσμα Θὰ ψάλλωνται δυωδίαι καὶ χορικὰ ᾄσματα ὑπὸ ἀνδρικοῦ χοροῦ ἐκ μαθητῶν τοῦ Ὠδείου. Λόττνερ. Ἰδιαίτεραι ἀναμνηστικαὶ ἑσπερίδες θὰ δοθοῦν ἔργων τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Βαλαωρίτου, τοῦ Παράσχου, Βασιλειάδου, Παπαρρηγοπούλου, Κορομηλᾶ, Καμπύση Ἡ ἔναρξις τὴν 10 Ἰουνίου.

++

Ο ὑφηγητὴς τῆς Γενικῆς Χημείας κ. Γεώργιος Θ. Ματθαιόπουλος, ἀπὸ τοὺς σοφωτέρους νέους ἐπιστήμονας, μᾶς δίδει ἕνα βιβλιαράκι, ἄξιον πολλῆς προσοχῆς. «*Αἱ περὶ τῆς Ὕλης Θεωρίαι — Ἄτομα, Ἰόντα, Ἠλεκτρόνια*» εἶνε τὸ ἐναρκτήριον, εἰς τὴν καθέδραν τῆς Γενικῆς Χημείας, μάθημα τοῦ νεαροῦ ὑφηγητοῦ. Ἡ κριτικὴ ἱστορία τῶν περὶ τῆς ὕλης θεωριῶν, ἀπὸ τῶν ἀρχεγόνων θεολογικῶν καὶ ποιητικῶν ἀντιλήψεων μέχρι τῶν ἐρευνῶν τῶν ἡμερῶν μας, ἕνα θέμα τόσον εὐρύ, διὰ νὰ περιληφθῇ μὲ τόσην ἀρτιότητα, μεστότητα, ἀκρίβειαν καὶ μέθοδον, εἰς τὰς ἑξῆντα σελίδας τῆς μελέτης τοῦ κ. Ματθαιοπούλου, προϋποθέτει καὶ προαπαιτεῖ εὐρυτάτην γνῶσιν ὅλων τῶν συναφῶν ζητημάτων, φωτισμένην ἐκτίμησιν τῶν ἰδεῶν, ἀκριβολόγον διάκρισιν τῶν λεπτομερειῶν. Ἄνευ τῶν ἐφοδίων αὐτῶν κάθε ἀπόπειρα συνοψίσεως τόσον εὐρυτάτων θεμάτων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, μεταπίπτει εἰς ἀμέθοδον, ἄνισον καὶ χαῶδες σύμφυρμα, λαβύρινθον εἰς τὸν ὁποῖον κανένας μῖτος Ἀριάδνης δὲν εἶνε ἱκανὸς νὰ ὁδηγήσῃ τὸν ἀναγνώστην. Εἰς τὰς ὀλίγας σελίδας τοῦ κ. Ματθαιοπούλου—μία ἀρετὴ τῶν σοφῶν βιβλίων—ὁ μᾶλλον ἀνίδεος ἀναγνώστης ἠμπορεῖ ἀκόπως νὰ παρακολουθήσῃ τὴν μακρὰν ἐξέλιξιν τῶν περὶ τῆς Ὕλης θεωριῶν, θεωριῶν αἱ ὁποῖαι ἀπησχόλησαν

τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς ἐκδηλώσεων καὶ αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, διὰ τῆς μελέτης τῶν καθοδικῶν ἀκτίνων καὶ τῶν αἰγλοβόλων σωμάτων, προσέλαβαν τὴν φαεινοτέραν αὐτῶν μορφήν, τείνουσαι εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν μεγαλειτέρων φυσικῶν προβλημάτων. Καὶ ὅμως, ὡς παρατηρεῖ ὁ συγγραφεύς, περατῶν τὴν σύντομον καὶ μεστὴν αὐτὴν ἀνασκόπησιν τῶν περὶ Ὕλης θεωριῶν, ἡ τελευταία λέξις τῆς ἐπιστήμης δὲν εἶνε ἡ μία ἐπικύρωσις τῆς ἀτομικῆς θεωρίας τοῦ Δημοκρίτου καὶ μία ἀκόμη δόξα τοῦ ἑλληνικοῦ δαιμονίου, ἀνακηρυσσομένη ἀπὸ τὰ στόματα τῶν ἐργατῶν μιᾶς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία ἐγεννήθη αἰῶνας ὁλοκλήρους μετὰ τὸν Ἕλληνα φιλόσοφον. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Ματθαιοπούλου ἀναδεικνύει ἕνα νέον ἐπιστήμονα, μὲ γενικὸν πνεῦμα καὶ φιλοσοφικὴν ἰδιοσυγκρασίαν, ἀρετὰς ποῦ συναντῶμεν δυστυχῶς πολὺ σπανίως εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τῶν στενῶν εἰδικοτήτων.

ΜΕΤΑ τὴν «Στενογυρίαν τοῦ Ἐγκεφάλου» ὁ κ. Μιλτιάδης Οἰκονομάκης, νευρολόγος καὶ ἐπιμελητὴς τῆς Νευρολογικῆς καὶ Ψυχιατρικῆς Κλινικῆς τοῦ «Αἰγινιτείου», ἐγκαινίσας τὸ ἐπιστημονικόν του στάδιον μὲ ἐργασίας τοῦ κλάδου του, ἀξίας ἰδιαιτέρας προσοχῆς, δημοσιεύει ἀξιοσημείωτον συμβολὴν εἰς τὴν κλινικὴν σπουδὴν τῆς Πρωτογόνου Ἀνοίας («Ἡ Πρωτόγονος Ἄνοια - Κλινικὴ περιγραφὴ ἐν συνοδείᾳ ἰδίων παρατηρήσεων»).

Ἡ σπουδὴ τῶν νευρικῶν καὶ φρενητίδων νόσων, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤρχισε νὰ καλλιεργῆται εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ δὲ πανεπιστημιακὴ καθέδρα τοῦ σχετικοῦ κλάδου, δὲν ἀριθμεῖ πολλῶν ἐτῶν βίον. Ἔκτοτε κάποια κίνησις, ἀξία προσοχῆς, ἀρχίζει πέριξ τοῦ νεωτάτου καὶ εὐρυτάτου αὐτοῦ κλάδου τῶν ἰατρικῶν ἐπιστημῶν. Εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν ἀραιόταται ἐμφανίζονται κλινικαὶ σπουδαί, ἄξιαι προσοχῆς, ὅπως ἡ τοῦ κ. Οἰκονομάκη. Καὶ ὅμως ἀπὸ τὴν φρενολογικὴν κλινικὴν τοῦ Δρομοκαΐτειου, ἀπὸ τὴν νεοσύστατον κλινικὴν τοῦ Αἰγινιτείου καὶ ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴν κλινικὴν τοῦ κ. Βλαβιανοῦ δικαιοῦται νὰναμένῃ κανεὶς κλινικὰς ἐργασίας εἰς κάπως εὐρυτέραν κλίμακα, χωρὶς νὰ παρίδῃ ὅ,τι ἐπαρουσιάσθη μέχρι τοῦδε ἀπὸ τοὺς κ. κ. Κατσαρᾶν, Γιαννίρην, Βλαβιανόν, Μιταυτσῆν καὶ Οἰκονομάκην.

Ἡ «Πρωτόγονος Ἄνοια» τοῦ κ. Οἰκονομάκη, παρέχουσα πλήρη περιγραφὴν τῆς φρενήτιδος, ἥτις μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, διὰ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Kroepelin συνεκροτήθη εἰς αὐτόνομον κλινικὴν ὀντότητα, ἐκ σωρείας νοσηρῶν καταστάσεων, αἵτινες σήμερον χαρακτηρίζονται ὡς ἁπλαῖ μορφαὶ τῆς Πρωτογόνου Ἀνοίας, εἰσάγει μεθοδικῶς τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κυριωτέρων μορφῶν τῆς νόσου: Ἡβηφρενικῆς, Κατατονικῆς καὶ Παρανοϊκῆς καὶ ἐνδιατρίβει κατόπιν δι' ὀλίγων εἰς τὴν πορείαν καὶ πρόγνωσιν, τὴν αἰτιολογίαν, τὴν παθολογικὴν ἀνατομικήν, τὴν διαφορικὴν διάγνωσιν καὶ τὴν θεραπείαν.

Ὅ,τι ὅμως ἀποτελεῖ κυρίως τὸ ἐνδιαφέρον τῆς μελέτης τοῦ κ. Οἰκονομάκη εἶνε ὁ πλουτισμὸς τῆς κλινικῆς σπουδῆς τῶν διοφόρων μορφῶν τῆς Πρωτογόνου Ἀνοίας. δι' ἰδίων κλινικῶν παρατηρήσεων, τὰς ὁποίας συνέλεξεν ὁ συγγραφεὺς ἐκ τῆς κλινικῆς τοῦ Αἰγινιτείου. Τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Οἰκονομάκη διακρίνει ἀκρίβεια, μεθοδικότης καὶ εὔστοχος καὶ φωτισμένη διάκρισις τῶν ψυχοπαθολογικῶν στοιχείων, ἅτινα ἐμφανίζουσιν αἱ ὑπ' ὄψει αὐτοῦ κλινικαὶ εἰκόνες.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτὴν ἡ κλινικὴ συμβολὴ τοῦ κ. Οἰκονομάκη εἶνε λίαν ἐνδιαφέρουσα καὶ παρέχει τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἀπὸ τὴν κλινικὴν του «Αἰγινιτείου» δικαιούμεθα νὰναμένωμεν ἐπιστημονικὰς ἐργασίας ἀξίας λόγου.

Δρ. Α.

++

ΠΛΗΝ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰσαχθέντων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ χρυσῶν ἀρχαίων, περὶ ὧν ἐγένετο βραχεῖα περιγραφὴ ἐν τοῖς «Παναθηναίοις» εἰσήχθησαν καὶ πρὸ μηνὸς ἐκ Μακεδονίας καὶ ἰδία ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου διάφορα χρυσᾶ ἀρχαία. Τὰ σπουδαιότερα τούτων ἦσαν 1) Χρυσοῦν διάδημα μήκους 0,34 φέοον δέκα καὶ ἓξ ῥοδακοειδῆ κοσμήματα τελείως διατηρούμενα καὶ τέχνης ἀρίστης 2) δακτύλιος χρυσοῦς φέρων ἐπὶ τῆς ὁλοχρύσου σφενδόνης ἔγγλυπτον παράστασιν γυμνῆς γυναικὸς ἐν ζωηρᾷ στάσει ὀρχουμένης. Ἔχει ὄπισθεν ἐρριμμένην ἐπὶ τῶν δύο παλαμῶν τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. Παρὰ σκίμποδα εὑρισκόμενον παρὰ τὸν δεξιὸν πόδα ἔχει ἀπορρίψει τὰ ἱμάτια αὐτῆς. Τέχνη ἀρίστη καὶ διατήρησις τελειοτάτη. 3) Δακτύλιος χρυσοῦς φέρων ἐπὶ τῆς ὁλοχρύσου ὡσαύτως σφενδόνης ἐν ἱματίῳ καθημένην τὴν Ἀφροδίτην καὶ πρὸ αὐτῆς τὸν ἔρωτα ὑπὲρ τὸν ὁποῖον ἵπταται πτηνόν. 4) Δακτύλιος χρυσοῦς φέρων ἐπὶ τῆς κυκλικῆς σφενδόνης γυναικείαν μορφὴν ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ ἐ[illegible]μένην καὶ σπένδουσαν ὑπὲρ βωμὸν τριποδικόν. Δ[illegible]ήρησις ἀρίστη, τέχνη μετρία. 5) Ζεῦγος χρυσῶν [illegible]ωτίων συγκειμένων ἐκ ῥοδακοειδοῦς κοσμήματος κάτωθεν τοῦ ὁποίου εἶνε ἀνηρτημένοι ἐρωτιδεῖς γυμνοί Ἱμάτιον βραχὺ ἔχουσι μόνον ὄπισθεν ἐρριμμένον οὗ τὰ ἄκρα διὰ τῶν βραχιόνων διέρχονται.

Η Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρία συνεχίζουσα τὰς ὑπὲρ τῶν Θεσσαλικῶν ἀρχαιοτήτων φροντίδας αὐτῆς ἀποστέλλει κατ' αὐτὰς εἰς Θεσσαλίαν τὸν διακεκριμένον ἀρχαιολόγον κ. Ἀρβανιτόπουλον, μὲ τὴν εἰδικὴν ἐντολὴν ὅπως περισυναγάγῃ τὰς διεσκορπισμένας τῇδε κἀκεῖσε ἀρχαιότητας καὶ ἱδρύσῃ μονίμους ἐν ταῖς πόλεσι ἀρχαιολογικὰς συλλογάς, συντάξῃ ἐπιστημονικοὺς καταλόγους τῶν συλλογῶν τούτων καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων Θεσσαλικῶν μνημείων καὶ ἐπὶ τούτοις μελετήσῃ καὶ ἐξερευνήσῃ ὑπὸ τοπογραφικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν ἔποψιν τὴν χώραν. Τὸ ὑπουργεῖον ἔπεμψεν ἤδη τὰς ἀναγκαίας δισταγὰς εἰς τὰς Θεσσαλικὰς ἀρχὰς ὅπως εὐκολύνωσι τὸ ἔργον τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου.

ΚΑΙ πάλιν μετ' ὀλίγον ἀρχίζουν ἐργασίαι πρὸς ἐντελῆ ἔρευναν τοῦ βυθοῦ τῶν Ἀντικυθήρων. Ἡ ἐν Γενούῃ ἑδρεύουσα μεγάλη ἑταιρία ἡ Ἄγκυρα συμβληθεῖσα μετὰ τοῦ δημοσίου ἀναλαμβάνει τὴν ἔρευναν τοῦ βυθοῦ τῶν Ἀντικυθήρων. ἀποστέλλουσα τὰ τελειότερα τῶν μηχανημάτων αὐτῆς καὶ δύο εἰδικὰ ἀτμόπλοια.

Αἱ ἐργασίαι ἀρχίζουν ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαημέρου τοῦ Ἰουνίου καὶ θὰ ἐξακολουθήσουν καθ' ὅλον τὸ θέρος

ΠΕΡΑΤΩΘΕΙΣΗΣ τῆς νέας αἰθούσης τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου συνεστήθη ἐπιτροπὴ ὅπως παραλάβῃ αὐτήν. Ἡ αἴθουσα αὕτη, μία τῶν ὡραιοτέρων καὶ πολυτελεστέρων τοῦ Μουσείου, θέλει χρησιμεύσει εἰδικῶς εἰς χαλκοθήκην. Καὶ εἰς μὲν τὸ ἐσώτερικὸν διαμέρισμα ἐτοποθετήθη ἤδη ὁ Ἔφηβος τῶν Ἀντικυθήρων καὶ τὰ λοιπὰ ἀντικυθηρικὰ εὑρήματα, τὸ δὲ ἔξω θὰ χρησιμεύσῃ ὡς χαλκοθήκη τοῦ Μουσείου.

Β.

Νὰ σὲ μαδήσω ἤθελα, ὡραία Μαργαρίτα,
Μὰ ἔλα ὅπου σκιάζομαι τὸ τελευταῖο φύλλο.
Γιατ' ἂν μοῦ εἰπῇ «δὲν μ' ἀγαπᾷς» ἐπάτησα 'ς τὴν πήτα
Κι' ἀπὸ ψηλόλιγνο κορμὶ θὲ ν' ἀπομείνω ξύλο.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας Ἰούνιον Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον θὰ ἐκδοθοῦν τὰ «Παναθήναια» ὅπως κατ' ἔτος εἰς τεύχη μηνιαῖα διπλᾶ.

Ἡ 29 Μαΐου ἐπέτειος τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἑορτάσθη ἐν Ἀθήναις μὲ τὸ μεγαλεῖον ποῦ ἐπιβάλλει ἡ μεγάλη αὐτὴ εἰς τὴν ἱστορίαν ἡμέρα

Ὁ κ. Α. Σ. Ἀρβανιτόπουλος διωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἔφορος τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀρχαιοτήτων. Τὸν ἀγαπητὸν συνεργάτην μας συγχαίρομεν θερμότατα.

Τὴν 18 Μαΐου ἡ πριγκήπισσα Ἀλίκη ἔγινε μητέρα. Ἡ μικρὰ πριγκήπισσα ὠνομάσθη Θεοδώρα.

Ὁ κ. Χαροκόπος ἐν Ἀθήναις προσέφερεν 1,000,000 δραχμὰς εἰς τὴν πριγκήπισσαν Σοφίαν ὅπως διατεθῇ ὑπὲρ φιλανθρικὸν σκοπόν. Ἡ πριγκήπισσα ἀπεφάσισε τὴν ἵδρυσιν ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς γυναικῶν κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἐν Βερολίνῳ.

Ὁ κερδίσας τὸν πρῶτον ἀριθμὸν τοῦ λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου κ Ν. Χρόνης ἐν Γιοχάννεσβουρ τῆς Ἀφρικῆς ἐδώρησε 10 χιλιάδας εἰς ταμεῖον τοῦ Στόλου καὶ 30 χιλιάδας εἰς τὸν «Ἑλληνισμόν».

Ἡ Γαλλία ἑορτάζει τὴν τρίτην ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Κορνηλίου. Εἰς μίαν τῶν πλατειῶν τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης, πρὸ τοῦ Πανθέου ἐστήθη μνημεῖον τοῦ μεγάλου τραγικοῦ Τὰ θέατρα τῆς Γαλλίας παίζουν τὰ ἔργα του εἰς ἔνδειξιν τιμῆς.

Μετὰ δύο περίπου μῆνας ἡ Ὁλλανδία ἑορτάζει ἐπίσης τὴν τριακοσιοστὴν ἐπετηρίδα τῆς γενήσεως τοῦ Ρέμπραντ. Μία ἔκδοσις γαλλικὴ μὲ θαυμασίας ἀναπαραστάσεις τῶν ἔργων τῶν μεγάλων ζωγράφων γίνεται εἰς τὴν Γαλλίαν.

Τελευταίως εἰς τὸ Παρίσι ἔγινε συνεδρίασις τῆς διεθνοῦς ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ βαρώνου Κουμπερτέν, ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι εἰς τὸ μέλλον οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες πρέπει νὰ περιλάβουν καὶ καλλιτεχνικὰ καὶ φιλόγογικὰ ἀγωνίσματα. Τὸ ζήτημα θὰ μελετηθῇ ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μακεδονικὴ Κρίσις Γ'. *Ἕλληνες ἐξυπνήσατε* Δ'. *Ο Μακεδονικὸς κίνδυνος καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.* —Ε'. *Ἡ Εὐρώπη καὶ αἱ Μακεδονικαὶ μεταρρυθμίσεις.* Ἐπίμετρον 1903—1904 ὑπὸ Γνασίου Μακεδόνου. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Π.Δ Σακελλαρίου 1906.

Τὰ Προνόμια τῆς Ἐκκλησίας ἐν Τουρκίᾳ ἢ εἰσαγωγὴ εἰς τὸ παρὰ τῷ οἰκουμενικῷ πατριαρχείῳ ἰσχῦον κληρονομικὸν δίκαιον. Ἐξ ἀνεκδότου πραγματείας περὶ τοῦ ἐν Τουρκίᾳ κληρονομικοῦ δικαίου ὑπὸ Μ. Γ. Τσελεπίδου δικηγόρου. ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος. Τόμος ἕκτος τεῦχος εἰκοστὸν τέταρτον —Μάϊος 1906. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου. Π. Δ Σακελλαρίου 1906.